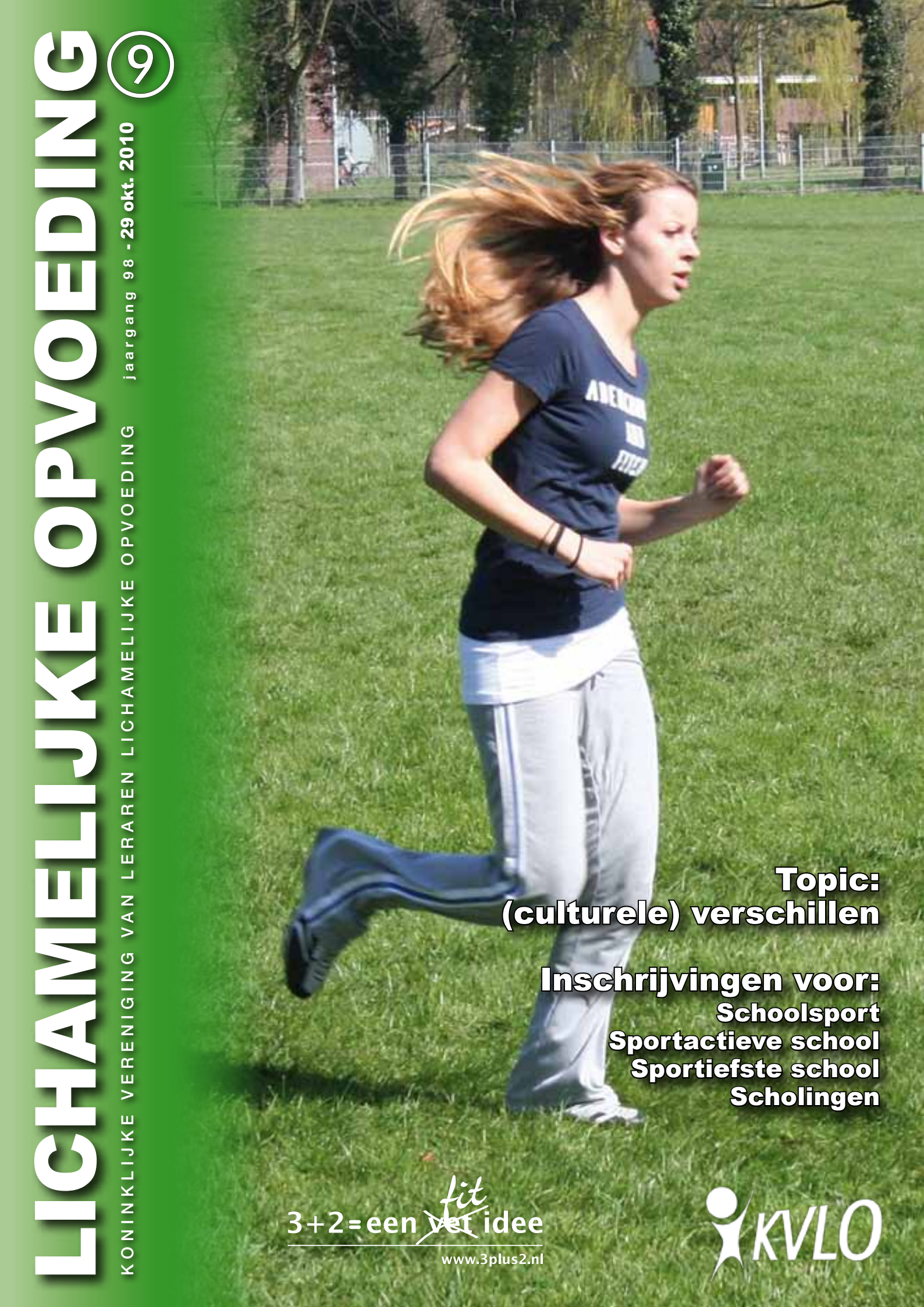
LICHAMELIJKE OPVOEDING 9
KONINKLIJKE VERENIGING VAN LERAREN LICHAMELIJKE OPVOEDING jaargang 98 - 29 okt. 2010

Topic:
(culturele) verschillen

Inschrijvingen voor:
Schoolsport
Sportactieve school
Sportiefste school
Scholingen

3+2=een ~~vet~~ fit idee
www.3plus2.nl
KVLO

Master of Sports

Vergroot je kwaliteiten

Met MasterClass door Dr. Lars Borghouts

Fontys Sporthogeschool start in september 2011 wederom met de **NVAO geaccrediteerde** opleiding Master of Sports.

Deze Master legt het accent op toegepast onderzoek. De opleiding kent naast het basisdeel twee mogelijkheden tot specialisatie:
Education en Health.
De twee-jarige opleiding wordt in deeltijd aangeboden op vrijdagmiddag en -avond.

Lerarenbeurs
Voor deelnemers uit het onderwijs biedt de lerarenbeurs uitkomst. Met het geld uit de beurs wordt een groot deel van de kosten betaald en in de meeste gevallen ook de vervanging op school.
De aanvraagronde 2011 loopt van 1 april 2011 tot 13 mei 2011.

Geïnteresseerd?
Kom naar de informatieavond op **donderdag 18 november 2010** van 19.30-21.00 uur bij Fontys Sporthogeschool in Tilburg.

MasterClass
Dr. Lars Borghouts, lector 'Fysieke Activiteit en Gezondheid' aan Fontys Sporthogeschool, zal een MasterClass verzorgen tijdens deze informatieavond. Niet alleen interessant maar ook een uitgelezen manier om een beeld van het niveau en de inhoud van deze Master te krijgen.

Docenten
Aan de Master of Sports worden de colleges verzorgd door aansprekende docenten.
Naast lector dr. Lars Borghouts wordt onder andere college gegeven door Paul de Knop (rector universiteit Brussel), Mark van den Heuvel (lector Sporteconomie) en gastspreker Marcel Wintels (voorzitter KNWU en Fontys Hogescholen).

Voor meer informatie, aanvragen van een brochure of het aanmelden voor de informatieavond, ga naar
www.masterofsports.nl

Fontys Sporthogeschool

INHOUD

Topic

(culturele) verschillen

Verschillen tussen leerlingen zijn er in allerlei soorten en maten. Ook kun je er op vele manieren tegenaan kijken. In de artikelen binnen dit topic doen we dat ook. Culturele verschillen vergen een aparte aanpak. Zie de artikelen van pagina 6 en 14. Een kind dat minder aanleg heeft moet in ieder geval gelijke kansen krijgen binnen de lessen en dat is onze verantwoordelijkheid. Daarover gaat het artikel van pag. 10. Vmbo-klassen benader je niet hetzelfde als vwo-klassen. Een uitwerking aan de hand van bewegen en muziek.

06 Omgaan met verschillen tussen leerlingen / *Hans Dijkhoff (redactie)*

10 Verantwoordelijkheid en rechtvaardigheid in het bewegingsonderwijs / *Peter Heij*

14 Bruggen slaan in het bewegingsonderwijs: een boeiend proces! / *Herman Verveld*

32 Moving cultures, hoe doe jij dat? / *Maarten Massink en Danielle Frissen*

Praktijk

24 Beïnvloeding van gedragsproblematiek: een klasse(n) spel! (3) / *Roel van Beusekom en Ivo Dokman*

29 Judo, rijkdom op school (2) / *René Donker*

32 Moving cultures, hoe doe jij dat? / *Maarten Massink en Danielle Frissen*

Rubriek

05 | Eerste pagina
22 | IRP-Praktijk
35 | Vmbo in beweging, *Beweegvirus*
38 | School & sport, *Hoe sportactief is jouw school?*
40 | Huisvrouwengymnastiek / *J. Steendijk-Kuypers*
42 | Boeken
44 | Schoolsport, *Mission Olympic*
50 | Afdelingen / Agenda
51 | Column, *Mery Graal*
52 | Scholing
54 | (KVLO)-nieuws

En verder

18 Bewegen en sport in het mbo; pak de kansen! / *Dorine Collard en Jo Lucassen*

21 Enthousiaste ambassadeurs 3+2 campagne

36 Een sportieve aanval op vroegtijdige schooluitval / *Robby Aldenkamp*

48 KVLO peilt behoefte buitenschoolse sportactiviteiten / *Vincent Westerkamp*

49 Nieuwe basketbalbelijning

50 Er is (sport)werk aan de winkel!

KVLOweb.nl

FOTO OMSLAG: HANS DIJKHOFF

PRAKTIJKCOVER: ANITA RIEMERSMA

LANDELIJKE OPLEIDING TOT TACOYOTRAINER

METHODE

TACOYO staat voor **T**raining, **A**demhaling, **C**onditie, **O**ntspanning, **Y**oga en **O**mgaan met stress. Tijdens een les Tacoyo worden gedurende vijf kwartier dynamische totaaloefeningen voortdurend afgewisseld met oefeningen gericht op bewustwording, ademhaling, ontspanning en houding. Het laatste kwartier van de les bestaat uit een meditatieve ontspanningsoefening.

WIE KAN TACOYOTRAINER WORDEN

Een ieder die zich wil toeleggen op het starten van een eigen Tacoyoregio, om met succes en op zelfstandige wijze een eigen onderneming te drijven. Ondersteund door Tacoyo Nederland als franchiseorganisatie, werft u zelf cursisten en verzorgt men zelfstandig de Tacoyotrainingen.

VERDIENSTEN

Veel Tacoyotrainers werken als docent lichamelijke opvoeding of geven anderzijds (sport)les aan groepen en zien hun Tacoyo ondernemerschap als welkome bijverdienste naast hun huidige baan. Het is geen uitzondering dat Tacoyotrainers een extra bruto jaarsalaris tussen de 15.000 en 20.000 euro genereren uit hun Tacoyo onderneming.

TOELATINGSEISEN

1. Voldoende motorische vaardigheid.
2. Voldoende verbondenheid/affectie met stressreductie.

Tacoyo anti-stress training

Training
Ademhaling
Conditie
Ontspanning
Yoga
Omgaan met stress

3. Voldoende ervaring in het lesgeven aan groepen volwassenen.
4. Minimumleeftijd van 21 jaar bij het afleggen van het praktijkexamen.
5. Voldoende Tacoyo ervaring door het volgen van Tacoyolessen bij een gecertificeerde trainer.

WANNEER

Start opleiding:	Zaterdag 27 november
Cursusdagen:	27 november 11 december 8 + 22 januari 5 + 12 februari 5 + 19 maart
Lestijden:	13:00 – 18:30 uur *(exclusief praktijkbezoeken)*
Adres:	Dr. Meurerlaan 8 1067 SM Amsterdam (Hogeschool van Amsterdam)

PRIJS

Centrale opleiding: € 699,00 inclusief studiemateriaal en certificaat.

INSCHRIJVEN EN INFORMATIE

U kunt zich inschrijven door een e-mail met motivatie + CV te sturen naar:

Tacoyo Nederland
t.a.v.: Dhr. R. Szepesi
r.szepesi@tacoyo.nl
020 771 7088 / 06 418 61 865
of u kijkt op
www.tacoyo.nl

elswout AssurantieGroep nvа lid

Veel verzekeringsvoordeel voor KVLO leden!

Speciaal voor KVLO leden is er veel voordeel te halen op alle verzekeringspremies. Zo is er een exclusief KVLO-verzekeringspakket samengesteld voor alle schadeverzekeringen en er is ook een zeer voordelige ziektekostenverzekering. Minimaal 20% korting op de bruto schadeverzekeringspremie en nog 12% pakketkorting mogelijk!

Kijk snel op
www.kvloverzekeringen.nl
voor alle informatie
of bel 023 - 751 00 00.

www.kvloverzekeringen.nl

KVLO verzekeringen is een samenwerking tussen Elswout AssurantieGroep en de KVLO

Verkenningen

DOOR JAN RIJPSTRA

Een mooi woord: verkenningen. We gebruiken het alleen veel te weinig. In de tijd waarin we leven willen we eigenlijk een pasklaar antwoord op elke vraag, een oneliner als om een reactie wordt gevraagd en een standpunt waar niet meer aan te tornen valt. “Dat schept duidelijkheid en we kunnen gelijk weer verder,” zo wordt gesteld om aan te geven waarom er geen tijd wordt ingeruimd voor een bredere en meer genuanceerde beschouwing.

Dat is jammer en het gaat voorbij aan al die creativiteit die bij mensen aanwezig is. Het is juist interessant om kennis te nemen van diepere gedachten, het waarom men iets vindt. Het lijkt ook wel of we altijd maar vast zitten aan een ingenomen standpunt of een mening die niet meer mag veranderen. Iets vergelijkbaars kom je tegen bij het voeren van discussies. Ook hier merk je dat men in een vergadering graag een standpunt van een bestuur verneemt zodat ze daarop kunnen schieten en voorbij gaat aan de mogelijkheid om met elkaar van gedachten te wisselen zonder direct te worden vastgepind op een ingenomen standpunt. Vandaar het woord verkenningen.

Kunnen we zonder ‘last en ruggespraak’ in onze vereniging een verkenning uitvoeren over de richting die we met de KVLO de komende jaren in willen gaan? Want vragen over de naamgeving van ons beroep, de opleiding, de plaats in de school en de samenleving zijn een paar onderwerpen waarover het bestuur met jullie verkenningen wil uitvoeren.

De wintervergadering van 11 december beginnen we daarom met de eerste ronde verkenningen zonder van te voren ingenomen standpunten en zonder een mening te hoeven weer te geven van een afdeling. Hoe dat zal gaan? Kom naar de wintervergadering!

Laat je horen

Deze kreet heeft de vaksectie van scholengemeenschap De Waerdenborch in Holten ter harte genomen. De al jaren belabberde akoestiek in de zalen waar les wordt gegeven en het feit dat de gemeente hier niets aan wilde doen was de reden om actie te voeren. En dat hebben ze in Holten maar ook in de rest van Nederland gemerkt. Veel media-aandacht en op het bureau van de KVLO een toename van meldingen over gehoorproblemen op andere plaatsen. De gemeenteraad van Holten heeft in ieder geval besloten om de problemen aan te pakken en voor de KVLO een reden te meer om gesprekken aan te gaan met onder andere de VNG.

HANS DIJKHOFF

Meer sportlessen

Nog even kort over het gesloten regeerakkoord. De passage over de sportlessen is een interessante: Het kabinet streeft naar meer sportlesuren in het basis-, voortgezet- en beroepsonderwijs. De KVLO had in haar brief aan de informateur hiervoor gepleit waarbij wij spreken over meer lessen lichamelijke opvoeding. De term sportlessen is verwarrend maar wij gaan ervan uit dat hiermee de lessen lichamelijke opvoeding worden bedoeld. Over de wijze van bekostigen wordt helaas niet gesproken. Als KVLO zullen we in ieder geval contact opnemen met het ministerie van OCW om aan dit mooie streven invulling en uitvoering te geven. Daar is geen verkenning meer voor nodig!

COLOFON **LICHAMELIJKE OPVOEDING** is een uitgave van de Koninklijke Vereniging van Leraren Lichamelijke Opvoeding (KVLO)

Redactie: Hans Dijkhoff (hoofdredacteur) Maarten Massink (praktijkredacteur) Jacqueline Tangelder (redactiemedewerkster) **Redactieraad:** Hilde Bax, Marianne van Bussel, Lars Borghouts, Frank Jacobs, Mark Jan Mulder, Chris Mooij, Jorg Radstake, Sebastiaan Platvoet, Jan Faber, Peter Barendse. **Redactieadres:** KVLO, Postbus 398, 3700 AJ Zeist, e-mail: redactie@kvlo.nl. **Abonnement Lichamelijke Opvoeding:** Jaarabonnement € 60,– (buitenland € 80,–) Losse nummers € 5,– (excl. verzendkosten) **Handelsadvertenties:** Bureau Van Vliet BV, Passage 13-21, Postbus 20, 2040 AA Zandvoort, fax: 023 571 7680 e-mail: zandvoort@bureauvanvliet.com *www.bureauvanvliet.com*. **Verschijningsdata 2010:** 29 jan., 26 feb., 26 maart, 30 april, 28 mei, 25 juni, 27 aug., 24 sept., 29 okt., 26 nov., 17 dec. **Druk:** Drukkerij Ten Brink Meppel, Postbus 41, 7940 AA Meppel. Tel.: 0522 855 111. **Vormgeving+Opmaak:** FIZZ reclame+communicatie, Stationsweg 44a, 7941 HC Meppel. Tel.: 0522 246 162. Aanbieding en plaatsing van teksten en foto’s houdt tevens mogelijk gebruik op de KVLO-website in, uiteraard met vermelding van auteur en fotograaf. Overname van artikelen is alleen toegestaan met bronvermelding en na goedkeuring van de auteur. De redactie is verantwoordelijk voor de samenstelling. Niet alle artikelen behoeven de (volledige) instemming van de redactie te hebben. Mededelingen vanwege de vereniging en artikelen, die het beleid van de vereniging raken, zijn voor verantwoordelijkheid van het hoofdbestuur. **Dagelijks bestuur KVLO:** J. Rijpstra, voorzitter - mw M. G. van Bussel, penningmeester - mw. Y. Sanders - mw. D. Simons - H.K. Evers - e-mail: bestuur@kvlo.nl. **Secretariaat Thomas Groepering:** Drs F. Huijboom, P. Potterstraat 26, 5143 GX Waalwijk, tel.: 041 633 3022, e-mail: fred.huijboom@wxs.nl. **Ledenadministratie:** abonnementen en personeelsadvertenties: KVLO, Postbus 398, 3700 AJ Zeist. fax: 030 691 2810, e-mail: ledenadm@kvlo.nl site: *www.kvlo.nl*. Opzeggingen dienen aangetekend te geschieden vóór 1 december van het lopende jaar (kandidaatleden vóór 1 augustus). De opzeggingen worden door de KVLO bevestigd. **Contributie KVLO:** zie de website of neem contact op met onze ledenadministratie **ISSN-nummer: 0024-2810 telefoon: ledenadministratie 030 693 7676, algemeen 030 692 0847. Bezoekadres:** Zinzendorflaan 9. **De afdeling rechtspositie is bereikbaar via e-mail: irp@kvlo.nl of telefoonnummer 030 693 7678.**

Omgaan met verschillen tussen leerlingen

In het kader van een Comeniusproject dat door de Europese Commissie is gesubsidieerd, is onderzoek gedaan naar hoe je kunt omgaan met verschillen tussen leerlingen in het onderwijs. Er is op meerdere aspecten ingezoomd. Wij kijken in dit artikel echter uitsluitend naar de culturele diversiteit en hoe je daar in het onderwijs rekening mee kan houden. Hoewel niet gericht op bewegingsonderwijs, kunnen we met de aanbevelingen wel ons voordeel doen.

Redactie: Hans Dijkhoff

De aanname is dat moeilijkheden die kinderen ervaren, veroorzaakt worden door de manier waarop scholen op dit moment zijn georganiseerd, door de opbouw van het curriculum en door de lesmethodieken. Dit leidt tot de gedachte dat scholen moeten worden hervormd en dat de pedagogische uitgangspunten en attitude bijgesteld moeten worden zodat scholen positief gaan staan ten opzichte van de verschillen tussen leerlingen. Op basis daarvan is lesmateriaal ontwikkeld.

Culturele diversiteit

Bovenop de culturele diversiteit die inherent is aan de verschillende nationale identiteiten in de Europese Unie, ervaren leerkrachten in Europa steeds meer een toename van de heterogeniteit in de klas. De continue toename van het aantal immigranten en vluchtelingen, en het sociale doel om alle leerlingen in dezelfde school aan het onderwijs deel te laten nemen, dus ook kinderen met speciale behoeften, veroorzaakt dat leraren geconfronteerd worden met sociaal, cultureel en etnisch verschillende leerlingen, waardoor zij moeten omgaan met steeds meer heterogene klassen. (*EC, 2003:http//education/policies/2010/doc/working-group-report_en.pdf*)

Hoe sommige Europese leraren diversiteit ervaren

In het kader van dit onderzoek is aan 35 leraren uit het basisonderwijs (vijf uit ieder van de zeven deelnemende landen) gevraagd: "Hoe verschillend zijn jouw leerlingen?". Ze kwamen samen tot twaalf verschillen tussen leerlingen. Wij groepeerden ze in vier hoofdcategorieën:

- de eerste twee betreffen de invloed die verschillende achtergronden en omgevingen op de ontwikkeling van kinderen hebben: A. culturele achtergrond, en B. de klassensituatie
- de volgende twee betreffen de invloed van de individuele eigenschappen van de student: C. persoonlijkheid, en D. rijpheid (Bartolo e.a., 2005).

A Culturele achtergrond

Familie en thuis

Leraren zagen dat kinderen verschillen in hun gedrag en behoeften door de samenstelling van hun gezin, de gezinssituatie, de sociaaleconomische thuissituatie. Zij moeten daarmee leren omgaan.

Geslacht

Sommige leraren beschreven verschillen in hun ervaringen met het gedrag van jongens en meisjes en hoe dit verschillende didactieken nodig maakte.

Etniciteit en subculturen

Leraren vermeldden meer heterogeniteit vanwege mobiliteit van families, aankomst van vluchtelingen. Dit leidde er toe, dat men behoefte had kennis te krijgen omtrent verschillende levensstijlen, talen en religie. Een leerkracht wees op het feit dat kinderen zelfs binnen één dorp uit rivaliserende groepen kunnen komen, waardoor je bedacht moest zijn voor mogelijke conflicten.

B De Klassensituatie

Instromers

Veel leerkrachten gaven aan dat de komst van nieuwe kinderen in de klas een probleem kan veroorzaken. Of ze nu komen door verandering van klas of door verandering van school (verhuizing van waar ook uit de wereld).

Individuele goede en kwade dagen

Een leraar merkte op dat een kind zijn goede en kwade dagen kan hebben. Het heeft op die dagen een andere benadering nodig.

Wisselende groepssamenstelling in de loop van het jaar of per jaar

Een docent die aan meerdere klassen lesgaf, merkte op dat er ook verschillen waren tussen de niveaus van een hele groep/klas. De ene klas past zich bijvoorbeeld heel makkelijk aan aan een leraar, terwijl de andere weerbarstig is.

C Persoonlijkheid (interesse en gedrag, leerstijl en sociaal-emotionele betrokkenheid)

Het karakter van de leerling, mate van volwassenheid

Er zijn leraren die in willen spelen op het karakter, de persoonlijkheid van het kind. Zo was er een leraar die bij verschillende kinderen anders reageerde op het gebied van pesten, afhankelijk van de aard en persoonlijkheid van het kind.

Motivatie en interesse

Heel vaak worden motivatie en interesse van de leerling genoemd. Een leraar beschreef een kind "het is nog steeds een grote uitdaging

Zomaar een klas in de Randstad

om dit kind gemotiveerd te krijgen om te gaan werken... Hoewel we hem soms één-op-één hulp geven is er nog steeds een slot waarvan we de sleutel niet hebben gevonden." Een andere noemde de speciale interesse van een jongensklas: "Ik heb jongens, dus het gaat meestal om voetbal. Ik probeer alle namen te kennen en in het weekend naar het voetbal te kijken. Dan kan ik er maandag met ze over praten."

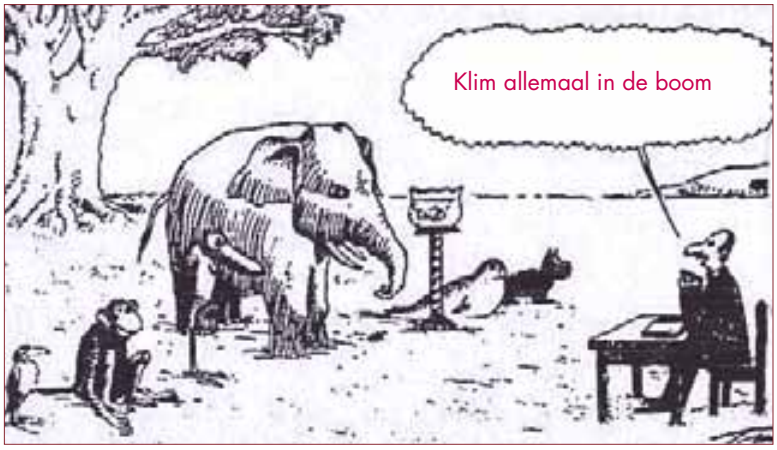
Gedrag
Hoewel het allemaal ervaren leerkrachten waren, waren ze toch bezorgd over het gedrag van sommige kinderen die weigeren tijdens de les mee te doen. Dit gedrag had volgens de leerkrachten soms te maken met de huiselijke omstandigheden, maar soms ook met het geslacht. Ieder had zijn eigen manieren om daar mee om te gaan.

Leerpatronen en meervoudige intelligenties
Sommige leraren hadden een cursus gevolgd in het omgaan met verschillende leerstijlen. Ze merkten ook op dat er verschillen zijn tussen kinderen wat betreft de beheersing van de vakken.
De ene kan goed zijn in wiskunde en minder in taal, terwijl de ander niets van leren moet hebben, maar uitblinkt in sport.

Speciale behoeften
Sommige leraren hadden kinderen in de klas met speciale behoeften. Zij werkten vaak samen met een klassenassistent. Andere leraren gaven aan dat ze meer wilden weten over zaken als dyslexie.

D Niveaus van rijpheid
Verschillende rijpheidniveaus in fysieke ontwikkeling, taal en lezen
Voornamelijk leraren in de onderbouw beschreven grote verschillen tussen kinderen voor wat betreft de schoolrijpheid. Dit had zowel te maken met de psycho-motorische ontwikkeling als met de cognitieve en taalontwikkeling.

Verschillende niveaus van bekwaamheid
De leraren gingen zorgvuldig om met het beschrijven van hoogbegaafde of zwakke leerlingen. Ze beschreven ze meestal in termen van "zij die nieuwe begrippen snel leren" versus "zij die meer uitleg en herhaling nodig hebben om een begrip te bevatten". Termen als slim en dom werden niet gebruikt.
Karaktertrekken van leerlingen die het leren in de klas beïnvloeden (Tomlinson): De grote verschillen die leraren ervaren zijn ook in de Verenigde Staten onderzocht. Een voorstander van gedifferentieerd onderwijzen in de USA, Tomlinson (e.g. 2003), heeft de meeste hierboven beschreven verschillen ook geconstateerd, maar beschrijft ze op een andere manier. Zij legt de nadruk op het begrijpen van de verschillende culturen waarmee een leerling te maken heeft. Dat kun je gebruiken als een strategie om positieve leeromgevingen te creëren; ze beschrijft het klaslokaal als leeromgeving; en ze onderscheidt vier karaktertrekken bij de leerling. In het kader op pag. 8 zijn de karaktertrekken en de leeromgeving beschreven.

Tomlinsons definitie van 'leerlingen culturen', 'leeromgeving' en de vier karaktertrekken: interesse, leerprofiel, gevoel en rijpheid

(Tomlinson, 2003, pp. 3-4, 5, & 40)

Leerlingen culturen. Werk er voortdurend aan om op de hoogte te geraken van de culturen van de leerling, de taal en de omgeving. Wat is waardevol in de wereld van de leerling? Welke familierollen en relaties zijn belangrijk? Welke feesten worden er gevierd? Hoe beïnvloedt de eigen taal het leren van Nederlands als dat niet de eigen taal is? Elk nieuw gegeven kan aanleiding zijn het onderwijs meer responsief en boeiend te maken (p. 40).

Leeromgeving heeft te maken met werken in de klas maar ook met het uiterlijk en de organisatie van het lokaal. Klassenregels, inrichting van de klas (groepjes of rijen), regels over vingers opsteken, klassenmanagement, plaskettingen, etc. zijn onderdeel van de leeromgeving. Waar het eigenlijk om gaat is de stemming, de sfeer in de klas. Is het een klas waarin kinderen serieus aan het werk kunnen en een werksfeer hangt, of is er veel verloren tijd en wordt werk gezien als verplichting en saai. Is er respect voor iedereen in de klas, of lijkt het er op dat er favoriete leerlingen zijn zowel van de leerkracht als van de medeleerlingen. (p. 5)

Interesse heeft betrekking op die onderwerpen of behoeften die nieuwsgierigheid en enthousiasme opwekken. Dit zijn aspecten van leren die leerlingen motiveren om dingen te willen weten, kunnen en begrijpen. Leerlingen hebben bepaalde interessen. Op school kunnen ze ook in nieuwe onderwerpen geïnteresseerd raken. Goede leerkrachten proberen dus aanwezige interessen rijker te maken en nieuwe gebieden aan te boren. Leerlingen die de gelegenheid krijgen hun eigen interessen te verdiepen zijn gemotiveerder en willen langer leren. (Csikszentmi-halyi, 1990; Maslow, 1962; Sousa, 2001; Wolfe, 2001). (p.3)

Leerprofiel heeft betrekking op hoe een leerling het best leert. Voorkeuren voor leren worden gevormd door een geheel van overlappende en geschakelde leerlingfactoren. Dit zijn onder andere: leerstijl, intelligentie, cultuur en geslacht. Als er in de klas meerdere manieren van leren worden ondersteund is het waarschijnlijk dat leerlingen effectiever en efficiënter zullen leren. (Campbell & Campbell, 1999; Sternberg, Torff & Grigorenko, 1998; Sullivan, 1993). (p.3)

Gevoel gaat over hoe leerlingen over zichzelf denken, hun werk en hun plaats op school (in de klas). De ene leerling wordt ergens enthousiast en succesvol door, terwijl het de ander ontmoedigt. Een leraar in een gedifferentieerde klas reageert zowel op de emoties en gevoelens van leerlingen als wel op de intellectuele activiteiten. Zij zijn eigenlijk onlosmakelijk met elkaar verbonden. Een leerling met een positief gevoel zal beter leren dan een leerling met een negatief of neutraal gevoel. (Given, 2002; Wolfe, 2001). Inspelen op het gevoel van leerlingen is de belangrijkste impuls om leerlingen te helpen meer betrokken en succesvol te leren. (p.4)

Rijpheid heeft betrekking op kennis, inzicht en vaardigheden van leerlingen in relatie tot bepaalde leerstof of een bepaald leerjaar. De algemene cognitieve stand van zaken beïnvloedt de rijpheid, maar deze wordt ook beïnvloed door wat een leerling hieraan voorafgaand heeft geleerd, door ervaring, houding ten opzichte van school, een geestesgesteldheid. Dit model van differentiatie gebruikt de term rijpheid liever dan bekwaamheid omdat bekwaamheid absoluut, onbeïnvloedbaar, klinkt, terwijl rijpheid afhankelijk kan zijn van tijd, onderwerp en omstandigheden. Alleen als een leerling werkt op een niveau dat zowel uitdagend als doenlijk is vindt leren plaats (Howard, 1994; Jensen, 1998; National Research Council, 1999; Sousa, 2001; Vygotsky, 1962, 1978; Wolfe, 2001). Daarom, als er meerdere rijpheidsniveaus in een klas aanwezig zijn, moet de complexiteit van het werk dat kinderen moeten doen ook variëren (p.3).

Je bewust zijn van de rol van het sociale milieu in relatie tot de leerhouding op school

Deze paragraaf gaat over de manieren waarop de cultuur het leren van kinderen beïnvloedt, en het risico om kinderen van sociaal lagere milieus uit te sluiten van onderwijs en andere sociale activiteiten.

Verschillen in cultuur als mogelijke hindernis bij het leren

Als er een groot verschil is tussen de cultuur thuis en de cultuur op school kan dit een grote invloed hebben in de mogelijkheden van een kind om te leren. Artikel 2 van de United Nations Conventie van de Rechten van het kind beschrijft 10 aspecten die kunnen leiden tot discriminatie:

Landen dienen de rechten van het kind die zijn vastgelegd in de conventie te respecteren en te verzekeren binnen hun jurisdictie en zonder een enkele vorm van discriminatie, onafhankelijk van ras, kleur, sekse, taal, geloof, politiek of opinie, etnische of sociale afkomst, eigendom, handicap, geboorte of andere status van het kind, zijn of haar ouders of voogd.

Iedere discriminatie gebaseerd op sekse, ras, kleur, etnische of sociale afkomst, genetische kenmerken, taal, geloof of overtuiging, politieke of elke andere opinie, lid van een nationale minderheid, eigendom, geboorte, handicap, leeftijd of seksuele geaardheid is verboden.
www.europarl.eu.int/charter/pdf/text_en.pdf

Artikel 21 van de Charter of Fundamental Rights of the European Union voegt er nog een paar aan toe: Al deze aspecten zijn onderdeel van de culturele verschillen die invloed hebben op het zelfbeeld van het kind als iemand die leert, en ook op zijn waarden en manieren om om te gaan met verschillende kennisgebieden en vaardigheden.

Veel kinderen uit andere culturen komen op school met een taal en cultuur die volledig verschilt van de schoolcultuur. Deze verschillen veroorzaken dat leerkrachten de mogelijkheden van een kind onderschatten of verkeerd inschatten. Om alle kinderen gelijke

Respect voor elkaar, hier extra belangrijk

mogelijkheden te geven om in het onderwijs te slagen, moeten leerkrachten zich niet alleen bewust zijn van wat kinderen moeten leren, maar ook van de kennis en vaardigheden die de kinderen meenemen van hun taalkundige en culturele achtergrond. (Cummins, 1986; Fillmore & Snow, 2002; Genesee, 1994; Moll, Amanti, Neff, & Gonzalez, 1992). (Park & King, 2003, p.1)

Er is vastgesteld dat, terwijl de globalisering leidt tot een wereldwijde cultuur, er tegelijkertijd meer begrip komt voor de rijkheid van de verschillende culturen en het belang van je eigen cultuur hebben voor de ontwikkeling van een gezond zelfbeeld:
We maken de paradoxale situatie mee, dat de culturele verschillen in onze geglobaliseerde en op informatie gerichte samenleving waarschijnlijk kleiner zijn dan op andere momenten van de geschiedenis. De communicatiemedia leggen een cultureel model op en zijn echte 'fabrieken' van culturele assimilatie of liever veelsporigheid. Toch is het hervinden van de culturele identiteit en de vraag naar erkenning daarvan groter dan ooit (Bolivar, 2002).

Socialisatie
Scholen worden nog steeds gezien als instituten waar kinderen gesocialiseerd moeten worden volgens de overheersende cultuur van het land. Met de groeiende multiculturaliteit van de moderne samenlevingen staan ze nu voor de taak individuen uit een grote verscheidenheid aan culturen met elkaar te laten omgaan en van elkaar te laten leren. De Europese gemeenschap is ontegenzeggelijk een multiculturele maatschappij. Zij werd hierin voorafgegaan door Canada. Hieronder volgt de Canadese beschrijving van het begrip multiculturaliteit:
De Canadese multiculturaliteit gaat er vanuit dat iedereen gelijk is. Multiculturaliteit garandeert dat alle burgers hun eigen identiteit kunnen behouden, trots kunnen zijn op hun voorouders en het gevoel hebben ergens bij te horen. Het elkaar accepteren zorgt er voor dat Canadezen zich veilig voelen en zelfvertrouwen hebben, daardoor zijn ze opener ten opzichte van andere culturen.
De Canadese ervaringen tonen dat multiculturaliteit bijdraagt aan harmonie tussen de verschillende rassen en bevolkingsgroepen. Hierdoor wordt ook gettovorming, haat, discriminatie en geweld ontmoedigd. Door multiculturaliteit erkent Canada de mogelijkheden van alle Canadezen, moedigt ze aan te integreren in hun maatschappij en actief deel te nemen aan de sociale, culturele, economische en politieke activiteiten. (*www.canadianheritage.gc.ca/progs/multi/what-multi_e.cfm*)

Slot

In dit artikel is beschreven wat de rol van culturele diversiteit is in het onderwijs. De tekst komt uit het handboek *Omgaan met verschillen tussen leerlingen*. Er staat nog veel meer beschreven over diversiteit, maar in het kader van dit topic is alleen de culturele diversiteit eruit gelicht.
Dit handboek is geschreven vanuit de volgende uitgangspunten:

- de behoefte aan een constructivistische benadering van onderwijs, die uitgaat van het willen begrijpen van de leerlingen, hun achtergrond (cultureel en persoonlijk), hun interesse, leerstijlen en niveaus van rijpheid (eerder verworven kennis en vaardigheden)
- de behoefte om het curriculum te doorgronden, zodat men het kan aanpassen aan de mogelijkheden en behoeften van de leerling, zodat het leren betekenisvol en succesvol wordt.

In dit handboek is gedifferentieerd lesgeven gezien als een instrument om inclusief en kwalitatief onderwijs voor allen te bewerkstelligen.
Het complete pdf is te vinden op: *http://www.velon.nl/nieuws/97/omgaan_met_verschillen_tussen_leerlingen*

Literatuur

Bartolo, P.A., Humphrey, N., Mol Lous, A., & Wetso, G.M. (2005). 'European Teachers' Concerns and Experiences in Responding to Diversity in the Classroom'. In M. Snoek, A. Swennen, and J. de Valk (Eds.), *Teachers and their Educators – Standards for Development: Proceedings of the 30th Annual Conference ATEE,* Amsterdam 22-26 October 2005. *(Available on: www.atee2005.nl/download/papers/04_bc.pdf)*

Tomlinson, C. A. (1999). *The differentiated classroom: Responding to the needs of all learners.* Alexandria, VA: ASCD.

Tomlinson, C. A., & Cunningham Edison, C. (Eds.) (2003). *Differentiation in practice: A resource guide for differentiating curriculum Grades K-5.* Alexandria, VA: ASCD.

Foto's: Hans Dijkhoff

Correspondentie:

hans.dijkhoff@kvlo.nl

Verantwoordelijkheid en rechtvaardigheid in het bewegingsonderwijs

Op 17 oktober organiseerde de European Physical Education Association (EUPEA), zeg maar de bond van Europese KVLO's, haar tweede symposium. Dit symposium stond in het teken van ethiek en waarden in de lichamelijke opvoeding. Sprekers waren drs. M. Monsma, prof. M. Maes, prof. K. De Martelaer en dr. P. Heij. Na de inleiding door voorzitter Gert van Driel, die prof. A. Knoppers verving, volgde de lezing van Peter Heij. Hier de lezing in de vorm van een artikel. *Door: Peter Heij*

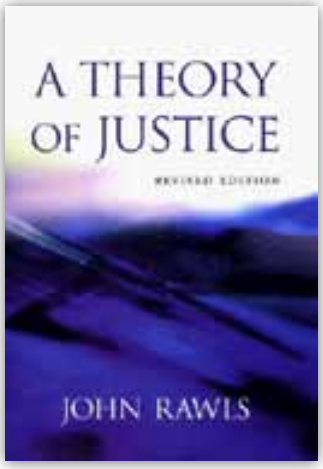
Omwille van de omvang van dit artikel zal ik *niet* ingaan op de vele verschillende definities en betekenissen van de begrippen 'ethiek' en 'waarden'. Laten we er voor nu van uitgaan, dat deze begrippen op de een of andere manier te maken hebben met verantwoordelijkheid en rechtvaardigheid. Dit brengt me op de titel van dit artikel: 'Verantwoordelijkheid en rechtvaardigheid in het bewegingsonderwijs – Enkele ethisch-pedagogische noties'.
In het *eerste gedeelte* van dit artikel zal ik ingaan op de relatie tussen ethiek en bewegingsonderwijs op institutioneel niveau. Ethiek toegepast als *rechtvaardigheid*.
In het *tweede gedeelte* bespreek ik de relatie tussen ethiek en bewegingsonderwijs op het individuele niveau van leraar en leerling. Ethiek toegepast als *verantwoordelijkheid*.
In het *derde deel* zal ik enkele *oriëntatiepunten* voorstellen voor een ethisch-pedagogische bewegingsonderwijspraktijk.
Momenteel werk ik aan een meer gedetailleerd model voor de *complementariteit*, het wederzijds aanvullen, van Rawl's politieke theorie van *rechtvaardigheid* en Levinas' ethische analyses van *verantwoordelijkheid*. In dit artikel presenteer ik enkele eerste resultaten.[1]

Nederlandse vertaling van Rawls boek

Bewegingsonderwijs en (institutionele) rechtvaardigheid

Ik start met de relatie tussen ethiek en bewegingsonderwijs vanuit een institutioneel gezichtspunt op het niveau van het (bewegings) onderwijs.
Op dit niveau behandel ik de opvattingen van de Amerikaanse politieke filosoof John Rawls (1921-2002) (Rawls, 1971; 1999). Zijn klassieker, *A Theory of Justice* (oorspronkelijk 1971, gewijzigde herdruk 1999), wordt beschouwd als één van de belangrijkste filosofische boeken van alle tijden (Lehning, 2006; 2009). Het boek is in het Nederlands vertaald als *Een theorie van rechtvaardigheid* (2009). Rawls stelt daarin twee kernvragen:

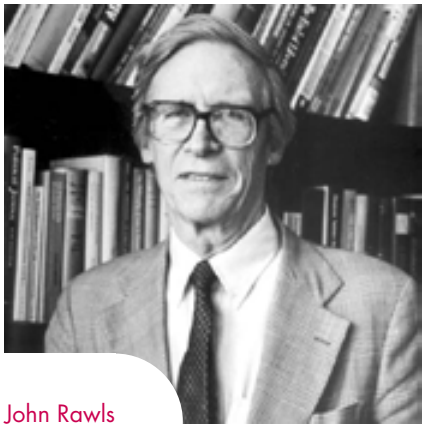

Boek Rawls

1 Wat is een rechtvaardige politieke orde?
2 Hoe zou een rechtvaardige samenleving eruit moeten zien?

Hier een beknopte en selectieve samenvatting van zijn betoog en enkele conclusies voor rechtvaardig *onderwijs* en in het verlengde daarvan voor rechtvaardig *bewegingsonderwijs*.

Rawls' startpunt

John Rawls

Rawls maakt op zorgvuldige en doordachte wijze aannemelijk, dat we verplicht zijn om fair, billijk, te handelen. Zijn theorie van 'rechtvaardigheid als fairness, billijkheid', is gericht op een samenleving van vrije burgers met gelijke fundamentele rechten die samenwerken in een democratisch economisch en sociaal systeem. Hij komt tot zijn theorie over rechtvaardigheid met behulp van een gedachte-experiment, waarin hij ons uitnodigt te discussiëren over een gewenste rechtvaardige samenleving, inclusief alle wettelijke regelingen en de verdeling van (ook sociale) goederen. De discussie hierover vindt echter plaats achter een denkbeeldige 'sluier van onwetendheid' over onze eigen positie in die nieuwe samenleving. We onderhandelen dus over een rechtvaardige samenleving, maar zijn onwetend over bij voorbeeld ons ras, etniciteit, geslacht, leeftijd, inkomen, sociale status, natuurlijke aanleg, religie, politieke overtuigingen etc. Rawls noemt dit de 'oorspronkelijke positie'. Rawls formuleert vervolgens een algemene opvatting van rechtvaardigheid op het

niveau van instituties, waarvan hij gelooft dat deze gekozen zal worden in de oorspronkelijke positie:
"Alle sociale waarden – *vrijheid en kansen, inkomen en vermogen, en de sociale bases van zelfrespect – dienen gelijk te worden verdeeld, tenzij een ongelijke verdeling van één van deze goederen, of van alle, in ieders voordeel is" (Rawls, 2009/1999, p. 102).*

Gevolgen voor het onderwijs

Laten we nu eens kijken wat het voorgaande betekent voor het onderwijs. Om tijdsredenen zal ik volstaan met een tweetal citaten uit Rawls' *Een theorie van rechtvaardigheid* (2009).
"Het [= het verschilbeginsel; PH] vereist niet dat de samenleving probeert handicaps gelijkmatig te spreiden alsof iedereen op billijke basis *zou moeten meedingen in dezelfde wedstrijd. Maar het verschilbeginsel zou bijvoorbeeld onderwijsfondsen alloceren [toewijzen; PH] teneinde de langetermijnverwachting van de minst begunstigden te verbeteren. Wordt dit doel behaald door meer aandacht te schenken aan de meer begaafden [bv. universitair onderwijs > betere banen > meer inkomen > meer belastingafdracht, in solidariteit met de minst begunstigden; PH], dan is dat toelaatbaar; anders niet. En bij het nemen van deze beslissing mag de waarde van onderwijs niet uitsluitend worden beoordeeld aan de hand van economische efficiëntie en sociale welvaart. Minstens zo belangrijk is de rol van onderwijs om een persoon in staat te stellen de cultuur van zijn samenleving te genieten en deel te nemen aan haar aangelegenheden, en op die manier ieder mens een verzekerd gevoel van eigenwaarde te bieden.*
[…]
Degenen die door de natuur zijn begunstigd [aanleg; PH], wie dat ook zijn, mogen bij hun gunstige lot alleen winnen op voorwaarden die de situatie van degenen die het minder hebben getroffen verbeteren. […]
Zo komen wij dus uit op het verschilbeginsel wanneer wij wensen het sociale stelsel zo op te stellen dat niemand wint of verliest bij zijn arbitraire [toevallige; PH] plaats in de verdeling van natuurlijke gaven [aanleg; PH] of bij zijn aanvangspositie in de samenleving [bv. sociale status; rijke ouders; PH] zonder als tegenprestatie compenserende voordelen te geven of ontvangen" (Rawls, 2009/1999, p. 136/137).

En het tweede citaat:
"Zo mogen bijvoorbeeld middelen voor onderwijs niet uitsluitend of noodzakelijkerwijs voornamelijk worden toegewezen op basis van hun geschatte opbrengst aan productieve gevormde vermogens *[bv. economische voordelen; PH], maar ook op basis van hun waarde wat betreft het verrijken van het persoonlijke en sociale leven van burgers, waaronder hier de minst bevoorrechten. Naarmate een samenleving vooruitgaat, wordt de tweede overweging steeds belangrijker" (Rawls, 2006/1999, p. 141).*

Gevolgen voor het bewegingsonderwijs

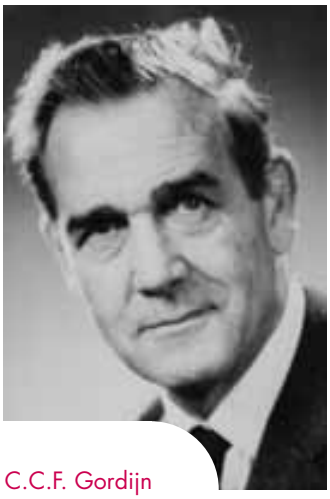
Wat betekenen deze citaten voor bewegingsonderwijs?
Stel jezelf voor als een leerling in de minst bevoorrechte positie binnen lessen bewegingsonderwijs. Welke leerlingen hebben de minst gunstige uitgangspositie? Wellicht zie je jezelf nu als een zware (obese), onhandige, weinig bewegingsgetalenteerde, onzekere leerling. Waarschijnlijk ook een meisje. Helaas is het nog steeds zo dat in veel situaties en in vele Europese landen het meisje-zijn een nadeel vormt bij de lessen bewegingsonderwijs.

Denk je nu eens in hoe de lessen bewegingsonderwijs eruit zouden moeten zien om ook jou (als leerling met de bovengenoemde kwalificaties) *faire kansen* te geven om de eigen bewegingscompetentie te ontwikkelen en je lijfelijk op je gemak te voelen.
De verschillende opvattingen onder jullie lezers over fair (billijk) bewegingsonderwijs zouden een onderhandelingsbasis voor *rechtvaardig bewegingsonderwijs* vormen in de zin van Rawls. Ik zou minstens één resultaat willen voorspellen. Je zou *niet* willen dat de lessen bewegingsonderwijs die je ontvangt een kopie zouden zijn van de wedstrijdsport. Waarom niet? Omdat wedstrijdsport en activiteiten die daarvan direct afgeleid zijn per definitie *exclusief* zijn. Het sluit de minder bevoorrechten (minder getalenteerden) uit. Wedstrijdsport betreft immers een race naar de eerste plaats of een hoge plaats op de competitieladder voor degenen die door de natuur op dit terrein bevoorrecht zijn. Voor hen, die de noodzakelijke vaardigheden hiertoe bezitten en die hier vrijwillig voor kiezen en de consequenties van hun keuze kunnen overzien, kan sport in competitief verband een fantastische uitdaging zijn.
Echter, deze voorwaarden gaan niet op voor *alle leerlingen* in de lessen bewegingsonderwijs. Wedstrijdsport en direct daarvan afgeleide vormen zijn, vanwege hun exclusieve karakter *niet* zonder meer geschikt voor fair bewegingsonderwijs. In fair, billijk, bewegingsonderwijs heeft elke leerling een gelijk recht op succesvolle ontwikkeling van zijn bewegingscompetentie.

We kunnen stellen, dat 'rechtvaardigheid als billijkheid' in het bewegingsonderwijs ten aanzien van de keuze en de wijze van aanbieden van bewegingsonderwijsleersituaties betekent, dat bewegingssituaties zó worden aangepast en aangeboden, dat ieder kind een gelijke kans heeft op ontwikkeling van zijn bewegingscompetentie en zelfwaargenomen competentie (Harter, 1999). Gevolg hiervan is, dat de wedstrijdsport en onderdelen daarvan *niet* zonder meer geschikt zijn voor de lessen bewegingsonderwijs. Dit sluit echter niet uit, dat onderdelen van de wedstrijdsport *via pedagogisch-didactische filters geschikt gemaakt* kunnen worden voor lessen bewegingsonderwijs. Dit vraagt om zorgvuldige overwegingen en aanpassingen op het niveau van het aanbod (leervoorstellen en arrangementen) en de wijze van aanbieden (interventies).

Bewegingsonderwijs en (individuele) verantwoordelijkheid

Ik verschuif nu de aandacht van dit institutionele niveau naar het niveau van de relatie leerkracht-leerling.
Vanwege de beperkte hoeveelheid woorden kan ik mijn uitgangspunten en inspiratiebronnen hieromtrent slechts zeer globaal presenteren. Ik hoop desondanks, dat zij ten minste enig inzicht geven in de oorsprong en reikwijdte van mijn opvattingen (zie verder Heij, 2006 en 2008a).

C.C.F. Gordijn

Mijn belangrijkste uitgangspunt is, dat leerlingen in het onderwijs een eerlijke kans moeten krijgen om zichzelf te kunnen ontwik-

kelen. Dit behoeft enige toelichting. Deze opvatting is in belangrijke mate geïnspireerd door de relationele opvattingen over mens en bewegen van de Nederlandse bewegingsagoog C.C.F. Gordijn (1909-1998).[2]
De pedagogische basis voor Gordijn's theorie over bewegingsonderwijs kan worden samengevat in zijn uitspraak: "Elk kind mag zijn zoals het is" (Gordijn, 1971). Ik heb dit het 'pedagogische verschil-denken' van Gordijn genoemd (Heij, 2006).
In een poging dit pedagogische startpunt van Gordijn filosofisch te onderbouwen, kwam ik bij het differentiedenken van de Franse filosoof Emmanuel Levinas (1906-1995).
Tegenover het *ik-denken* (egologie) van de hoofdstroom van de westerse filosofie, neemt Levinas zijn vertrekpunt in de radicale onherleidbare *andersheid van de Ander*. De filosofische aanduiding voor deze radicale onherleidbare andersheid van de Ander is *alteriteit*.
De relatie Ik en de Ander kan, volgens Levinas (1961; 1974), op een fundamenteel niveau worden getypeerd als *verantwoordelijkheid*. Ethiek, en dus ook opvoeding en dus ook onderwijs, gaat over mijn verantwoordelijkheid voor de Ander.
Levinas beschrijft een mensvisie die gekenmerkt wordt door verantwoordelijkheid. Ik *moet* antwoorden op het appel (de hulpvraag) van de Ander. Negeren of afwijzen van het appel is *ook* een antwoord.
Een kind, juist vanwege zijn kind-zijn, doet *altijd* een appel op mij als volwassene, als opvoeder, leraar. Dit appel kan geïnterpreteerd worden als: help me tot mijn recht te komen, help me mijn mogelijkheden te ontwikkelen, help me gelukkig te worden of te blijven!
Ik heb echter in mijn klas niet te maken met één leerling, één Ander, maar met wel dertig leerlingen die een beroep doen op mijn ondersteuning, hulp, aandacht, inspanningen etc.
Dit is het probleem van, wat Levinas noemt, 'de derde'. Indien ik als een Robinson Crusoë op een eiland zou leven met alleen Vrijdag, zou het duidelijk voor mij zijn waar mijn verantwoordelijkheden liggen. Dus, als ik in een wereld zou leven met maar één ander mens, zouden de zaken ethisch gezien relatief eenvoudig liggen. Onze werkelijkheid bestaat echter uit vele anderen. 'Alle andere anderen' buiten de directe relatie Ik en de Ander duidt Levinas aan met 'de derde'. En de derde maakt de zaak ethisch gezien erg ingewikkeld! Laat me hiervan een voorbeeld geven dat is ontleend aan mijn onderwijspraktijk als opleidingsdocent.
Een student schrijft onderaan zijn tentamenblad (van een onderwijseenheid die onder meer handelt over de opvattingen van Levinas over verantwoordelijkheid) het volgende: "Peter, ik dreig tijdens de tentamens uit de boot te vallen. Zorg dat dit niet gebeurt". Hij doet een appel op mij. Wat moet ik doen? Ik moet willekeur vermijden en rechtvaardigheid nastreven. Hoe? Ik moet dan zijn appel plaatsen in de context van derden. Ik ga dus denken, afwegen: deze student ten opzichte van zijn klasgenoten, deze klas ten opzichte van de klas van mijn collega, etc. Uiteindelijk zal ik in mijn afweging ook de toekomstige leerlingen betrekken waaraan deze student zal gaan lesgeven. In dit voorbeeld zijn met name de klasgenoten, de studenten uit de andere klas en de toekomstige leerlingen 'de derde'. En let wel: De derde speelt *altijd* mee. Levinas: "In de ogen van de ander ziet de derde me aan" (Levinas, 1987/1961, p. 248).
Vanwege de derde is er altijd de noodzaak willekeur te vermijden en rechtvaardigheid na te streven.

Emanuel Levinas

In mijn dissertatie (Heij, 2006) heb ik deze ethische principes van Levinas ten aanzien van verantwoordelijkheid en rechtvaardigheid naar het onderwijs 'vertaald' met: 'het respecteren en waarderen van verschillen tussen leerlingen'. Dit is voor mij het ethisch-pedagogische startpunt van denken en doen in het bewegingsonderwijs.
Kortom, in het onderwijs, dat van meet af aan en altijd ethisch-pedagogisch ingebed is (Heij, 2008b), heb ik te maken met:

- het appel van *de Ander*
- dat – vanwege de noodzaak van rechtvaardigheid – steeds in de context van *de derde* bezien moet worden
- terwijl ik tegelijkertijd ook te maken heb met de noodzaak van *zelfzorg*. Hoewel mijn salaris mij in staat stelt onbaatzuchtig te handelen, zou een volledig opofferen mijn mogelijkheid om verantwoordelijk te handelen spoedig doen beëindigen (bv. door burn-out of verhongeren).

In het onderwijs is de andersheid van de Ander, in ons geval van iedere unieke leerling, voortdurend in het geding. Ik, als leraar bewegingsonderwijs, sta voor de *onmogelijke* opgave om volledig recht te doen aan de verschillen tussen mijn leerlingen. Een onmogelijke opgave waarvoor ik iedere les tóch weer sta en waarmee ik zo goed mogelijk moet proberen om te gaan.

Oriëntatiepunten voor een ethisch-pedagogische bewegingsonderwijspraktijk

Als we het proces dat kinderen 'doormaken' nader bezien, dan valt op dat dit vooral getypeerd kan worden in termen van *ontwikkelen en ontdekken*. Daarom stel ik de volgende pedagogische omschrijving van 'opvoeden' voor:

Opvoeden zien we als het creëren van kansen en het bieden van mogelijkheden aan kinderen en jeugdigen, waaraan en waardoor zij zich kunnen ontwikkelen en kunnen ontdekken wie en wat ze zijn, wat ze kunnen en wat ze willen (Heij, 2006, p. 311).

De onderwijsmethode die hier bij uitstek bij past is het 'ontwerpend lesgeven' ('a designing teaching-method'). In Duitsland betreft dit een vorm van 'offener Unterricht'.
Ontwerpend lesgeven is een wijze van doen die beantwoordt aan de mogelijkheden van kinderen.
Schoolgroepen verzamelen kinderen met uiteenlopende deelnameperspectieven en mogelijkheden. Leerlingen verschillen in wat ze kunnen en willen leren. Onderwijs dat afstemt op leerlingen, ontwerpt leersituaties die hen prikkelen tot activiteit en die tegemoetkomen aan hun mogelijkheden. Ontwerpend lesgeven is lesgeven, waarbij de betekenisverlening van leerlingen centraal staat en dat aansluit bij de inbreng van leerlingen. Ontwerpend lesgeven leidt tot leertrajecten die volgen uit de activiteiten van leerlingen (Heij & Verweij, 2009).

Onderwijs als onderdeel van de opvoeding gaat over het openen en verruimen van bestaansvelden. Het gaat erom dat leerlingen kunnen ontdekken wat er voor hen toe doet. Hierbij gaat het meer specifiek om het vergroten van specifieke competenties en daarmee gepaard gaande positieve competentiebeleving. Ontwikkeling van specifieke competenties kan in het onderwijs een kans krijgen als leerlingen in de gelegenheid worden gesteld *uitdagende* en fascinerende problemen te leren oplossen en door hen te leren leersituaties desgewenst zelf aan te passen, te reguleren (Van Berkel, e.a., 2005). Het gaat er hierbij om, dat leerlingen vanuit een 'nog-niet lukken' (zone van de naaste ontwikkeling; Vygotsky) via een proces van 'guided discovery' (Bruner) tot 'lukken' kunnen komen. In een 'bevochten' lukken, ge-lukken, schuilt immers de mogelijkheid van het verwerven van een stukje *geluk*. We kennen allemaal de ervaring van succes na grote inspanning. We kennen allemaal de gelukkige snuiten van leerlingen die tot lukken komen na intensief proberen. En gaat opvoeding en onderwijs, uiteindelijk, niet juist daarover? Leren, lukken, geluk, voor *alle* leerlingen!

Op zoek naar oriëntatiepunten voor een ethisch-pedagogische bewegingsonderwijspraktijk heb ik mij niet alleen laten inspireren door de eerder genoemde bewegingsagoog Gordijn en de filosoof Levinas, maar ook door de *pedagogiek van het respect* van de Poolse kinderarts en opvoeder Janusz Korczak (1878-1942). Zijn opvattingen laat ik hier verder onbesproken. Dit geldt ook voor de belangrijke implicaties van de 'Self-Determination Theory' (SDT) van Deci & Ryan (1985), zoals de *psychologische basisbehoeften* die zij hebben geformuleerd en onderzocht. Deze zijn in Nederland onder meer onder de aandacht gebracht door de pedagoog Stevens.
De bewegingsagoog Gordijn sprak over: "Elk kind mag zijn zoals het is" (Gordijn, 1971). De pedagoog Janusz Korczak noemde het 'recht van het kind te zijn zoals het is' één van de grondrechten van het kind. De pedagoog en onderwijsvernieuwer Stevens schrijft hierover:
"Het recht om te zijn wie je bent, is ons, hoewel in andere termen, in de actuele Nederlandse onderwijscontext wel vertrouwd. Het verwijst naar een actieve acceptatie van elk kind, van elke leerling, zoals deze tot uitdrukking komt in de erkenning van individuele verschillen als uitgangspunt van onderwijzen en in het streven om alle kinderen in de school de mogelijkheid tot een ononderbroken ontwikkeling te bieden" (Stevens, 1999, pp. 86/87).

Mijn onderzoek naar oriëntatiepunten voor een ethisch-pedagogische bewegingsonderwijspraktijk heeft mij aldus in het bijzonder geleid naar de volgende inspiratiebronnen:
- C.C.F. Gordijn (uniciteit & gezamenlijkheid)
- E. Levinas (alteriteit; verantwoordelijkheid en rechtvaardigheid), aangevuld met J. Rawls (institutionele rechtvaardigheid)
- Janusz Korczak (grondrechten van het kind)
- Deci & Ryan (psychologische basisbehoeften).

Zij hebben me geïnspireerd tot de onderstaande oriëntatiepunten, die fungeren als toetsingskader voor 'reflection on action' en 'reflection in action' (Schön, 1983), dus bij de voorbereiding en evaluatie van mijn onderwijs, als ook tijdens het uitvoeren van mijn lessen.
Kernvraag: Wat kenmerkt de pedagogische kwaliteit van onderwijssituaties? (Heij & Verweij, 2009).

HANS DIJKHOFF

Peter Heij tijdens zijn rede

Algemene oriëntatiepunten bij mijn lessen bewegingsonderwijs:
1 mikken op een succesvolle ontwikkeling van de *bewegingscompetentie* (bewegingscompetentie en zelf waargenomen competentie)
2 honoreren van de *inbreng van de leerling* (uniciteit)
3 bevorderen van *onderlinge samenwerking* tussen leerlingen (gezamenlijkheid; relatie).

'Mikken op een succesvolle ontwikkeling van de bewegingscompetentie' (punt 1, boven) vereist meer specifiek met betrekking tot onderwijsleersituaties:
a Leersituaties, die afgestemd zijn op de beleving van kinderen *('binnen beleving'*; dit gaat over betekenisvolheid, hier-en-nu)
b Bewegingsproblemen, die 'afgepast' buiten bereik liggen (dit gaat over de haalbaarheid om tot 'lukken' te komen)
c Leerlingen, die de gelegenheid krijgen om hun eigen leersituatie in toenemende mate *zelf aan te passen en in te richten* (reguleren; dit gaat over autonomie).

De literatuurlijst is te verkrijgen bij de auteur. Op de website staat dit artikel inclusief de literatuurlijst.

Noten
1 Met dank aan prof. dr. A.H. Trebels (Hannover; BRD), die mij hernieuwd op het werk van Rawls wees (zonder hierbij overigens de verbinding met Levinas te maken). Zie ook Trebels, i.v. [Vierde Gordijn Lezing, oktober 2009].
2 Gordijn, e.a., 1975; Gordijn, i.v.; Heij & Van Driel, 2004; Heij, 2006; Verweij 2002.

Correspondentie:

p.heij@windesheim.nl

Bruggen slaan in het bewegingsonderwijs: een boeiend proces!

Dit artikel is geschreven naar aanleiding van de workshop Lesgeven binnen multiculturele klassen die ik op de VO Studiedag van 16 juni 2010 heb mogen geven. Samen met de deelnemende collega's hebben we eerst achtergrondinformatie en kennis over de cultuurverschillen van onze leerlingen uitgewisseld om daarna vooral stil te staan bij de ervaringen uit onze dagelijkse praktijk. Sleutelwoorden bij deze ervaringen blijken, hoe kan dit ook anders in het menselijk verkeer, 'communicatie' en 'identiteit' te zijn. In onderstaand verhaal ga ik hier eerst nader op in, maar ook zal duidelijk worden dat het model van transcultureel communiceren geen Haarlemmer wonderolie is. *Door: Herman Verveld*

Interculturele competenties

In een eerder geschreven artikel in dit tijdschrift met de titel *Boeien, binden en bruggen slaan*[1], heb ik gewezen op het feit dat we onszelf voortdurend terugvinden in een multiculturele samenleving en dat het (bewegings)onderwijs en de sport daar een getrouwe afspiegeling van is. Ongeacht welk politiek standpunt (van PVV tot GroenLinks) je daarbij ook inneemt, elke bewegingsonderwijzer zal interculturele competenties moeten verwerven. Als vakleerkracht dien je niet alleen op de hoogte te zijn van (interculturele) communicatietheorieën en groepsdynamische leerprocessen, maar je zult deze ook op een deskundige wijze moeten inzetten in je lessen. Eerlijk gezegd, en daar werd ik door de deelnemers aan de workshop ook nog eens fijntjes op gewezen, ben ik nou niet echt de ervaringsdeskundige op het gebied van deze vaardigheden. Ik heb me er wel in proberen te verdiepen en te scholen. Als vakleerkracht heb ik nooit op zogenaamde 'zwarte' scholen lesgegeven en ook op de Calo treffen we weinig allochtone studenten aan. Als opleidingsdocent en stagebegeleider heb ik dan ook de grootste bewondering voor die collega's en stagiaires, die zich elke keer weer veel moeite getroosten om de interculturele problematiek in hun lessen te tackelen. En wat heb ik al vele mooie en aansprekende voorbeelden hiervan gezien tijdens deze stagebezoeken!

Toch wil ik met jullie even stil blijven staan bij deze problematiek. Want al loopt, leeft en lukt het op het didactische en methodische terrein al aardig goed in ons vakgebied, vele collega's lopen nog dagelijks aan tegen onbegrip bij hun allochtone leerlingen. Onbegrip dat vaak naar hun verschil in culturele achtergrond verwijst. Een treffend voorbeeld werd tijdens de workshop aangedragen door een collega uit Dordrecht. Zij luchtte haar hart als volgt: "Allemaal mooi en aardig die kennis over cultuur en communicatie, maar die Turkse jongen blijft zich agressief en defensief naar mij toe gedragen, omdat ik een vrouw ben. Ik kan mijn activiteiten anders en uitdagender aanbieden, andere groepjes maken of mijn doceerstijl aanpassen, maar ik kan en wil mijn vrouw-zijn niet verhullen!" Dit zijn reële problemen, die je niet zomaar met een communicatiecursus kunt wegpoetsen. Desondanks ga ik een poging wagen. Niet om ze weg te poetsen, maar ze te analyseren, te duiden en er vervolgens wat mee te gaan doen.

Integratie en communicatie

De Amerika- en integratiedeskundige Frans Verhagen heeft kortgeleden een opmerkelijk boek geschreven met de uitdagende titel *Hoezo mislukt?, De nuchtere feiten over de integratie in Nederland*[2]. Hij laat hierin een meer optimistisch geluid horen wat betreft de integratieproblematiek in Nederland. Door de feiten te onderzoeken en voor zichzelf te laten spreken ontstaat een beeld van de tweede generatie hier geboren en getogen allochtonen die het veel beter doet dan menigeen denkt. Desondanks gaat hij daarmee het debat niet uit de weg. Hij gaat in op het doemscenario:

Plezier

"Nederland is als multiculti-samenleving mislukt." In het voorwoord laat hij zowel een tegenstander van het doemscenario, Tofik Dibi van GroenLinks, zijn zegje doen als ook een medestander bij monde van Marco Pastoors van Leefbaar Rotterdam, die meent dat immigratie en integratie Nederland de das heeft omgedaan.

Volgens Verhagen is het gerealiseerde opleidingsniveau van de tweede generatie allochtonen in het onderwijs de afgelopen jaren feitelijk gestegen. Achterstanden die leerlingen, zowel autochtonen als allochtonen, nog steeds oplopen in het onderwijs hebben meer te maken met een brede sociaal-maatschappelijke problematiek dan met integratieproblemen. De tweede generatie allochtonen, en zeker de derde, pakt haar kansen in het onderwijsveld. Ook binnen de vrijetijdsbesteding van de sport (in de beroepssport zijn de Afelays en Coomans immers al veel eerder doorgedrongen) spreken allochtonen hun woordje goed mee. Ook hier is wel of niet integreren eigenlijk geen probleem. Sterker nog, we moeten ons er in de sportwereld helemaal niet zoveel mee willen bemoeien, aldus Verhagen. Wie zou eigenlijk moeten integreren in wat? Gaat de 'echte samenleving' dan niet veelal fungeren als een gesloten bolwerk van de autochtonen?[3]

Zeker, ik denk dat het verhaal van Verhagen ons kan helpen de overspannen discussie over de integratieproblematiek in wat betere proporties terug te brengen en wat nuchterder naar deze kwestie te kijken. Hij besluit elk hoofdstuk dan ook met een lijstje 'wat goed gaat' en 'wat beter kan'. Zijn optimistische inslag is voor mij in elk geval een verademing en vooral zijn conclusie dat 'integratie moet worden gezien als een proces: burgers richten hun samenleving in, in permanente dialoog met elkaar en zonder daar ooit klaar mee te zijn'[4], doet mij weer met goede moed teruggrijpen naar de twee begrippen die zo'n belangrijke rol spelen in ons onderwijskundig handelen namelijk: communicatie en identiteit.

Samen oefenen

Het transculturele handelingsmodel

In haar artikel *Bewegingsonderwijs in multiculturele klassen* [5], benadrukt Corina van Doodewaard de specifieke aandacht die wij moeten schenken aan het ontwikkelen van (bewegings)identiteit van de bijzondere groepen leerlingen in onze lessen. Om adequaat en professioneel te handelen en je klas op competente wijze te managen is niet alleen een goede docent-leerling relatie belangrijk, maar dien je ook oog te hebben voor de specifieke identiteitsontwikkeling van de allochtone groepen binnen het proces van sport en bewegen. Haar onderzoek wijst bijvoorbeeld uit dat vele collega's moeite hebben om de ongelijkwaardige positie die jonge moslima's bekleden, te herkennen en deze vervolgens te doorbreken. Om bij onze casus te blijven: ook bij het 'mannetjes'- en prestatieve gedrag van bijvoorbeeld Turkse jongens ontstaat er vaak grote last bij collega's. Corina zegt hierover: "Elke docent hanteert zijn of haar eigen manier in het openen van het leergedrag van de jongens. Daarbij proberen de docenten dit gedrag van de jongens vooral te beïnvloeden door in hun interactie zowel te overbieden als te ondertroeven."[6] Wat zou er nog meer mogelijk zijn om dit gedrag te beïnvloeden? Duidelijk is dat beide handelingswijzen zowel de docent als de leerling danig frustreren en je wilt dergelijke frustraties uiteindelijk toch de wereld uit helpen. Misschien biedt het transcultureel communiceren[7] een oplossing?

Transculturele communicatie

Een dergelijke casus zou als volgt stapsgewijs aangepakt kunnen worden. Dit was in de workshop ook het plan geweest, maar helaas zijn we er niet aan toegekomen:

1 je analyseert het lastgevend gedrag naar de verschillende factoren die dit gedrag naar voren brengt. Dit hoeven niet alleen cultuurfactoren te zijn. Dit kan ook naar (socio)biologische-, groep- en persoonlijkheidsfactoren verwijzen
2 je oriënteert je vervolgens hoe je er mee omgaat. Wat zijn jouw kernwaarden en wat zijn die van de lastgever? Je weegt deze af en maakt je er bewust van. Na dit af- en overwegingsproces kies je voor een bepaalde actievorm
3 is een gesprek de actievorm, dan kun je met behulp van gespreksvaardigheden, die natuurlijk ook voor niet-cultuur gekleurde casussen van toepassing zijn, het gesprek met de lastgever aangaan. Realiseer je wel dat bepaalde fases in het gesprek anders gekleurd worden dan bij andere groepen of culturen het geval is. De wijze van communiceren zou er dan ook anders uit kunnen zien.

Onze collega uit Dordrecht zal dus eerst op zoek moeten gaan naar de achter- en onderliggende factoren die haar Turkse leerling ertoe brengt om zich zo afwijzend te gedragen ten opzichte van haar lesgeven. Wellicht komt ze erachter dat 'eer' en de plaats in de groep in de Turkse cultuur een hele andere rol speelt dan in de Nederlandse cultuur. Dat de mate van emancipatie in deze minder op individualisme georiënteerde cultuur een andere is dan die van Nederland. En ook de invloed van de islam, waarin de gelijkwaardigheid van de vrouw met de man niet wordt uitgesproken, zal het gedrag van de Turkse jongen kunnen bepalen. Tenslotte maken zijn eigen persoonlijke karaktereigenschappen de jongen zoals hij is en zich gedraagt.

Onze collega plaatst vervolgens haar eigen kernwaarden tegenover deze analyses en geeft daarin de schoolregels ook een plek.

Op basis van deze af- en overwegingen gaat ze een gesprek aan met de Turkse leerling. Ze vraagt hem na de les even te blijven. Zo kan ze hem spreken, zonder dat hij zijn aangeleerde rol moet spelen in de groep. Door middel van zich open op te stellen en bepaalde gespreksvaardigheden als 'zich inleven', 'open vragen stellen', 'actief luisteren', et cetera in te zetten, zal zij meer over het lastgevend gedrag te weten komen en kan zij samen met hem op zoek gaan naar wegen ter vermindering van dit gedrag. En zoals het gezegde zo mooi luidt: onbekend maakt onbemind. Zo werkt het ook vaak in dergelijke kwesties. We ervaren dat elke dag opnieuw in het onderwijs.

Maar zo eenvoudig hoeft het niet altijd te zijn en te gaan. Onze collega mag en moet ten opzichte van een blijvende weigering van de jongen om les te krijgen van een vrouwelijke docent natuurlijk wijzen op haar waarden en normen die vanuit onze burgerlijke samenleving en grondwet bepalend zijn geworden voor het menselijk verkeer. In het transculturele model wordt hier expliciet ruimte voor gemaakt. Hierin worden juist die afwegingen helder, door die kernwaarden tegenover elkaar plaatsen. De weigering van een Turkse jongen om les te krijgen van een vrouwelijke docent dient dan ook niet op de religieuze spits te worden gedreven, maar moet worden ingebed en afgewogen in een normen en waardesysteem dat door een op de grondwet berustende democratische samenleving wordt gedragen en gelegitimeerd.

Afkomst, blok aan been?

En uiteindelijk...

Agnes Elling, universitair docent in Utrecht, heeft veel onderzoek gedaan naar integratie in en door de sport. Haar voorlopige conclusie is dat we erg voorzichtig moeten zijn om sport en bewegen als 'panacee voor alle kwalen'[8] te zien, inclusief de integratieproblematiek. 'Als het om integratie gaat, is sport niet betekenisloos, maar het proces is veel ingewikkelder en paradoxaler dan velen op het eerste gezicht vermoeden. Sport is een verzamelwoord voor zeer gedifferentieerde activiteiten met zeer uiteenlopende deelnameprofielen en sociale betekenissen.'[9] En wat voor sport geldt, geldt ook voor het bewegingsonderwijs, ook al zijn de contexten waarin bewogen wordt natuurlijk verschillend. Sterker nog, in de onderwijscontext zal het opvoedkundige perspectief nog duidelijker naar voren komen! Verhagen verwoordt dit in zijn boek op kernachtige wijze: 'Leerlingen uit risicogroepen zijn gebaat bij het bieden van structuur, regels, streng optreden en het creëren van binding met de school.'[10]

Mooie voorbeelden (de meesters Ben en Rosier[11]) komen in mijn cursus, workshop en lessen voorbij. Collega's die met veel toewijding en liefde voor de leerlingen, hoe ingewikkeld ze zich ook gedragen, een zodanig pedagogisch leer- en leefklimaat creëren dat leerlingen het gevoel krijgen er te mogen zijn, ertoe doen en uiteindelijk iets in hun leven te kunnen bereiken. Met eenzelfde kritisch optimistische inslag, aangevuld met mijn vrolijk pessimisme, citeer ik de laatste opwekkende zinnen uit het boek van Verhagen: 'Als de doelstelling is om iedereen gelijke kansen op het 'goede leven' te bieden, gaat het behoorlijk goed met de integratie. Beter dan we hadden mogen verwachten. Daar mogen we met zijn allen, allochtonen en autochtonen, behoorlijk trots op zijn. Tijd om dat van de daken te schreeuwen.'[12] Onderwijs: een boeiend proces, maar we zullen wel moeten blijven binden en bruggen slaan!

Herman Verveld is opleidingsdocent aan de Calo Windesheim te Zwolle

Noten

1 Herman Verveld, Boeien, binden en bruggen slaan, Lichamelijke Opvoeding 2008, nr. 10
2 Frans Verhagen, Hoezo mislukt?, De nuchtere feiten over de integratie in Nederland, Nieuw Amsterdam Uitgevers, 2e druk februari 2010
3 De socioloog Willem Schinkel geeft hierover een fraaie en ontnuchterde analyse in zijn boek De gedroomde samenleving, Kampen: Klement, 2008
4 Frans Verhagen, idem, pagina 223
5 Corina van Doodewaard, Bewegingsonderwijs in multiculturele klassen, Lichamelijk Opvoeding 10, 2009
6 Corina van Doodewaard, idem, pagina 12
7 Zoals beschreven in het boek van: Drs. E.A.H. Dumasy, Kleurrijk Onderwijs, Een oriëntatie in de transculturele pedagogiek: communiceren en begeleiden, Tweede druk 2002, Uitgeverij SWP, Amsterdam.
8 Agnes Elling, Sport is geen panacee voor alle kwalen, in Hinderlijk buitenspel, Sport als motor van integratie, Eimer Wieldraaijer, Cors van den Brink, Theo Stevens (red.), daM uitgeverij Deventer 2006.
9 Agnes Elling, idem, pagina 102
10 Frans Verhagen, idem, pagina 63
11 Zie: Meester Ben, een film van Vuk Janic (Holland Doc), waarin wordt getoond dat de samenstelling van een Haagse wijk haar weerslag vindt in het leerlingenbestand van de school waar Ben werkt, 't Palet. Het is inmiddels een zogenaamde zwarte school geworden. Ben heeft de samenstelling van de school zien veranderen. En hoewel de wereld om hem heen harder en cynischer is geworden, zie je dat niet bij Ben terug. Hij blijft, samen met de rest van het lerarenkorps, een bevlogen leraar die er alles aan doet om de kinderen de lesstof bij te brengen. In VAARWEL VMBO (NCRV Document) volgen Maria Mok en Meral Uslu de onorthodoxe leraar Ruud Rosier, en zijn 'guppies' van klas 4C van de 'zwarte' VMBO-school De IJdoorn in Amsterdam-Noord. Rosier's onorthodoxe manier van lesgeven, zijn ontwapenende persoonlijkheid en zijn Amsterdamse humor zijn onovertroffen. Zelfs kinderen die geen les van hem hebben komen naar hem toe. De IJdoorn is een school met 350 leerlingen; 98 procent is van allochtone afkomst. Veel kinderen komen de school binnen met leerachterstand. Met enthousiasme en inzet, én de hulp van jeugdzorg en justitie probeert de school de kinderen op school, en van de straat te houden.
12 Frans Verhagen, idem, pagina 223

Foto's: Hans Dijkhoff

Correspondentie:

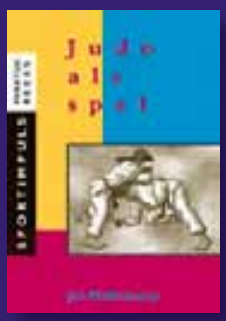
hd.verveld@windesheim.nl

→ BRUGGEN SLAAN TUSSEN LICHAMELIJKE OPVOEDING EN JEUGDSPORT?

SPORTIMPULS: DE PRAKTIJKREEKS

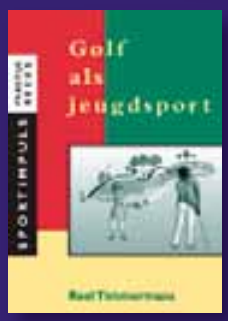
SPORTIMPULS is een unieke reeks van tien praktische uitgaven over verschillende takken van sport voor leraren lichamelijke opvoeding, trainers en studenten in deze beroepsgroep. In iedere uitgave wordt een sport behandeld aan de hand van tal van heldere praktijksituaties, gebaseerd op een heldere visie en uitgevoerd in nauwe samenwerking met de betreffende sportbond.
De praktijkreeks SPORTIMPULS is met recht de verbindende factor tussen lichamelijke opvoeding en jeugdsport! Bestel vandaag nog uw exempla(a)r(en) via **www.janluitingfonds.nl**. Ook voor meer informatie kijkt u op de genoemde website.

Judo als spel

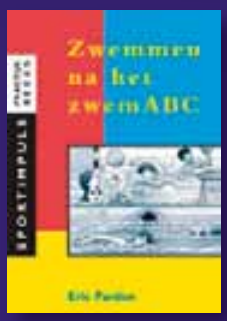
De volleybalspeeltuin

Golf als jeugdsport

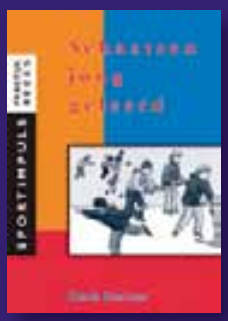
Atletiek als uitdaging

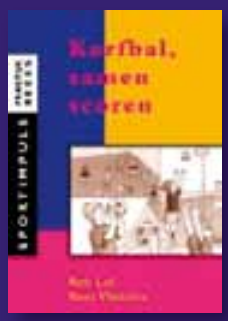
Zwemmen na het zwemABC

Sportklimmen, spelen met evenwicht

Schaatsen jong geleerd

Korfbal, samen scoren

Roeien, jong aan de slag

Softbal, sla je slag

Jan Luiting Fonds
In samenwerking met Arko Sports Media

Bewegen en sport in het mbo; pak de kansen!

Bewegen en sport kan bijdragen aan een gezonde leefstijl. Voor risicogroepen – in termen van ongezonde leefstijl, bewegingsarmoede en schooluitval, – is extra aandacht nodig. Bewegen en sport binnen het mbo biedt op verschillende terreinen kansen op positieve resultaten. Dit artikel is een weergave van de presentatie van Jo Lucassen gegeven tijdens de mbo-conferentie op 7 april 2010.

Door: Dorine Collard en Jo Lucassen

Meerwaarde van sport voor het onderwijs

Sport en onderwijs horen bij elkaar en versterken elkaar. Sport is niet alleen leuk om te doen, maar levert net als het onderwijs ook een belangrijke bijdrage aan de motorische, sociale en cognitieve ontwikkeling van jongeren. Ook in de strijd tegen schooluitval kan sport een belangrijk wapen zijn (Beleidskader SBO). In het Europees jaar van opvoeding door sport (2004) is de verbinding tussen onderwijs en sport hoger op de rijksagenda komen te staan. Dit heeft geleid tot de Alliantie School en Sport (2005-2008); een samenwerkingsverband tussen VWS, OCW en NOC*NSF. Als vervolg op de Alliantie School en Sport is het Platform Sport, Bewegen en Onderwijs opgericht dat uitvoering geeft aan het Beleidskader Sport, Bewegen en Onderwijs. In dit plan is uiteengezet hoe de verbinding tussen sport en onderwijs de komende jaren kan worden versterkt, en hoe een meer samenhangend en dekkend sport- en beweegaanbod voor de jeugd kan worden gerealiseerd. Het doel van het beleidskader is meer sportdeelname en beweging door de schoolgaande jeugd. Aan risicogroepen – in termen van bewegingsarmoede en schooluitval bijvoorbeeld scholieren van het vmbo en het mbo – geeft het beleidskader prioriteit. Met behulp van het 'Masterplan Bewegen en Sport in het MBO; van sprint naar duurloop' zijn plannen gemaakt hoe bewegen en sport binnen het mbo verder versterkt kunnen worden en op welke wijze de samenwerking tussen de diverse partijen kan leiden tot een samenhangend en dekkend aanbod voor de doelgroepen binnen het mbo. Om te beginnen zullen we kort toelichten dat er op het mbo wat bewegen en sport betreft nog flinke winst te boeken valt.

De leefstijl van mbo-studenten

Op het mbo heeft negentien procent van de studenten overgewicht of obesitas. Veertien procent van de studenten heeft overgewicht en daarnaast heeft nog vijf procent obesitas (Rijpstra et al., 2009). Overgewicht komt relatief meer voor bij mbo-ers dan bij studenten van de havo, vwo, hbo, en WO. Jongeren die op een lager schoolniveau onderwijs volgen hebben over het algemeen ook een ongezonder voedingspatroon. Ze ontbijten minder vaak (27% van de mbo-studenten ontbijt niet iedere dag), drinken vaker frisdrank, eten minder vaak groenten en fruit en eten vaker snacks dan jongeren die onderwijs op een hoger niveau volgen (Smulders, 2008; Dorsselaer et al., 2007).
Ruim driekwart van de mbo-studenten drinkt minimaal één glas alcohol per week. Het gemiddelde onder mbo-studenten ligt op 4.5 glazen per week. Van de studenten van achttien jaar en ouder gebruikt 20% te veel alcohol. Ruim een kwart van de studenten (28%) rookt. Ruim een derde van de studenten (36%) heeft wel eens hasj/wiet gebruikt en 8% heeft harddrugs gebruikt. Vooral met betrekking tot alcohol en hasj/wietgebruik blijkt dat een grote groep mbo-studenten geen gezonde leefstijl heeft (Rijpstra et al., 2009).

Tevens blijkt uit onderzoek onder Nederlandse scholieren dat het totale schoolverzuim in de bovenbouw van het voortgezet onderwijs het hoogst is onder vmbo-studenten, namelijk 10% , tegen 8% onder havo-studenten en 7% onder vwo-studenten (NIPO2002/2005). De relatief grote mate van schoolverzuim in de hoogste klassen van het vmbo kan leiden tot schoolverzuim op het mbo aangezien vmbo-studenten de belangrijkste instromers zijn in het mbo. Bij de overgang van vmbo naar mbo vindt veel uitval plaats (nota 'Aanval tegen uitval').

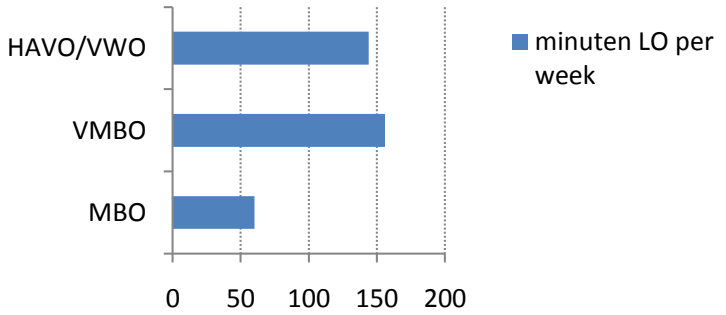
Ook het beweegpatroon van mbo-studenten is minder gunstig dan dat van degenen die een hoger niveau onderwijs volgen. Mbo-studenten zijn minder vaak lid van een sportvereniging (50%) dan studenten op het vmbo (61%) en havo+ (73%). Studenten op het vmbo en het mbo sporten ook minder wekelijks bij een sportvereniging vergeleken met studenten op havo+ (Smulders, 2008). Daarnaast kijken mbo-studenten relatief vaak tv en zitten relatief vaak achter de computer (Smulders, 2008; Dorsselaer et al. 2007). Ook gaan studenten van het mbo minder vaak op de fiets naar school (43%) dan studenten van het vmbo (90%) en havo+ (84%) (Smulders, 2008). Een derde (33%) van alle mbo-studenten voldoet aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen (NNGB). De NNGB is anders voor studenten van 18 jaar en ouder dan voor studenten onder de 18 jaar. Het blijkt dat 49% van de mbo-studenten van 18 jaar en ouder de beweegnorm haalt. Slechts 25% van de 17-jarige mbo-studenten en 27% van de studenten tussen de 15-16 jaar voldoet aan de NNGB (Rijpstra et al., 2009). Deze percentages zijn lager dan het landelijke gemiddelde voor leeftijdsgenoten.

Sport en beweegactiviteiten op het mbo

Ondanks de ongezonde leefstijl en de bewegingsarmoede krijgen mbo-studenten veelal geen verplicht bewegingsonderwijs. Ook uit de Brede analyse bewegen en sport in het mbo blijkt dat het gros van de mbo-studenten niet of nauwelijks beweegt of

sport op of via hun opleiding. Het (verplichte) aanbod bewegen en sport is in het mbo voornamelijk beroepsgerelateerd. Niet-sportopleidingen hebben voor het merendeel geen verplicht sportief aanbod (Masterplan SBO). Sinds de invoering van de Wet Educatie en Beroepsonderwijs (WEB) in 1996 is bewegen en sport niet meer in het curriculum opgenomen. Ook landelijke doelstellingen of kerndoelen voor het vak ontbreken. Vanaf 2007 bestaat er het brondocument Leren, Loopbaan en Burgerschap. Dit brondocument beschrijft verschillende kerntaken met onder andere kerntaak 7 met als titel Vitaal Burgerschap. Deze kerntaak sluit aan bij het onderwijsdoel bewegen en sport. Van de niet op sport gerichte mbo-opleidingen heeft minder dan de helft een verplicht sportaanbod. Een kwart van de opleidingen heeft een facultatief aanbod, een derde heeft helemaal geen aanbod. Als er een verplicht aanbod is richt dat zich vooral op het eerste jaar. Ook het aantal uur bewegen en sport wordt in de loop van de studiejaren minder (zie figuur 1). Wanneer in het vierde jaar nog verplicht bewegen en sport wordt aangeboden, gaat dit in de meeste gevallen waarschijnlijk om opleidingen waarin bewegen en of fysieke fitheid onderdeel is van het beroep waarvoor wordt opgeleid (Duivensteijn & Abraham, 2008; Breedveld & Tiessen-Raaphorst, 2008).

In tegenstelling tot mbo is lichamelijke opvoeding wel verplicht op het vmbo en op hvo/vwo-scholen. Aanvullend worden er op vmbo- en havo/vwo-scholen verplichte uren biologie en verzorging gegeven,waarin het thema leefstijl aan bod komt. De studenten hebben de meeste minuten lichamelijke opvoeding op de opleidingen van havo/vwo (144 minuten) en vmbo (156 minuten). Voor zover er een verplichting bestaat hebben eerstejaars studenten op het mbo slechts 60 minuten lichamelijke opvoeding per week.

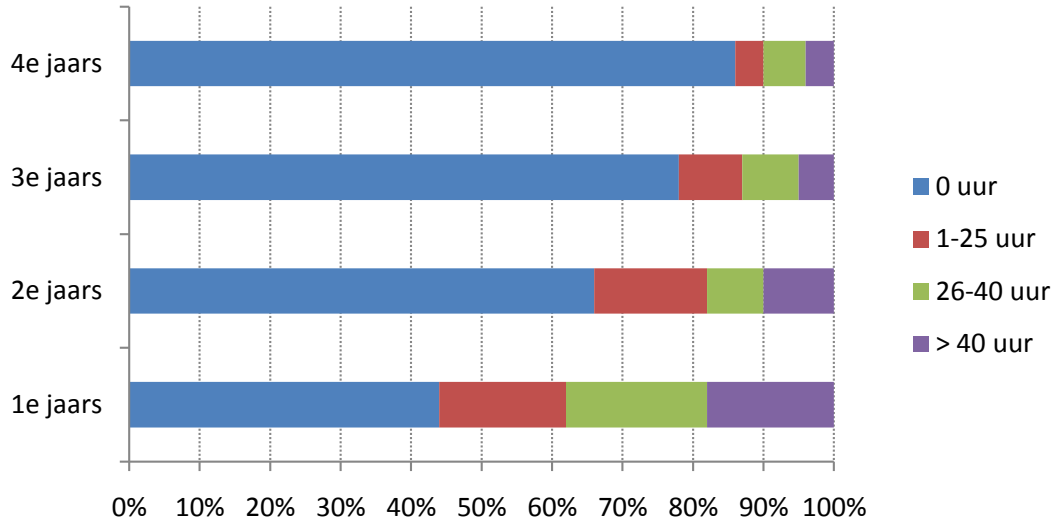

Figuur 2: aantal minuten lichamelijke opvoeding (LO) per week op het havo/vwo, vmbo en mbo

Mbo-instellingen kunnen hun studenten ook de mogelijkheid bieden om facultatief te bewegen en te sporten. Aangezien deelname dan vrijwillig is, is het de vraag in welke mate studenten daar gebruik van maken. Ruim de helft van alle mbo-instellingen (51%) biedt hun studenten de mogelijkheid tot facultatieve sport aan. Een relatief kleine groep studenten profiteert van het facultatieve aanbod. Gemiddeld maakt nog geen kwart van alle studenten er minimaal vijf keer per jaar gebruik van (Duivensteijn & Abraham, 2008).

Beweeg- en sportactiviteiten vereisen ook goede accommodaties. Het blijkt dat van de mbo-opleidingen met een verplicht dan wel facultatief beweeg- en sportaanbod 62% een gebrek aan voldoende sportaccommodaties heeft. Daarnaast blijkt ruim de helft (53%) van de mbo-opleidingen met een beweeg- en sportaanbod moeite te hebben met het vinden van samenwerkingspartners, zoals sportverenigingen en fitnesscentra (Duivensteijn & Abraham, 2008).

Uit bovenstaande blijkt dat een grote groep mbo-studenten niet of nauwelijks sport of beweegt op of via school. Daarnaast blijken mbo-studenten een risicogroep doordat zij vaak een ongezond leefpatroon hebben. Sportstimulering en aandacht voor leefstijl op mbo-scholen is dus erg van belang. Met behulp van het Masterplan Bewegen en Sport in het MBO wordt geprobeerd bewegen en sport binnen het mbo te versterken. In het kader van de Alliantie School en Sport (2005-2008) zijn in 2007 en 2008 21 (eenmalige) sprintpremies vertrekt aan roc's om de sport- en bewegingsactiviteiten voor mbo-studenten op te schalen. Daarbij heeft ongeveer de helft van de roc's (er zijn 66 mbo-scholen, waarvan 41 roc's, rest is aoc of vakschool) in Nederland in

Figuur 1: Jaarlijkse urenomvang van het verplichte beweeg- en sportaanbod van mbo-instellingen (Duivensteijn & Abraham, 2008).

het najaar van 2008 een intentieverklaring ondertekend om bewegen en sport weer in het beroepsonderwijs op te nemen.

Wat kan bewegen en sport op het mbo betekenen?

Beweeginterventies kunnen leiden tot een gezonde fysieke en sociaal-emotionele ontwikkeling van studenten (Bos, 2010). Bewegen en sport binnen het mbo biedt op verschillende terreinen kansen op positieve resultaten. Ten eerste leidt meer bewegen op het mbo tot een betere gezondheid van de studenten nu en later. Ten tweede heeft het stimuleren van bewegen en sport op het mbo ook positieve gevolgen voor de school zelf, zoals een beter leefklimaat en attractiviteit van de school. Ten derde kan meer bewegen en sport op mbo-scholen leiden tot winst voor de maatschappij.

Studenten

De laatste jaren is er veel aandacht voor de effecten van bewegen en sport op de gezondheid. Het is gebleken dat er een aantal voordelen is van sporten en bewegen op het lichamelijke, psychische en sociale welzijn, mits er met een bepaalde intensiteit of in een bepaalde vorm wordt bewogen.
Er zijn positieve effecten van bewegen en sport op lichaamsgewicht, lichaamsvetpercentage en botdichtheid. Door regelmatig te bewegen kunnen verschillende aandoeningen zoals overgewicht (Ness et al. 2007), hart- en vaatziekten (Twisk et al, 2000; Andersen et al, 2006; Ferreira et al 2007) en osteoporose (Khan et al. 2000; Hind & Barrows, 2007) voorkomen worden. Bovendien zijn er aanwijzingen dat lichaamsbeweging een positief effect heeft op zelfvertrouwen en zelfwaarde (WHO). Ook heeft bewegen tijdens de jeugd een gunstig effect op de gezondheid als men volwassen is (Breedveld & Tiessen-Raaphorst, 2006). Het blijkt dat jongeren die tijdens hun jeugd actief zijn, op latere leeftijd ook actief zijn. Tevens kan sportparticipatie de gevoelens van angst, depressie en stress verlagen (Biddle 2004).
Deelnemen aan lichamelijke activiteiten en sport vergroot niet alleen de gezondheid van jongeren, maar kan ook zorgen voor maatschappelijke binding. Sport is één van de plekken waar jongeren elkaar ontmoeten, opgevoed worden en hun talenten kunnen ontwikkelen (VWS, 2008).

De school

De school is een belangrijke setting voor bewegen en sport omdat de school alle studenten bereikt, inclusief de doelgroep met bewegingsarmoede. Daarnaast kan het stimuleren van bewegen en sport leiden tot een beter schoolklimaat, betere prestaties en minder schooluitval op de scholen.
Fysieke activiteit leidt tot een toename van de doorbloeding in verschillende gebieden van de hersenen, met een vergrote 'leerbereidheid' als gevolg: er wordt beter opgelet en de concentratie neemt toe. Er zijn bovendien aanwijzingen dat studenten die veel sporten dikwijls een betere algemene werkhouding en instelling ten opzichte van school hebben, dat ze meer gemotiveerd zijn, minder verzuimen, hun schoolwerk beter organiseren en productiever zijn (Trudeau & Shephard, 2008; Cornelißen & Pfeifer, 2007). Ook blijken studenten die op school sporten en bewegen hogere scores te geven voor tevredenheid op school en binding met de school. Uit onderzoek van Trudeau & Shephard (2008) is gebleken dat meer bewegen en sport op school bij een gelijkblijvende totale onderwijstijd niet nadelig hoeft te zijn voor de schoolprestaties. Studenten die minder tijd voor schoolwerk hebben omdat ze schoolsport hebben, blijken hetzelfde te presteren als de studenten die alle tijd aan schoolwerk besteden. Blijkbaar is door het sporten de efficiëntie van leren omhoog gegaan waardoor de studenten even goed presteren.
Tot slot is sport een aantrekkelijke activiteit wat de school attractiever maakt voor studenten en wat de school een positieve uitstraling geeft.

Maatschappij

Wanneer studenten vroegtijdig uitvallen op school kan dit schadelijk zijn voor de toekomstmogelijkheden en het maatschappelijk functioneren van de studenten (Scheepmaker & Veer, 2006). Studenten die uitvallen hebben een minder grote kans zich te ontwikkelen tot volwassen, zelfstandige mensen die een nuttige bijdrage kunnen leveren aan de samenleving (Jiskoot, 2009). Primaire- of secundaire gevolgen van schooluitval zijn criminaliteit, hoge zorgkosten, lage arbeidsparticipatie, integratieproblemen, gebrekkig burgerschap en het beroep doen op sociale voorzieningen zoals uitkeringen (Ministerie van OCW, 2006; Steeg & Webbink, 2006). Het niet afmaken van de schoolopleiding vormt daarnaast één van de beste voorspellers voor het hebben van een strafblad (Winsemius et al., 2008). Door studenten meer te laten sporten en bewegen op of via school kan schoolverzuim worden tegengegaan. Het is gebleken dat studenten die veel sporten minder verzuimen (Yin & Moore, 2004).
Maatschappelijke winst kan ook behaald worden doordat jongeren die tijdens hun jeugd actief zijn, op latere leeftijd ook actief zijn. Het blijkt dat volwassenen met overgewicht meer verzuimen en minder productief zijn dan volwassenen zonder overgewicht. Daarbij hebben volwassenen met overgewicht een grotere kans op gezondheidsproblemen, bedrijfsongevallen en arbeidsongeschiktheid. Uiteindelijk kan een gezonde leefstijl bij jeugd en volwassenen leiden tot reductie van totale kosten voor de gezondheidszorg en van de totale indirecte kosten zoals ziekteverzuim (Proper & van Mechelen, 2007)

Geconcludeerd kan worden dat bewegen en sport in het mbo vele aantoonbare kansen lijkt te bieden. Er is veel te winnen niet alleen voor de studenten maar ook voor de scholen en de maatschappij. Het stimuleren van bewegen en sport leidt tot lichamelijke en geestelijke gezonde studenten die beter leren, attractieve mbo-scholen met minder uitval en uiteindelijk tot volwassenen die weten hoe ze gezond moeten leven. Daarbij moeten we wel steeds bedenken dat veel van de genoemde positieve effecten van bewegen en sport alleen optreden onder bepaalde condities, dat wil zeggen als er met een bepaalde intensiteit of in een bepaalde vorm wordt bewogen. Daaraan valt in ieder geval binnen het mbo nog veel te doen.

Dorine Collard is onderzoeker aan het W.J.H. Mulier instituut; Centrum voor sociaal-wetenschappelijk onderzoek

Jo Lucassen is manager onderzoek en organisatie aan het W.J.H. Mulier instituut; Centrum voor sociaal-wetenschappelijk onderzoek

Correspondentie:

j.m.h.lucassen@mulierinstituut.nl

Enthousiaste ambassadeurs 3+2 campagne

De campagne 3+2 = een fit idee heeft inmiddels zo'n twintig ambassadeurs, verspreid over heel Nederland. Zij gaan de campagne in hun eigen regio uitdragen en inventariseren waar er kansen zijn om 3+2 tot een succes te maken.

Tijdens de eerste bijeenkomst eind september zijn de ambassadeurs bijgepraat over de inhoud van de campagne en is er gebrainstormd over mogelijkheden en onmogelijkheden om onze doelen te bereiken. Wat opviel was het enthousiasme en de bevlogenheid: met hart en ziel willen de ambassadeurs zich inzetten voor hun vak. Zij zagen ook knelpunten om 3+2 te bereiken: op veel plaatsen spelen accommodatieproblemen en ook de financiering roept veel vragen op. Uiteraard beseft de KVLO dat ook en zal suggesties voor mogelijke oplossingsrichtingen onderzoeken. Op *www.3plus2.nl* staan er al een paar (onder FAQ).

Concrete acties naar aanleiding van de eerste ambassadeursbijeenkomst:

- de KVLO maakt een stappenplan waarmee docenten LO op hun eigen school aan de slag kunnen om de idealen van 3+2 een stukje dichterbij te brengen
- de KVLO organiseert een bijeenkomst van scholen die al meer gym en sport aanbieden dan gemiddeld: de zogenaamde goodpractice-scholen. Op basis van hun aanpak(ken) willen we diverse scenario's gaan ontwikkelen, zodat scholen niet steeds zelf het wiel uit hoeven te vinden. Hierbij zullen we ook de ALO's betrekken
- de KVLO gaat gemeenten benaderen en hen betrekken bij 3+2
- om een beeld te krijgen hoe het gesteld is met het bewegingsonderwijs in de diverse regio's, maken de ambassadeurs (eventueel met hulp van collega's) een globaal overzicht per onderwijstype.

De KVLO zoekt nog veel meer ambassadeurs: wil je ook meedenken en praten over de campagne 3+2 = een fit idee? Meld je dan aan via *3plus2@kvlo.nl*
Foto's: Miriam Appelman

ADVERTENTIE

0412-481000
BEL EVEN VOOR ONZE REISGIDS!

EUROPA SPECIAAL REIZEN

meer dan 40 jaar maatwerk
voor school- en studentengroepen

SKIREIS ZELL AM SEE
5-daagse touringcarreis,
heen en terug nachtrit, hotelpension, meerpersoonskamers, **halfpension, skipas** 3 dagen (tot 18 jaar)
vanaf **€ 184,00 p.p.**

SKIREIS KITZBÜHEL
5-daagse touringcarreis,
heen en terug nachtrit, hotelpension, meerpersoonskamers, **halfpension, skipas** 3 dagen (tot 18 jaar)
vanaf **€ 198,00 p.p.**

PARIJS **3-daagse touringcarreis,**
heen en terug dagrit, hotel*/** 3-p.kamers, douche/toilet, L+O
vanaf **€ 89,95 p.p.**

BERLIJN **4-daagse touringcarreis,**
heen dag- en terug nachtrit, Jugendhotel, meerpersoonskamers, L+O
vanaf **€ 89,95 p.p.**

ROME **4-daagse vliegreis,** Amsterdam Weeze of Charleroi - Rome vv (incl. verplichte taxen!), hotel**, meerpersoonskamers, L+O
vanaf **€ 219,00 p.p.**

LONDEN **3-daagse touringcarreis,**
heen dag- en terug nachtrit, youth hostel, meerpersoonskamers, L+O
vanaf **€ 77,50 p.p.**

BARCELONA **3-daagse vliegreis,**
Amsterdam - Barcelona vv (incl. verplichte taxen) hostel, meerpersoonskamers, L+O
vanaf **€ 166,00 p.p.**

CITY-CRUISE YORK
3-daagse city-cruise, Cruiseferry Europoort-Hull vv, 4-persoonscabin met douche/toilet, transfer Hull - York vv
vanaf **€ 49,95 p.p.**

PRAAG **4-daagse touringcarreis,**
heen dag- en terug nachtrit, hotel*/**, 2-3 p.kamers douche/toilet, L+O
vanaf **€ 99,95 p.p.**

Genoemde reissommen bij touringcarreizen bij 46-60 deelnemers.
Bij vliegreis Rome of Barcelona al vanaf 10 deelnemers.
Periode november-februari.

Bij touringcarreizen: elke 16e deelnemer gratis en reisverzekering inbegrepen!

U kiest uw eigen vertrekdatum! Service waar u recht op heeft!

Meer of minder deelnemers? Meer reisdagen? Andere periode? Of een ander reisdoel in Europa?
BEL ONS VOOR EEN VRIJBLIJVENDE OFFERTE OP MAAT!

EUROPA SPECIAAL REIZEN - HET WARGAREN 5 - 5397 GN LITH - TEL. 0412-481000
offerte@europaspeciaalreizen.nl www.europaspeciaalreizen.nl

U REIST PER KEURMERK TOURINGCAR: VEILIGHEID EN COMFORT!

Door: mr. Sandra Roelofsen en Len van Rijn

Otoplastieken

Sinds de actie met gehoorbeschermers van drie gymleraren in Holten (*http://www.kvlo.nl/sf.mcgi?3216* en verwijzingen daarbij) is er weer volop belangstelling voor een probleem dat al jaren speelt bij onze beroepsgroep: slechte akoestiek in gymzalen.

Bij de afdeling huisvesting van de KVLO komen met regelmaat klachten binnen over geluidsoverlast in gymzalen. Te veel decibellen, flutterecho's en te lange nagalmtijd maken het werk van gymleraren hinderlijk en kan schade opleveren aan het gehoor. Uit voorbeelden en metingen blijkt dat diverse zalen niet of nauwelijks voldoen aan de normen zoals deze zijn gesteld in de Arbocatalogus VO. Als oplossing kiest een werkgever veelal voor moderne oordoppen (otoplastieken), een oplossing waar leraren niet gelukkig mee zijn.
Naar aanleiding van de blijvende geluidshinder en de recente publiciteit komen er veel vragen binnen over het gebruik van otoplastieken tijdens het verzorgen van gymlessen.

Wat is het standpunt van de KVLO hierin?
Otoplastieken blijken vooral geschikt voor afstanden tot ongeveer twee meter en de akoestische filters laten minder geluid door naarmate afstanden groter worden. Afhankelijk van de individuele afstelling van het filter in deze otoplastieken kunnen ook frequenties buiten het gebied van de spraakverstaanbaarheid worden geblokkeerd. Aangezien er binnen een les lichamelijke opvoeding sprake is van signalen in meerdere frequenties en de leerkracht wegens de aard van het werk communiceert over meerdere variabele afstanden vangt een leerkracht met een otoplastiek niet alle relevante geluiden en signalen binnen een gymles op. Dit geldt des te meer indien er sprake is van een grote hoeveelheid nagalm.

Otoplastieken belemmeren daarmee in belangrijke mate de gesproken communicatie en verminderen in het algemeen de waarneming van akoestische signalen. Gevaarsignalen en risicovolle situaties worden daardoor onvoldoende opgemerkt en de leerkracht kan de veiligheid en zorgvuldig handelen niet meer voldoende waarborgen. Bovendien is de kwaliteit van de instructie in een onderwijsleersituatie mede afhankelijk van een open wederzijdse communicatie.
De verbetering van een gymzaal die niet aan de vereisten voldoet en schade kan veroorzaken aan het gehoor van lesgevenden vergt een oplossingsgerichte en structurele aanpak. Daarbij is de werkgever (het bevoegd gezag) degene die in lijn met haar zorgplicht verantwoordelijk is voor goede en veilige werkomstandigheden en een structurele aanpak van de bron van het probleem. Het laten aanmeten van gehoorbeschermers is daarbij een maatregel die, gezien de inbreuk op lichamelijke integriteit en de beperkingen zoals hierboven genoemd, slechts in uitzonderingssituaties door de werkgever dient te worden toegepast.

De KVLO is van mening dat het dragen van otoplastieken slechts als tijdelijke maatregel, ter voorkoming van verdere schade aan leerkrachten en in het zicht van structurele maatregelen, in overleg met de MR en de individuele leerkrachten kan worden geadviseerd.

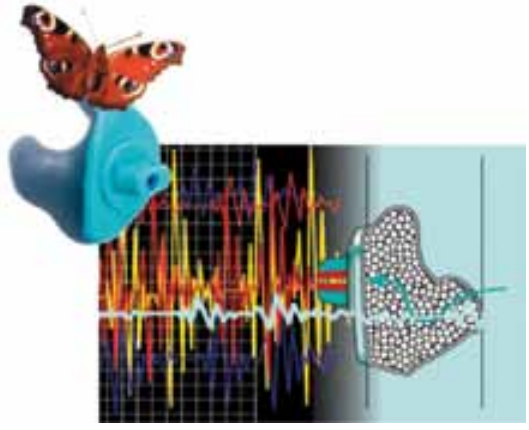
Inmiddels is op de site onder huisvesting een dossier akoestiek met een meldpunt akoestiek ingericht. De KVLO is van mening dat er onderzoek moet komen naar de grootte en de ernst van het probleem en overlegt met deskundigen over de mogelijkheden hiervoor.
Het is van groot belang dat iedereen die te maken heeft met slechte akoestiek én gehoorproblemen zich meldt op onze site!
Zie voor het meldpunt *www.kvlo.nl* onder Huisvesting, dossier akoestiek.

Ter illustratie en onderbouwing van het belang van de oproep een reactie van een collega:

A. van Eekeren (Geplaatst op 1 oktober 2010 15:38, op de site van KVLO bij bericht over Aktie van gymleraren in Holten)
Uit ervaring weet ik, dat je onherstelbare schade aan je gehoor kunt oplopen als je vele uren moet werken in een accomodatie die niet aan Arbonormen voldoet. Mijn dringend advies aan alle ex-collega's is: eis van je schoolbestuur en/of gemeente dat de zaal aan de Arbonormen voldoet, laat je niet met een kluitje in het riet sturen en stel KVLO op de hoogte. Je zult later heel veel spijt hebben als je nu niet doortastend handelt!!

Het eerste aanspreekpunt bij akoestische problemen is Len van Rijn, beleidsmedewerker huisvesting (*len.vanrijn@kvlo.nl*). In nauw overleg met de afdeling rechtspositie worden stappen ter verbetering en een algemene of individuele aanpak besproken.

Heb je vragen over deze of andere zaken op rechtspositioneel gebied dan kun je je wenden tot de afdeling IRP, te bereiken per e-mail: *irp@kvlo.nl* en op telefoonnummer 030 693 7678.

PRAKTIJK KATERN
KONINKLIJKE VERENIGING VAN LERAREN LICHAMELIJKE OPVOEDING
nr. 9 - 29 okt. 2010

Beïnvloeding van gedragsproblematiek: een klasse(n)spel! (3)

Judo, rijkdom op school (2)

Moving cultures, hoe doe jij dat?

KVLO

Beïnvloeding van gedragsproblematiek: een klasse(n)spel! (3)

In *Lichamelijke Opvoeding 7* en 8 hebben we stilgestaan bij de onderliggende theorie en de toepassingsmogelijkheden binnen het bewegingsonderwijs en andere vakken. In dit laatste artikel gaan we dieper in op de doelstelling, de principes en werken we concrete voorbeelden uit naar aanleiding van de ervaringen met het programma tot nu toe.

Door: Willemijn Noordman (Kennispraktijk), Roel van Beusekom, Rudy Leenders en Ivo Dokman

Problemen in de klas. Schooluitval of ondermaats presteren wordt bij leerlingen meestal door een cumulatie van problemen (ook wel risicofactoren) veroorzaakt. Een aantal van deze factoren speelt zich af op school- of klassenniveau. Dit kunnen onder andere een negatief schoolklimaat (pesten, ruzies, problemen), een slechte leerling-leraar verhouding en een gebrek aan orde en organisatie binnen de klas zijn (van Rooij e.a., 2010). Steeds meer scholen en docenten worstelen met de vraag op welke wijze met 'lastige' klassen en individuele leerlingen omgegaan moet worden. Een veelgehoorde klacht van docenten is dat er te weinig aan lesgeven wordt toegekomen en men vooral bezig is met opvoeden en 'politieagent' spelen. Klasse(n)spel beoogt door middel van aansprekende beweegactiviteiten voor jongeren inzicht te geven in de groepsdynamica, sociometrie en het 'probleemgedrag' binnen een klas. Door leerlingen én docenten vaardigheden en competenties aan te leren krijgen zij vat op de problemen die het negatieve klimaat binnen een klas veroorzaken en wordt uitval voorkomen.

Doelstelling

Het hoofddoel van Klasse(n)spel is het door middel van tickboks-activiteiten positief beïnvloeden van de leeromgeving van leerlingen waardoor schooluitval en ondermaats presteren wordt voorkomen. Dit hoofddoel valt uiteen in een aantal subdoelen:

- motivatie voor school en de persoonlijke toekomst van leerlingen vergroten
- het zelfvertrouwen van leerlingen vergroten
- sfeer in de klas verbeteren
- leraar–leerling relatie herstellen/verbeteren
- ongeoorloofd schoolverzuim verminderen en schoolresultaten verbeteren
- attitude en vaardigheden van docenten positief beïnvloeden.

De doelgroepen van Klasse(n)spel zijn leerlingen en docenten van klassen in het voortgezet onderwijs (vertaalslag naar mbo en PO is ook mogelijk). Dit kunnen zowel vmbo 1- als vwo 5-klassen zijn. De diversiteit is groot.

Kenmerken

Er zijn enkele kenmerken te benoemen van de klassen waar Klasse(n)spel wordt ingezet, namelijk:

- het sociogram van de klas is onevenwichtig; er is weinig veiligheid en vertrouwen, sommige leerlingen worden uitgesloten
- docenten hebben problemen met het klassenmanagement; er worden relatief veel leerlingen verwijderd, er is verlies van onderwijstijd door onrust
- de leerrendementen blijven achter bij de verwachtingen; te veel leerlingen presteren onder de maat
- binnen klassen die meedoen aan Klasse(n)spel worden problemen ervaren door de schoolleiding, docenten, ouders en/of leerlingen.

De leerlingen binnen deze klassen bezitten vaak enkele van de volgende kenmerken:

- laag concentratievermogen en weinig motivatie voor, en vertouwen in een opleiding en toekomstig werk
- problemen op school (slechte resultaten, verzuim, slechte relaties met docenten en medeleerlingen)
- problemen thuis (gebroken gezinnen, lage sociaal-economische status, psychische problematiek)
- problemen met gezondheid (overgewicht, angsten, agressie, gedragsproblematiek)
- gaan om met 'verkeerde' vrienden, zijn makkelijk beïnvloedbaar
- inactief op het gebied van sport en beweging.

Er zijn twee lijnen qua opbouw: (1) een methodische opbouw ten aanzien van het tickboksen en (2) een opbouw ten aanzien van thema's uit de psychomotorische therapie. Bij de doelen ten aanzien van het tickboksen (1) gaat het om het aanleren van de activiteit van makkelijk naar moeilijk. De psychomotorische doelen (2) liggen op het psychosociale vlak. Om het psychosociale leven van leerlingen en docenten in kaart te brengen en hiermee mogelijke psychosociale problemen, hulpvragen en doelen te ordenen, zijn er zeven thema's geformuleerd (Fellinger, 2004). Deze zeven thema's 'dekken' het gehele psychosociale terrein. Alle andere psychosociale doelen zijn afgeleid van deze hoofdthema's: Motorische Instrumentele Sensibiliteit (M.I.S.), Motorische Sociale Sensibiliteit (M.S.S.), ruimte, kracht, lichaamsbeleving, vertrouwen en relaxatie. Uiteindelijk is punt 1 van belang om punt 2 goed zichtbaar te maken. De tickboksactiviteiten zijn in eerste instantie het *middel* (wanneer echter de sfeer, veiligheid, rekening houden met grenzen et cetera toeneemt wordt er binnen de activiteit ten aanzien van het tickboksen zelf ook meer geleerd!). Deze activiteiten worden niet vooraf bepaald, maar worden afhankelijk van de precieze situatie in een klas vastgesteld.

Lage dekking

Beweegactiviteiten

Door leerlingen én docenten vaardigheden en competenties aan te leren via beweegactiviteiten krijgen zij vat op de problemen die het negatieve klimaat binnen een klas veroorzaken. Door te zorgen dat de 'fit' tussen de leerlingen en de school, en de verhoudingen binnen de klas, weer in balans zijn kan schooluitval of ondermaats presteren worden teruggedrongen of voorkomen. Om deze verhoudingen recht te kunnen trekken en actief aan problemen te kunnen werken is inzicht in de groepsdynamica en het sociogram van een klas noodzakelijk. Beweegactiviteiten, zoals tickboksactiviteiten, zijn uitermate geschikt om naast individuele problemen, het groepsproces en de onderlinge verhoudingen binnen de klas bloot te leggen. Dit blijkt onder andere uit onderzoek naar de inzet van bewegingstherapie op een school voor dove kinderen waar regelmatig gedragsproblematiek en problemen in de groepsinteractie werden gesignaleerd (Boomsma en Sterkman, 2005), ervaringen van leerlingen en docenten met tickboksactiviteiten binnen het project Leerlingen in Contact (2010) en persoonlijke ervaringen van Ivo Dokman en Roel van Beusekom.

Kijken naar elkaar

Tickboksactiviteiten

De tickboksactiviteit wordt gekozen als middel om de wijze van afstemmen, contact maken, omgaan met grenzen, kracht en controle inzichtelijk te maken. Het idee hierbij is om de docenten (en leerlingen) eerst te bevragen over het contact binnen de klas en vervolgens het beweeggedrag te gebruiken om vast te stellen of hetgeen men zegt ook daadwerkelijk overeenkomt met hetgeen men toont. Er bestaan binnen groepen grote verschillen in de opvattingen over ruimte geven en ruimte nemen. Bewegend wordt dit verschil zichtbaar en bespreekbaar, juist omdat er een duidelijke aanleiding is. Een zeer belangrijk doel hierbij is het streven naar eenduidigheid in de benadering naar de leerlingen toe. Binnen de psychotherapie is immers bewezen dat eenduidigheid positief werkt. Naast het verkennen van de persoonlijk gekleurde visie van leerlingen en docenten op bepaalde thema's leert men het gedrag van het individu begrijpen binnen de context van de groep.

Observeren

Grenzen kennen
Het empathische vermogen van leerlingen is in de puberleeftijd nog niet zo goed ontwikkeld waardoor zij vaak onbewust en onbedoeld over elkaars grenzen heen gaan. Door middel van Klasse(n) spel leren de jongeren om rekening te houden met de grenzen van de ander en om echt contact te maken. Dit zal leiden tot meer veiligheid en vriendschap in een klas. Leerlingen zullen in lessen bijvoorbeeld meer vragen durven te stellen (omdat ze niet belachelijk gemaakt worden), pestgedrag loopt enorm terug en respect en waardering voor verschillen neemt toe (van Beusekom en Dokman, 2010).

Programma
Hier volgt de opbouw van het programma en korte concrete voorbeelden.

1 Intakegesprek met potentieel geïnteresseerde scholen
Op basis van de wensen van de school wordt een maatwerkprogramma voor de betreffende klassen en het docententeam besproken. We starten altijd met een eenmalige introductieles. Bijvoorbeeld twee uur met een klas en vier uur met het docententeam dat lesgeeft aan die klas. Deze laatste is qua tijd langer, aangezien we ook ingaan op de onderliggende theoretische principes.

2 Analyse beginsituatie
Het uitvoeren van verschillende tickboksactiviteiten in de zaal. Aan de hand van deze verschillende activiteiten wordt van iedere klas een analyse gemaakt over de fase van groepsdynamica, wordt een 3-D sociogram opgesteld (hoe verhouden de leerlingen zich ten opzichte van elkaar) en wordt het probleemgedrag van leerlingen in kaart gebracht. Dit alles wordt vastgelegd in een korte rapportage. De rapportage is input voor het plan van aanpak voor de klas en individuele leerlingen.

3 Uitvoering tickboksactiviteiten
Het doen van specifieke tickboksactiviteiten met de klassen. Op basis van het maatwerk plan van aanpak. Mogelijk gericht op: contact maken, rekening houden met grenzen, zelf grenzen aangeven, controle, afstemming, kracht en zelfvertrouwen.

De voorbeelden die hieronder genoemd worden hebben plaatsgevonden tijdens één van de programma's op de verschillende scholen van afgelopen jaar. We gebruiken in verband met privacy- bescherming geen namen of plaatsaanduidingen.

Voorbeeld: contact maken en communiceren en grenzen aangeven en respecteren
Een jongen van Turkse komaf mijdt in eerste instantie situaties met meiden uit de klas. Door het interveniëren van de begeleiders door een opgelegd doordraaisysteem komt de jongen toch in situaties met meiden uit zijn klas terecht. Door aandacht te besteden aan contact maken, communiceren en grenzen aangeven en respecteren is hij de interacties met (een aantal) meiden als prettig gaan ervaren. Hij werd hierom gewaardeerd door de meiden en je zag hem zichtbaar groeien!

Voorbeeld: omgaan met kracht en controle en meer zelfvertrouwen ontwikkelen, omgaan met agressie
Een deelneemster spreekt uit dat ze langzamerhand de rol als vechtersbaasje heeft gekregen op school. Bij ruzies wordt ze altijd voor het karretje gespannen en ze heeft het gevoel dat ze dat niet kan/mag weigeren. Ze heeft last van deze rol, "zo ben ik niet, ik wil niet die persoon zijn". Binnen een groepsgesprek (na drie bijeenkomsten) geven we haar de mogelijkheid dit te etaleren. Vanuit de groep wordt daar direct ondersteunend op gereageerd (de sfeer is veilig genoeg om dit te doen). Na een aantal weken spreekt ze uit meer zichzelf te kunnen zijn binnen de groep en op het schoolplein. Ditzelfde meisje spreekt later uit last te hebben van opgekropte (emotie) woede. Binnen de activiteiten leert het meisje haar krachten de doseren en haar emotie te reguleren. Ze geeft aan er rustiger van te worden en meer plezier te krijgen op school (ze werd vrolijker) en beter haar hoofd bij de les te kunnen houden.

Voorbeeld: veiligheid ten opzichte van onveiligheid in de klas (sfeer)
Bijzondere wending in het groepsgesprek was de opmerking van de kleinste jongen uit de klas. Hij gaf aan te kunnen merken dat het afreageren naar hem toe, een weerslag was van hoe de ander werd geplaagd. Met andere woorden, een jongen die veel 'grappige' opmerkingen naar zijn hoofd kreeg, reageerde dat (fysiek) af op hem, de kleinste jongen uit de klas. Door met de klas stil te staan bij deze situatie en de interventies daarop af te stemmen, ontstond in een paar weken tijd een andere sfeer. De beste bevestiging kwam aan het einde van de kleinste jongen van de klas; "ik word niet meer als 'boksbal' gebruikt!"

Voorbeeld: veiligheid ten opzichte van onveiligheid in de klas (sfeer).
Veel jongens spreken aan het begin van de training uit met name beter te willen worden in kickboksen. Uiteraard geldt dit voor een aantal, maar de meesten roepen dit om 'erbij' te horen. Naarmate de sfeer in de klas beter en veiliger wordt, durven ze zich steeds beter uit te spreken in wat ze echt zelf willen. Ze durven zich beter uit te spreken ten aanzien van gedrag in de groep en willen bijvoorbeeld meer zelfvertrouwen ontwikkelen!

4 Scholingstraject met docenten van de klas

In de docententraining wordt een analyse van het team gemaakt, wordt stilgestaan bij de uitkomsten van de analyse van de klas en wordt ingegaan op de theoretische achtergrond van groepsdynamica, sociometrie en 'probleemgedrag'. Daarnaast wordt binnen de docententraining de transfer van de principes naar het eigen vak gemaakt.

Voorbeeld: analyse-sociogram

Wij gebruiken het 3-D sociogram om de afstand tussen de 'sterkste en minst sterke leerling' dichter bij elkaar te brengen. Zeker als de 'sterkste leerling' zijn positie op basis van macht heeft gekregen en handhaaft. Door aan de slag te gaan met het verschil tussen macht en vriendschap, kun je hier (snel) verandering in brengen bij een leerling. Met de 'minst sterke leerling' gaan we op zoek naar een prettige positie in de klas en hoe die te bereiken. Dit is uiteraard een aangelegenheid van de hele klas, maar heeft ook te maken met versterken van het zelfvertrouwen (zeker bij pubers komt weinig zelfvertrouwen sterk naar voren). Dit is voor ons altijd startpunt van de docententraining! Op basis hiervan kan het docententeam als *team* aan de slag met de klas.

Voorbeeld: groepsdynamica

Een volgende stap in de docententraining is het bekijken van de fase van groepsdynamica waar de klas in zit. Een klas met veel wisselingen (meestal in het begin van het schooljaar), maar ook keuze- en examenvakken, die niet in een vaste klas worden gegeven, zijn groepsdynamisch vaak onrustig. Door een wisselende samenstelling zijn leerlingen vooral benieuwd naar hun plek binnen die groep (wie ben ik in deze groep en wat is mijn plek). Dit geldt ook voor reguliere klassen waarbij er geen aandacht aan groepsdynamica wordt geschonken of leiderschap ontbreekt. Er komen hier twee veelvoorkomende problemen naar voren. Probleem één: een groep met weinig leiderschap of waar geen aandacht aan groepsdynamica wordt besteed door bijvoorbeeld de docenten, zal heel vaak onrustig blijven. De metafoor van de apenrots geldt hier. Als het niet duidelijk is wat de onderlinge verhoudingen zijn, zal er veel onrust ontstaan of veel naar binnengekeerd gedrag.

Voorbeeld: rol docent

In de docententrainingen staan we uitgebreid stil bij de wijze waarop iemand van nature het liefst omgaat met ruimte nemen en ruimte geven. Het gaat niet per definitie over goed of fout, maar het zoeken naar een balans die bij jou als docent en bij de klas past. Het leren spelen met ruimte geven en nemen is daarbij

Waardering

gewenst, maar is geen knop die even omgezet kan worden. Het draait veelal om echt contact maken en afstemmen op de klas, zonder jezelf en je eigen grenzen daarin te verliezen. Gericht oefenen in de trainingen, ervaringen met collega's delen (hoe doe jij het?), maken wel dat docenten hier erg in kunnen groeien. De rol van het docententeam en de individuele docent in de sfeer en een veilig leerklimaat is enorm. Het ligt niet alleen, zoals we vaak horen, aan: slechte opvoeding, stoornissen bij bepaalde leerlingen, slechte thuissituatie, ongeconcentreerdheid et cetera.

Ook wordt aandacht besteed aan extreem gedrag of kinderen met een stoornis als ADHD.

Overleg

5 Evaluatie Klasse(n)spel

Na afloop wordt kort met de leerlingen geëvalueerd en uitgebreid geëvalueerd met de betreffende docenten (of een afvaardiging) en de schoolleiding. De ervaringen worden uitgewisseld en indien gewenst wordt een vervolgplan opgesteld. Hieronder een citaat uit een programma:*'het bewegend met elkaar in contact komen is een sterk punt. Leerlingen worden er bewust van. Bijvoorbeeld: een meisje werd van te voren heel erg gepest, tijdens de gymlessen normaal was ze geblesseerd en was ze een beetje angstig. Ze heeft hier aan meegedaan en ze deed hartstikke fanatiek mee. Andere leerlingen kregen ook ontzag voor haar omdat ze het zo goed deed. En nu hoor je daar niks meer over, ze heeft haar plekje in de klas gevonden.'*

6 Overdracht en inbedding op school

Na afloop van het scholingstraject moeten docenten in staat zijn om de geschetste problematiek in de klas

De leerlingen: De tickboksactiviteiten worden gekozen als middel om de wijze van afstemmen, contact maken, omgaan met grenzen, kracht en controle inzichtelijk te maken. Er wordt gebruik gemaakt van bewegend gedrag omdat een ieder mens zich toont in de wijze waarop hij/zij zich gedraagt ten opzichte van de ander. In het bewegen laat iemand zien wie hij/zij is. Dit gegeven is de basis en dus ook direct de aanleiding om een training fysiek te maken. Tickboksen is daarbij een activiteit met een hoog wederkerig karakter. Dit betekent dat de reactie van de één onmiddellijk van invloed is op de reactie van de ander. Wanneer er geen veiligheid bestaat tussen een tweetal, wordt dit onmiddellijk zichtbaar in hun beweeggedrag. Het is zodoende van belang dat leerlingen goed op elkaar leren af te stemmen. Tickboksen wordt voor leerlingen pas echt leuk als er een goede balans is tussen ruimte nemen (aanvallen) en ruimte geven (verdedigen), waarbij samen de grenzen worden afgesproken en bewaakt. Dit betekent dat elk tweetal tot een balans moet zien te komen die bij hen past. Wanneer leerlingen het vinden van deze balans steeds beter leren, wordt het sociogram minder bepalend op macht en meer op vriendschap. Leerlingen leren beter om rekening te houden met de ander en niet alleen vanuit de eigen perceptie te reageren.
De docenten:
In de docententraining worden dezelfde tickboksactiviteiten als bij de leerlingen gebruikt. Ook hier is de activiteit het middel. Zodoende worden bij het docententeam eveneens de groepsdynamica en de onderlinge verhoudingen in kaart gebracht. Het doel hiervan is tweeledig. Enerzijds is het de bedoeling dat het docententeam als team verder groeit zodat van daaruit een gezamenlijke aanpak ontwikkeld kan worden richting de klassen. Anderzijds is het de bedoeling dat de docenten zich ook op persoonlijk vlak op dezelfde thema's ontwikkelen als de leerlingen. Hierbij wordt een relatie gelegd tussen de wijze waarop de docenten ruimte nemen of geven binnen het tickboksen en de wijze waarop ze als docent voor de klas staan. De manier waarop een docent een goede balans tussen ruimte nemen (regels, afspraken, consequent zijn) en ruimte geven (verantwoordelijkheid, echte interesse, empathie) weet te realiseren is van groot belang voor het realiseren van veiligheid in de klas. Het is belangrijk dat docenten op dit gebied competenties ontwikkelen en inzicht hebben in de manier waarop groepsdynamica binnen de klas beïnvloed kan worden en verhoudingen tussen de leerlingen verbeterd kunnen worden. Docenten zijn zich lang niet altijd bewust van hun enorm positieve, maar soms ook negatieve, invloed op een klas. Een goede balans vinden tussen duidelijke regels stellen en deze handhaven, ten opzichte van oprechte interesse in leerlingen en empathisch vermogen, is complex. Echt contact maken staat daarbij voorop. Het lijkt of er regelmatig spanning ontstaat tussen de lesinhoud (boek of examenstof afkrijgen) en het groepsproces (veiligheid en sfeer is veel meer dan alleen gezelligheid). Docenten voelen daarbij de 'druk' van de schoolleiding en ouders, waardoor ze gaan 'sleuren' aan leerlingen en er vaak een averechts effect zichtbaar wordt. In plaats van harder te gaan werken, gaan leerlingen eerder achterover hangen en consumeren. De aanpak binnen Klasse(n)spel gaat ervan uit dat men vanuit beïnvloeding van het groepsproces juist hele goede inhoudelijke resultaten kan bereiken.
Uit de literatuur komt naar voren dat 'klassieke' risicofactoren moeilijker te beïnvloeden zijn dan 'geruisloze' risicofactoren (van Rooij e.a., 2010). Een groot deel van de klassieke factoren is nauwelijks te veranderen, zoals etniciteit en sociaal-economische status, waar een groot deel van de geruisloze factoren juist aan verandering onderhevig is, zoals motivatie voor school en een slechte leraar-leerling verhouding. Klasse(n)spel richt zich voornamelijk op het aanpakken van geruisloze risicofactoren, zodat voorkomen kan worden dat de 'fit' tussen de school en de leerling uit balans wordt gebracht en voorgrondgebeurtenissen tot voortijdig schoolverlaten leiden.
Factoren waar de interventie zich op richt zijn:

- gedrag leerkrachten en directie: weinig steun
- slechte leerling-leraar relatie
- fit leerling niet goed (op school of in de klas)
- gebrek aan orde en organisatie in de klas
- negatief schoolklimaat
- gedragsproblemen
- zelfvertrouwen
- negatieve werkhouding en schoolparticipatie.

Ten aanzien van de toekomst van de interventie en de lokale verankering worden de volgende stappen ondernomen:

- uitvoering programma op diverse scholen en onderzoek naar effectiviteit
- op basis van de uitkomsten verder aanscherpen en via een samenwerking met het CPS een uitrolplan maken voor het onderwijs
- een opleidingstraject ontwikkelen voor huidige lerarenopleidingen, in samenwerking met Calo Windesheim een train de trainer-programma uitvoeren om zodoende hoog gekwalificeerde trainers zelf op te leiden om de uitrol goed mogelijk te maken met behoud van kwaliteit.

zelfstandig te kunnen beïnvloeden aan de hand van de principes van de tickbokstrainingen (vertaalslag naar het eigen vak). Daarnaast zou het docententeam zich verder kunnen ontwikkelen door middel van intervisie of collegiale ondersteuning. Vervolg- of verdiepingstrainingen horen hierbij tot de mogelijkheden. Mogelijke thema's die aan bod kunnen komen bij een vervolgtraject: contact maken en communiceren, grenzen aangeven en respecteren, rekening houden met de grenzen van anderen, verschil tussen macht en vriendschap, hoe om te gaan met kracht en controle, meer zelfvertrouwen ontwikkelen, omgaan met agressie, et cetera.

De literatuurlijst is opvraagbaar bij de auteurs. Dit artikel is door de redactie ingekort. De volledige versie, inclusief literatuurlijst staat op de website.
Foto's: Ivo Dokman
Correspondentie: Roel van Beusekom binnebijbeus@orange.nl of Ivo Dokman i.dokman@lving.nl

Judo, rijkdom op school (2)

Samen beter

In het vorige artikel 'Judo, rijkdom op school' (LO 8) werd stilgestaan bij een diversiteit aan opvoedkundige thema's die inherent zijn aan judo. Het is goed dat artikel in samenhang met dit artikel te lezen. *Door: René Donker*

In 'Judo, samen beter' wordt aandacht besteed aan de onderlinge samenwerking van kinderen, met gebruikmaking van passende, speelse en zinvolle bewegingsvormen. Kinderen beleven plezier aan die manieren van bewegen en ervaren dat je door samen te werken beiden verder komt. De lesstof is geschikt voor kinderen vanaf groep drie.

Contact maken

1 De leraar laat, na het gezamenlijke groeten, waarmee de judoles begint, de kinderen door elkaar rennen.
2 Kinderen rennen naar elkaar toe en ontwijken elkaar. Botsen is niet toegestaan; 'geen botsautootjes'.
3 Kinderen zoeken een judomaatje en pakken die vast in de judopakking. De linker hand pakt het judopak achter de rechter elleboog van de partner vast en de rechter hand pakt vast aan de linker revers op borsthoogte Dit noemen we de rechtse judopakking (**zie foto 1a**). Kinderen leren ook de linkse judopakking vastpakken. Hierbij gaat de rechter hand achter de linker elleboog en de linker hand aan de rechter revers (**zie foto 1b)**.
4 Kinderen bewegen samen, in judopakking, over de mat; 'voeten onder de schouders houden en benen niet kruisen.' De leraar zorgt voor tempowisselingen.
5 Op aangeven van de leraar gaan de kinderen, die elkaar in judopakking vast blijven houden: op de billen, hurken, rug, zij, buik en knieën.
6 Hurkzit, judopakking vasthouden. Kinderen kijken elkaar aan en tellen samen tot tien en komen omhoog en naar beneden.

Veel van de opmerkingen die hieronder gemaakt worden gelden niet alleen voor het onderdeel 'Contact maken', maar zijn ook bedoeld voor de andere onderdelen van de judoles.

De leraar instrueert daar waar dat nodig is (plaatje, praatje, daadje). Hij probeert, zo veel mogelijk, de kinderen

het zelf te laten voordoen aan de groep. Soms zijn er kinderen in de klas, die aan judo doen: 'waar is mijn assistent!'. De leraar draagt er zorg voor dat de oefeningen binnen de daarvoor aangegeven grenzen (rode matten rand) worden uitgevoerd. Hij laat de kinderen regelmatig wisselen van judomaatje. Elke partner reageert (voelt) anders; 'een nieuwe partner een nieuw geluid'. De oefeningen worden zowel rechts als links uitgevoerd.
De oefeningen zorgen ervoor dat de kinderen de ruimte kunnen verkennen en op een speelse wijze contact maken met elkaar (judomaatjes) en het materiaal (de mat).
De leraar complimenteert de kinderen en attendeert op de goede samenwerking en het resultaat.

Rollen en vallen

1 Na al dat gehol mogen de kinderen op de rug liggen, armen langs het lichaam (handpalmen naar beneden), benen naast elkaar. Ademhalen: door de neus in en door de mond uit.
2 Armen voor de borst langs en vervolgens afslaan met de handpalmen op de mat (**zie foto 2**).
3 In hurkzit, met armen om de onderbenen, kin op de borst en naar achteren rollen; 'houd je zo rond als een balletje' (**zie foto 3**).
4 Hetzelfde, maar nu, zodra de billen op de grond komen, afslaan op de mat
5 In tweetallen. Tegenover elkaar in hurkzit met de handpalmen tegen elkaar. De judomaatjes duwen elkaar naar achteren, houden zich rond, kin op de borst en slaan met beide handen op de mat af (**zie foto 4**).
6 Hetzelfde, maar nu proberen de kinderen na het rolletje en het afslaan weer terug te keren in hurkzit. Zij mogen als hulpmiddel elkaars handen of judopak vastpakken.
7 Tikspel. Als je getikt bent, ga je op je hurken zitten, net voor de rode rand van de mat, met je gezicht naar binnen en met je handpalmen naar voren gericht. Je kunt bevrijd worden wanneer een maatje jou met zijn handpalmen naar achteren duwt en jij goed je val breekt.

Door de eerdere oefeningen ('Contact maken') hebben de kinderen kunnen wennen aan elkaar en de mat en dat bewerkstelligt een goede overgang naar het onderdeel rollen en vallen.
De leraar let bij de rolbewegingen op de opstelling in de ruimte om botsingen tussen de koppeltjes te voorkomen. Bij het afslaan bevinden de armen zich langs het lichaam. De val wordt in geen geval opgevangen via de ellebogen.
Er is zowel bij het oefenen in tweetallen als het tikspel sprake van samenwerking. Door het geconcentreerd samen doen, worden de oefeningen beter uitgevoerd. De kinderen leren door de graduele opbouw zeker en angstvrij te rollen en te vallen.

Een houdgreep

1 Wammes Waggel. Judoka's zitten tegenover elkaar op de knieën en hebben elkaar vast in de judopakking. Degene die de techniek uitvoert (tori) schuift op zijn knieën naar achteren. Degene die de techniek ondergaat (uke, Wammes Waggel) waggelt mee naar voren. Wanneer uke zijn rechter knie wil neerzetten op de mat trekt tori zijn partner op het juiste moment naar links uit balans en brengt zijn partner naar de grond (**zie foto 5**). Tori gebruikt tijdens het trekken zowel zijn linker als rechter arm. Uke slaat op de mat af zoals geleerd. De oefening wordt rechts en links uitgevoerd.

2 Hetzelfde, maar als uke op de rug ligt wordt de Anton Geesink houdgreep (kesa gatame; flankcontrole) aangezet (**zie foto 6**). De ander mag uit de houdgreep proberen te komen op het moment dat tori begint met tellen (tot vijf). De leraar legt uit dat wanneer uke aftikt of stop roept tori direct moet loslaten.
Kinderen worden vervolgens gestimuleerd om na te denken hoe ze uit een houdgreep kunnen komen. Kinderen doen dat voor aan de groep. Weet de leraar ook nog een manier?

Stoeien hoort erbij

Stoeien (randori) hoort bij de judoles. Judoka's kiezen een maatje, groeten voor elkaar op de knieën en mogen elkaar op de rug proberen te krijgen en een houdgreep aanzetten. Er wordt regelmatig gewisseld van partner. Het geleerde wordt in de praktijk gebracht en de spelregels worden in acht genomen. Aan het eind van elk stoeipartijtje groeten de maatjes voor elkaar.

De les wordt afgesloten door gezamenlijk in knieënzit af te groeten (zie ook'Contact maken', punt1).

Conclusie samen beter

In het vorige artikel (LO8) werd al gezegd dat 'Judo is duo' een gevleugelde zegswijze is binnen ons mooie spel. Je hebt altijd een ander nodig om vooruit te komen. Door de oefeningen worden onderlinge afhankelijkheid en zorgdragen voor elkaar in praktijk gebracht. Judoka's zijn op elkaar betrokken. Uiteraard zijn daar de ondersteunende opmerkingen van de leraar bij nodig.
Samen met plezier oefenen om de technieken steeds beter uit te kunnen voeren. Tijdens het oefenen mogen er door de judomaatjes onderling opmerkingen gemaakt worden, die bedoeld zijn om het goede bewegen te bevorderen. De kinderen ervaren daarbij succes en dat smaakt naar meer.

René Donker is Judoleraar – B, 5e dan, orthopedagoog, onderwijzer en hoofdtrainer bij de Yu – Ai judoclub in Almere, www.yu-ai.nl.
Hij werkt als senior adviseur kwaliteit bij stichting Vitree (Jeugdzorg en LVG).
Het artikel is op persoonlijke titel geschreven.

Foto's: René Donker

Correspondentie: familiedonker@planet.nl

Moving cultures, hoe doe jij dat?

Lessen in het maken van een dans, combineren van bewegingsstijlen

Hoe doe jij dat? Dat is de centrale vraag in het lespakket dat is gemaakt door het Nederlands Instituut voor Sport en Bewegen (NISB). Met deze vraag worden leerlingen in het voortgezet onderwijs uitgedaagd in een lessenserie met elkaar een dans te bedenken en te presenteren. *Door: Maarten Massink en Daniëlle Frissen*

Lessenserie

Het doel is niet alleen het samen bedenken van een dans, maar vooral het zoeken naar ieders eigen stijl en het combineren van deze stijlen/ ieders eigen bedenksels tot één grote wervelende presentatie. Het uitgangspunt is een set van eerste basispassen. Maar de kracht van het materiaal ligt erin dat de leerlingen per duo zelf nieuwe dingen bedenken die bij hen passen en die allemaal een plek krijgen in de eindpresentatie. Juist de verschillen maken het met elkaar instuderen van een dans zo interessant. De lessenserie is gemaakt voor het vmbo en kan tijdens LO-lessen worden uitgevoerd, al dan niet in samenwerking met andere vakken (bijvoorbeeld CKV). Het lespakket bestaat uit een dvd en docentenhandleiding.

De inhoud van het lespakket is zeer interessant vanuit verschillende ooghoeken. Het stimuleert en daagt leerlingen uit alledaagse bewegingen om te zetten in een dans. Didactisch is het erg sterk omdat van leerlingen gevraagd wordt samen de dans te bedenken en interessanter te maken, te perfectioneren. Dit gebeurt met goed gestuurde opdrachten. De dvd laat het maken van de dans als proces uitvoerig zien en werkt zeer aanstekelijk als voorbeeld om rechtstreeks over te nemen. Maar zeker ook als voorbeeld voor een stramien om een geheel eigen dans vorm te geven en te perfectioneren.

Aanleiding

De aanleiding voor het maken van deze lessen is dat NISB zich als doel heeft gesteld 'dans' meer onderdeel te laten uitmaken van 'sport en bewegen'. Dit enerzijds omdat er uit onderzoek blijkt dat verschillende dansstijlen daadwerkelijk kunnen bijdragen aan het behalen van de beweegnorm. Anderzijds omdat dans, en vooral 'lifestyle' aantrekkingskracht heeft op adolescenten, en voor sommige jongeren zelfs meer aantrekkingskracht dan sport. De gedachte is dat meer 'lifestyle' ook jongeren tijdens de LO-lessen kunnen motiveren die normaliter voor deze lessen niet zo gemotiveerd zijn.

De keuze voor het vmbo heeft hier ook mee te maken. Binnen dit onderwijs wordt relatief weinig bewogen. Daarbij komt dat leerlingen binnen dit onderwijs vaak niet zozeer cognitief zijn ingesteld, maar wel te motiveren zijn vanuit praktische ervaring, het aansluiten bij hun leefwereld en het aanhaken op bestaande emoties/interesses. Dat wil niet zeggen dat deze lessen niet voor andere onderwijs niveaus geschikt zijn!

Verschillende beweegstijlen en belevingswerelden

Tijdens de introductie worden verschillende beweegstijlen geïntroduceerd zoals capoeira, flamengo, breakdance, moderne dans, klassiek ballet, basketbal freestyle. De boodschap is dat zelfs alledaagse bewegingen omgezet in een dans, zoals het opstaan uit bed en je aankleden, er totaal anders uitzien bij een ballerina dan bij een breakdancer. Omdat ze verschillend omgaan met aspecten als tijd (snel, langzaam, tempowisselingen), kracht (vloeiend, hoekig, krachtinzet), ruimte (hoog, laag, richting, plek), ontstaan verschillende beweegstijlen. Iedere beweegstijl heeft zijn eigen belevingswereld en is interessant om aan elkaar te laten zien en goed te bekijken. De achterliggende vraag is daarbij altijd: 'hoe doe jij dat?'

Verder wordt er in het lespakket niet voor een bepaalde beweegstijl gekozen. Er wordt samen met leerlingen een basisdans bedacht en geoefend. Hierbij wordt aandacht besteed aan het samen bedenken

en elkaar aanleren van basispassen. Deze worden ontleend aan alledaagse handelingen die leerlingen zelf inbrengen. Vervolgens gaat het verder met het perfectioneren van de dans door te spelen met de aspecten tijd, kracht, ruimte, attributengebruik en de vormgeving in de presentatie. Waar je ook vandaan komt, wat je culturele achtergrond ook is, breng een beweegstijl in die je aanspreekt en oefen het samen met een partner.

Dvd als vernieuwend didactisch hulpmiddel
De dvd is in eerste instantie als hulpmiddel voor de docent ontwikkeld. Hij/zij gebruikt de inhoud afhankelijk van zijn/haar eigen behoeften. De dvd is zo opgezet dat hij in de les actief gebruikt kan worden als instructiemiddel, waarbij dansdocenten op de dvd instructie geven, de leerlingen uitdagen, maar ook de opdrachten stellen die gedurende een bepaalde oefentijd in beeld zijn. De zes lessen zijn volledig uitgewerkt en worden via de dvd-dansdocenten gegeven. Er is een introductie, er zijn voorbeelden, er is oefentijd met de opdracht uitgeschreven in beeld. Hiermee is het tevens een uitdaging om met dit nieuwe didactisch hulpmiddel te experimenteren in de LO-les. Daarvoor is een laptop en beamer nodig in de zaal. Eventueel kunnen leerlingen zappend door de dvd instructies oppikken en zelf hun dans vormgeven. De lessen kunnen gegeven worden op wekelijkse basis of in een meerdaags project.

De lessen
Les 1: basisles van 100 minuten (blokuur) waarin de dans wordt ontworpen
Les 2 t/m 5 duren ieder 50 minuten
Les 2: variëren met tijdaspecten
Les 3: variëren met krachtinzet
Les 4: variëren met ruimte
Les 5: variëren met attributen
Les 6: repetitie voor presentatie
Eindpresentatie 30 minuten.

Belangrijk is steeds dat je in alle lessen leerlingen aan hun partner laat vragen 'hoe doe jij dat?' en het dan stap voor stap uitlegt!

Les 1
Dans ontwerpen
De basispassen worden via de dvd aangeleerd.

In les 2 tot en met 6 worden leerlingen uitgedaagd zelf een dans te creëren en samen variaties aan te brengen.

Les 2
Tijd
Creëeropdracht tijd:
1 kies een partner.

Bedenk samen:
2 verschillende (opstaan)bewegingen
3 welke bewegingen je wilt gebruiken
4 op welke tel een beweging begint en op welke tel een beweging eindigt.

Check:
5 of je 4 x 8 tellen volmaakt
6 of het helemaal gelijk gaat.

Les 3
Kracht
Creëeropdracht kracht en tijd:
1 zoek je partner op
2 herhaal je eigen creëeropdracht.

Verander samen:
3 één beweging naar hard
4 één beweging naar vloeiend
5 één beweging naar snel
6 één beweging naar langzaam.

Check:
7 op welke tel je wat doet
8 of het helemaal gelijk gaat.

Les 4
Ruimtegebruik 1
1 Zoek je partner op.
2 Herhaal je eigen creëeropdracht.

Verander samen:
3 één beweging naar klein
4 één beweging naar groot
5 één beweging naar laag
6 één beweging naar hoog.

Check:
7 op welke tel je wat doet
8 of het wel gelijk gaat.

Ruimtegebruik 2
Verander samen:
9 één beweging van richting
10 één beweging van plek.

Check:
11 op welke tel je wat doet
12 of het wel gelijk gaat.

Les 5

Attributen:
1 zoek je partner op
2 herhaal je eigen creëeropdracht.

Bedenk samen:
3 verschillende bewegingen met je attribuut
4 welke bewegingen je wilt gebruiken
5 op welke tel een beweging begint
6 op welke tel een beweging eindigt.

Check:
7 of je 3 x 8 tellen volmaakt
8 of het helemaal gelijk gaat.

Deze 3 x 8 tellen plak je achter je creëeropdracht.

Les 6

De eindpresentatie

Voorbereiding:
- herhaal de hoofdcombinatie
- herhaal de creëeropdracht
- ieder duo krijgt een nummer
- ieder duo krijgt een plek.

Presentatie:
1 sta klaar
2 presenteer de hoofdcombinatie: hoofdcombinatie met attributen
3 maak ruimte.

Duo's (om de beurt):
4 presenteer je creëeropdracht (creëeropdracht 4 x 8 tellen, dan 1 x 8 tellen inlopen naar attributen en 3 x 8 tellen met attributen).

Allen:
5 herhaal de hoofdcombinatie (hoofdcombinatie met attributen)
6 eindpose.

Ervaringen met dit lessenpaket

Vorig schooljaar is dit lesmateriaal op zes verschillende scholen in Nederland uitgeprobeerd (alle onderwijsniveaus!) en daaruit komt naar voren dat dit materiaal, hoewel bedoeld voor vmbo leerlingen, zeer aanspreekt bij onderbouwleerlingen van alle schoolniveaus. Verder blijkt dat dit materiaal mogelijkheden biedt voor enerzijds docenten zonder affiniteit met dans (omdat de dvd veel steun biedt en praktisch het inhoudelijke werk vergemakkelijkt) en anderzijds voor docenten mét affiniteit met dans een uitdagende opmaat biedt van waaruit zij zelf hun lessen verder vormgeven.

De belangrijkste uitkomsten/verbeteringen/kansen die uit deze pilot naar voren komen zijn:
- besteed als docent voldoende aandacht, gedurende alle lessen, aan het tot stand laten komen van een veilige en vrije sfeer (niet uitlachen et cetera, nieuwe inbreng en vooral eigen inbreng is niet gek maar juist kicken)
- denk na over het gebruik van de ruimte (gymzalen wellicht te groot en te onveilig?). Goede suggestie is gedaan op één pilotschool door gebruik te maken van dunne matten (ieder koppeltje heeft één of twee dunne matten om creëeropdrachten op te bedenken, waarbij dan voor de gezamenlijke momenten de matten aan elkaar geschoven worden tot een groot vierkant dat gebruikt kan worden als 'battlezone'.)
- biedt de mogelijkheid om andere muziek te gebruiken. Zoek zelf andere muziek, geschikt voor deze dans, maar ook uitdagend naar andere dansstijlen. Beter nog: daag leerlingen uit om zelf muziek in te brengen, passend bij hoe zij willen dansen.

Bestellen

Moving Cultures is te bestellen bij het Nederlands Instituut voor Sport en bewegen (NISB). Het lesmateriaal bestaat uit een docentenhandleiding met twee dvd's. De kosten bedragen € 44,95 inclusief verzendkosten. Meer informatie *www.nisb.nl* of mail naar jeugd@nisb.nl.

Foto's: Moving Cultures

Correspondentie: danielle.frissen@nisb.nl

Richard Krajicek verspreidt beweegvirus

Op het Aloysius College in Den Haag heerst sinds woensdag 29 september het beweegvirus. Richard Krajicek heeft dit virus op symbolische wijze verspreid tijdens de start van het landelijke project 'Vmbo in Beweging'. Dat deed hij samen met Karin van Bijsterveld, voorzitter van het Platform Sport, Bewegen en Onderwijs, en Rola Hulsbergen, rector van het Aloysius College.

Door: Olivier Zwolsman

Het Aloysius College is één van de 80 vmbo-scholen die de komende drie jaar deelnemen aan dit project met het doel hun leerlingen meer aan het sporten en bewegen te krijgen. Hiske Blom, projectleider 'Vmbo in Beweging' en werkzaam bij NISB, zegt: "Uit onderzoek is gebleken dat scholen wel dingen doen voor hun leerlingen op sport- en beweeggebied. De tijd die hier aan gespendeerd wordt, is alleen vrij kort. Door middel van financiële en persoonlijke begeleiding kan hier nog beter en structureler op ingezet worden. Het project 'Vmbo in Beweging' ondersteunt de scholen met het opzetten van onderzoek, coaching en het opzetten van sport- en beweegaanbod voor de leerlingen. Het Nederlands Instituut voor Sport en Bewegen, KVLO en de VO-raad zijn de organiserende partijen van 'Vmbo in Beweging'."

Het project 'Vmbo in Beweging' valt onder het Platform Sport, Bewegen en Onderwijs. Karin van Bijsterveld: "Het project 'Vmbo in beweging' is één van de vijf projecten van het Platform Sport Bewegen en Onderwijs. Dit platform – in 2009 gelanceerd door de ministeries van OCW en VWS – is een samenwerkingsverband van organisaties op het terrein van sport, onderwijs, kinderopvang en jeugdwelzijnswerk en de gemeenten. Deze organisaties willen door middel van een geïntegreerde aanpak bereiken dat jongeren meer gaan sporten en bewegen. Concreet willen wij bereiken dat in 2012 minimaal vijftig procent van de jongeren in de leeftijd van 4 tot 17 jaar aan de beweegnorm voldoet. Jongeren voldoen aan de beweegnorm als zij minimaal één uur per dag sporten en bewegen. Op dit moment beweegt maar 40% van de jongeren de benodigde 60 minuten per dag."

Als ambassadeur van het Platform Sport, Bewegen en Onderwijs was Richard Krajicek aanwezig om op symbolische wijze het project te starten. Het project sluit goed aan op zijn persoonlijke missie, jongeren meer en beter laten bewegen: "Sporten is erg belangrijk voor mij geweest. Je voelt je er beter door, krijgt meer energie en het helpt je concentreren. Wat weer goed is voor je schoolprestaties." Rector Rola Hulsbergen beaamt dit: "Sport en bewegen is bij ons op school erg belangrijk. Wij geloven dat je de beste prestaties levert als je goed in je vel zit. Sport en bewegen levert hier een grote bijdrage aan."

EVERT-JAN DANIËLS

EVERT-JAN DANIËLS

Tijdens de start van het project gaf Richard Krajicek het beweegvirus door. Dit deed hij door samen met leerlingen een grote, groene bal in beweging te brengen. Uiteraard na een goede warming-up!

Communicatie Platform Sport, Bewegen en Onderwijs

Een sportieve aanval op vroegtijdige schooluitval

Kan bewegen en sport (B&S) ingezet worden bij het terugdringen van vroegtijdige schooluitval (vsv) in het mbo? En zo ja, op welke manier kan dit slim gedaan worden?

Door: Robby Aldenkamp

Nederland, kennisland! Om de internationale concurrentieslag niet te verliezen staat dit thema de laatste jaren hoog op de politieke en bestuurlijke agenda. Onderwijs wordt daarbij gezien als een cruciale factor. Goed onderwijs wel te verstaan. Eén van de parameters daarvoor is de uitstroom met een zogenoemde startkwalificatie. Het overheidsprogramma ter bestrijding van vroegtijdige schooluitval (vsv) heeft de doelstelling om in 2012 ten minste 50% minder vsv te hebben dan de (te hoge) score in 2002. Dat programma gaat gepaard met een flinke geldinjectie in het onderwijs.

Inrichten van een zorgstructuur

Om die ambitieuze doelstelling waar te maken wordt (vooral) in het mbo een zorgstructuur opgebouwd. Hoewel deze per mbo-instelling sterk kan verschillen is de overeenkomst dat niet alleen binnen de structuur van de eigen instelling wordt gekeken, maar de instelling zet ook samenwerking met andere maatschappelijke organisaties op. Zo werken ze samen met bijvoorbeeld het maatschappelijk werk, sociale diensten, GGD, re-integratiebureaus en woningbouwcorporaties. De verschillende programma's en aanpakken hebben allemaal als doel om studenten met gestapelde problematieken (verslaving, beginnende criminaliteit, onveilige thuissituaties et cetera) toch te behouden voor het onderwijs en met een diploma op zak de arbeidsmarkt te laten betreden. Deze groep studenten maakt ongeveer 40% uit van de totale groep vroegtijdig schoolverlaters (vsv'ers). 60% van de vsv'ers in het mbo bestaat uit zogenoemde overstappers. Dit zijn studenten die dreigen uit te vallen vanwege een (korte) dip in motivatie. Voor deze groep zetten mbo-instellingen specifieke programma's op.

SportMpower: gecombineerd traject

Het bestrijden van voortijdig schoolverlaten wordt soms bewust op school gedaan; soms wordt het echter bewust buiten de sfeer van de school gehouden. Het project SportMpower van Kennispraktijk is een voorbeeld van dat laatste. Risicojongeren krijgen een uitnodiging om deel te nemen aan een gecombineerd traject van loopbaantraining en sport. Het project vindt plaats bij de sportvereniging en duurt gemiddeld een half jaar. De sport functioneert als 'trigger' voor deelname aan het project, maar legt ook (deficiënties aan) sociale vaardigheden bloot. Aan onderwerpen als samenwerking, communicatie, normen en waarden, en het houden aan afspraken en regels wordt gewerkt. In de loopbaantraining komen allerlei leefstijlissues aan bod die de leerlingen op een praktische manier helpen hun plek te vinden in de Nederlandse maatschappij. In de vorm van workshops komen onder andere de onderwerpen alcohol-, drugs- en gokverslaving, solliciteren, geld, lenen en schuld(voorkoming), voeding en gedrag, en verkeer en veiligheid aan de orde. Bedrijven en particuliere instellingen verzorgen deze workshops. Er is doorlopend onderzoek aan het project gekoppeld om te bepalen wat de precieze effecten zijn en hoe dit proces 'werkt'.
Op vmbo-scholen is de aanpak succesvol; een doorgaande lijn naar mbo-scholen staat op het punt van ontwikkeling.

Meer informatie: Elise van Casteren, ***e.vancasteren@kennispraktijk.nl****, Kennispraktijk – voor sport, onderwijs en gezondheid.*

FREDDY SCHINKEL

Kickboksen

Uit een studentrapportage
Om P…..[2] te motiveren om haar kwaliteiten ten toon te stellen, om haar met meerderen binnen groepen kennis te laten maken én te laten samenwerken met mensen die haar niet altijd liggen, zou een teamsport , waarin op korte termijn succes te boeken valt, goed voor haar zijn. Voorgesteld wordt volleybal.

Noorderpoort (Groningen) heeft een speciale school (Maatwerk) in het leven geroepen voor studenten die of geen keuzen kunnen maken of stelselmatig de verkeerde maken. Daarbij gelden, aldus directeur Donkerbroek, twee belangrijke uitgangspunten: "Ten eerste moet de school alle mogelijke belemmeringen wegnemen en ten tweede moeten alle gegevens van de student bekend zijn …". Het onderwijs is daarom volledig anders ingericht dan gebruikelijk: het is vraaggestuurd, waarbij de student de vragende partij is. Er is geen rooster, er zijn geen vakken en dus ook geen vakdocenten. Samenwerking met bedrijven (MKB) zorgt ervoor dat de verantwoordelijkheid voor het 'opleiden' gedeeld wordt tussen school en bedrijfsleven. Via een soort uitzendconstructie maken studenten zich vakspecifieke competenties eigen in de deelnemende bedrijven; op school leren ze de algemene (sociale) beroepscompetenties. Bewegen en sport heeft hierin een belangrijke en inmiddels uitgekristalliseerde plaats. Een belangrijke functie van bewegen en sport is om op het spoor te komen van de deficiënties als het om algemene 'werknemersvaardigheden' gaat. Bewegen en sport is daarom een vast onderdeel van de introductieperiode en maakt ook één dag per week deel uit van het programma. Noorderpoort zet bewegen dus primair in als een diagnosticerend instrument; activiteiten als yoga, fitness en fitnesstesten, wandelen, klimmen et cetera lenen zich daar goed voor. Algemene competenties die in het bedrijfsleven van belang zijn, worden in deze activiteiten geanalyseerd. Het gaat om competenties als: (uiterlijke) verzorging, doorzettingsvermogen, flexibiliteit en omgaan met hiërarchie. Deelname aan de sportactiviteiten is verplicht. Coaches (leerkrachten bestaan niet) en deelnemers van Noorderpoort reageren enthousiast op deze inzet van bewegen en sport.

Kenmerkend daarbij is dat scholen dreigende uitvallers in afgebakende trajecten bij elkaar zetten en via een gericht programma weer terugleiden naar een opleiding. In dergelijke (korte) programma's worden allerlei activiteiten ingezet, waaronder vaak ook bewegen en sport. Deze reboundprogramma's kennen prachtige aanduidingen als 'Prima hot trajecten', 'Clicq', 'Passe partout', 'Pitch stop' en SportMpower.

Vsv en het 'Masterplan bewegen en sport in het mbo'

Tot op heden is er weinig sprake van planmatige inzet van bewegen en sport om vroegtijdig schoolverlaten terug te dringen. Toch bestaat de overtuiging dat bewegen, mits goed ingericht, een bindende werking heeft op studenten, die om uiteenlopende redenen de binding met school en in het verlengde daarvan met de samenleving zijn kwijtgeraakt. Mbo-scholen voeren diverse initiatieven uit. Ze passen programma's toe als 'Rebound ', 'Rots en Water' en andere weerbaarheidsaanpakken, speciale AKA-groepen[1] met verplichte sportlessen, outdoorprogramma's et cetera. De meeste mbo-scholen ontwikkelen deze initiatieven op basis van eigen mogelijkheden en inzichten. Het ontbreekt echter aan een landelijke kennisbasis. Vandaar dat in het Masterplan een specifiek thema vsv is ingericht. Doel hiervan is om een landelijke kennisstructuur te laten ontstaan over effectieve initiatieven op het gebied van bewegen en sport, zowel binnen als naast de zorgadviesstructuur. Dit in de overtuiging dat bewegen en sport een wezenlijke toevoeging is op alle initiatieven, die op het gebied van vsv al ondernomen worden. Uiteindelijk moet bewegen in de bestaande systematiek van registratie en zorgprogrammering een vaste plaats krijgen.

Concrete stappen binnen het masterplan

Welke concrete stappen neemt het platform Bewegen en Sport aankomend schooljaar op het gebied van vsv. Een eerste stap is het in kaart brengen van het palet van activiteiten dat mbo-instellingen nu al uitvoert en dit zo te beschrijven dat andere mbo-scholen hun voordeel kunnen doen met de voorbeelden. Met ingang van het schooljaar 2010-2011 zijn deze beschrijvingen via de site *www.platformbewegenensport.nl* voor iedereen toegankelijk. Om echter daadwerkelijk van elkaar te kunnen leren is dat alleen niet voldoende. Daarnaast organiseert het platform netwerkdagen en zet het netwerken tussen verschillende mbo-instellingen op.
Op de basis van de huidige praktijken ontstaat op deze manier – zo is de ambitie – en met toevoeging van nieuwe inzichten een lerende omgeving. De uitdaging is om beweeg- en sportinterventies in te passen in leefstijlinterventies. Daarmee is nog weinig ervaring. Het doel is echter helder: niet alleen bewegen en sport een meer prominente plaats geven in het mbo, maar ook studenten, die nu dreigen uit te vallen, via positieve (sportieve) ervaringen sterker te binden aan de school en de beroepsopleiding.
Via dit blad zal je op gezette tijden op de hoogte worden gehouden van succesvolle aanpakken en nieuwe ontwikkelingen.

Over de auteur
Robby Aldenkamp (1952) is sinds mei 2004 werkzaam als adviseur implementatie bij het Nederlands Instituut voor Sport en Bewegen (NISB). Ook is hij themaleider bij het platform Bewegen en Sport. Hij is in 1975 afgestudeerd aan de Calo en heeft sindsdien zowel nationaal als internationaal ervaring opgedaan als (opleidings) docent bewegingsonderwijs.

Noten
1 AKA = Arbeidsmarktgekwalificeerd Assistent. Dit is een eenjarige niveau-1-opleiding die is bedoeld om jongeren de ruimte te geven zich te kunnen oriënteren op een bepaalde sector binnen het beroepsonderwijs. Daarnaast leren de jongeren sociale en arbeidsvaardigheden zoals werkritme en klantencontact.
2 Vanwege privacy redenen wordt de naam hier niet voluit geschreven.

Correspondentie:
rob.aldenkamp@nisb.nl

Hoe sportactief is jouw school?

In het nieuwe schooljaar 2010 - 2011 kunnen scholen opnieuw een aanvraag indienen voor certificering als sportactieve school. Scholen uit het primair onderwijs en voortgezet onderwijs en ook het speciaal onderwijs wordt de mogelijkheid geboden om door de KVLO en NOC*NSF als sportactieve school gecertificeerd te worden. Voor alle onderwijstypen geldt: 'Eerst doen, dan aanvragen'.

Door: Ton Winkels

Waarom deze certificering?
In een onderzoek onder reeds gecertificeerde scholen werden de volgende argumenten genoemd waarom scholen deze certificering zo belangrijk vonden:

- het is een beloning voor ons harde werken op sportief gebied op onze school
- het draagt bij tot een goede positionering van ons vak bij directie, collega's, leerlingen en ouders
- het geeft een impuls aan de verhoging van de kwaliteit van ons aanbod op het gebied van bewegen en sport
- het draagt bij tot de profilering van onze school als sportactieve school.

Stimulerend instrument
Voorbeeld: de gemeente Amsterdam
De gemeente Amsterdam voert een zeer stimulerend beleid ten aanzien van bewegen en sport op de scholen. De certificering tot 'sportactieve school' maakt deel uit van dit beleid. In het Sportplan 2009-2012 met als missie 'Alle Amsterdammers een leven lang actief' zijn zeer concrete doelstellingen opgenomen om de deelname aan sport- en bewegingsactiviteiten tot boven het landelijk gemiddelde te brengen en zodoende de maatschappelijke waarde van sport en bewegen optimaal te benutten. Voor scholen is er een ruim aanbod aan sportieve activiteiten ontwikkeld waaraan ze kunnen deelnemen. Scholen die hier actief aan deelnemen kunnen gebruikmaken van een aantal faciliteiten en zullen sneller in aanmerking komen voor het certificaat 'Sportactieve School'. De doelstelling is het aantal gecertificeerde sportactieve scholen in 2012 ten opzichte van 2009 te verdubbelen.

Ook voor het speciaal onderwijs
Naast de al enkele jaren bestaande certificering van het PO en het VO is er door een werkgroep van deskundigen nu ook een certificering tot 'sportactieve school' voor het SO ontwikkeld. De werkgroep had het volgende beeld voor ogen wat een sportactieve school voor speciaal onderwijs zou moeten zijn:
'De leerlingen in de leeftijd van 4-20 jaar krijgen minimaal drie keer per week bewegingsonderwijs. Voor de kleutergroepen wordt er dagelijks aandacht besteed aan bewegen. Daarbij worden de lessen gegeven door een vakleerkracht bewegingsonderwijs of door een bevoegde groepsleerkracht die de leergang bewegingsonderwijs heeft gevolgd. Naast het reguliere bewegingsonderwijs neemt bewegen en sport een belangrijke plaats in bij vakoverstijgende projecten. De school schenkt ook aandacht aan de mogelijkheden van bewegen en sport voor de leerlingen in het binnen- en buitenschoolse sportaanbod.'

Profilering moet dan plaatsvinden op de volgende gebieden:

- zorg en zorgverbreding voor de leerlingen: niet alleen voor de getalenteerde leerlingen maar ook voor leerlingen met achterstanden op het gebied van bewegen en sport
- schoolsportactiviteiten: structureel en voor alle leerlingen
- participatie en betrokkenheid: er is een engagement van het managementteam en ouders voor het totale programma van bewegen en sport maar ook betrokkenheid van de school bij sportstimuleringsprojecten
- gezondheid en welbevinden: structureel wordt aandacht besteed aan thema's rond bewegen en gezondheid en is er aandacht voor een actieve en gezonde leefstijl
- maatschappelijke betrokkenheid: in de school is er aandacht voor bijvoorbeeld sponsorlopen voor goede doelen of andere lokale of landelijke initiatieven
- randvoorwaarden: de schoolleiding ondersteunt het bewegingsonderwijs en sport vanuit een missie of onderwijskundige visie en vertaalt deze visie ook in taakbeleid naar het personeel en geeft kaders aan om een sportactieve school te kunnen zijn.

Na een jaar zijn reeds twaalf scholen voor het speciaal onderwijs gecertificeerd als Sportactieve School.

Certificaat, plaquette, logo, website
Naast het certificaat ontvangt de school een plaquette voor aan de muur. Op de plaquette staan de jaren waarvoor de certificering geldig is en de logo's van KVLO en NOC*NSF. Ook ontvangt de school het bijbehorende digitale logo 'sportactieve school'. Dit logo mag de school gebruiken

in haar PR- en communicatieuitingen. Alle gecertificeerde scholen worden vermeld op de website *www.kvloschoolsport.nl*

Procedure

Tijdspad en geldigheid

Naar aanleiding van een evaluatieonderzoek hebben wij besloten de geldigheidsduur van het certificaat met ingang van dit jaar te verlengen van twee naar **drie kalenderjaren**. Wanneer de certificering verlopen is, moet een aanvraag voor verlenging ingediend worden. Gedurende het gehele schooljaar kan de school een aanvraag indienen. De ervaring heeft ons geleerd dat de meeste scholen in het najaar de aanvraag opsturen.

Kosten

Een eerste aanvraag kost € 100,00. Een verlengde aanvraag kost € 75,-. Het hierdoor verkregen budget wordt besteed aan:

- administratieve verwerking
- jaarlijkse aanmaak plaquettes
- reis- en verblijfkosten auditcommissie.

Aanvraag

Je kunt het aanvraagformulier voor 2011-2013 downloaden van de website *www.kvloschoolsport.nl*. Bij het invullen van het aanvraagformulier kunnen de scholen direct hun score aflezen. Mocht jouw school het vereiste aantal punten nog niet halen dan weet je ook direct waar nog aan gewerkt moet worden om in aanmerking te komen voor het certificaat. Op de website vind je ook een uitgebreide toelichting op je aanvraag.

De school moet het aanmeldingsformulier met alle bijlagen opsturen naar het bureau van de KVLO, afdeling Schoolsport ter attentie van Ton Winkels. Op het bureau van de KVLO wordt de aanvraag administratief verwerkt.

Verkiezing Sportiefste School PO 2011

Komend jaar organiseert de KVLO in samenwerking met het NOC*NSF wederom de verkiezing van de Sportiefste School van Nederland voor het primair onderwijs. De verkiezing zal plaatsvinden op 20 april 2011 in de gemeente Zwolle. De wijze waarop scholen zich kunnen aanmelden zal in een volgende LO gepubliceerd worden. Het aanmeldingsformulier kun je downloaden vanaf de website *www.kvloschoolsport.nl*.

MICKEY LUINGE

Presentatie tijdens verkiezing 2009

Het formulier moet voor 1 maart 2011 opgestuurd worden aan de secretaris van de nominatiecommissie. Op de website kun je ook het reglement voor deelname vinden.
Collega's die overwegen hun school aan te melden kunnen alvast aan de slag met het voorwerk!

Bijscholingsdag golf een groot succes

Op woensdag 15 september jl. werd de tiende editie van de door de KVLO in samenwerking met de NGF georganiseerde bijscholingsdag golf gehouden op Papendal. Ruim 120! deelnemers hebben een hele leuke en leerzame dag beleefd. 's Morgens werd er onder leiding van de PGA pro's Jim, Eliot en Jeroen een tweetal clinics gevolgd, waarbij de nadruk lag op het kunnen toepassen van de oefenstof in de eigen gymles. Natuurlijk werd ook hier en daar de eigen vaardigheid nog wat bijgeschaafd. 's Middags werd er door de beginners op de pitch en putbaan gespeeld om de 'Beloftentrophy' en de gevorderden speelden op de Edese Golfbaan om de 'Talententrophy'. De spelvorm was 'best bal' waarbij ieder teamlid zijn inbreng had in het groepsresultaat. Gezien de reacties zullen vele collega's volgend jaar weer van de partij zijn!

TON WINKELS

Driven en Putten op Papendal

Huisvrouwengymnastiek(1)

Een succesformule van de KVLO

Al jaren schrijft mevrouw Steendijk-Kuypers leuke artikelen over de geschiedenis van ons vak. Zo heb je de afgelopen jaren verhalen over onder andere de opkomst van het boksen en de ontwikkeling van damessportkleding kunnen lezen. In twee afleveringen verhaalt ze nu over de opkomst van de huisvrouwengymnastiek. Daar heeft de KVLO een belangrijke rol in gespeeld.

Door: J. Steendijk-Kuypers

De gymnastiekbeweging begon in Nederland omstreeks 1850 met het oprichten van gymnastiekscholen in de grote steden door de Maatschappij tot Nut van het Algemeen.
Het Duitse turnonderwijs werd daarbij tot voorbeeld genomen. Gymnastiekbeoefening maakte jongens tot nuttige leden van de maatschappij, terwijl door de invloed van artsen bij meisjes de nadruk werd gelegd op hun gezondheid en elegantie. Gezonde vrouwen brachten gezonde kinderen ter wereld en zorgden voor een gezond nageslacht.

Duitsland bakermat

In Duitsland had een medisch gezelschap in Berlijn al in 1864 de noodklok geluid over de ziekelijke gesteldheid van jonge meisjes en vrouwen die leden aan bloedarmoede, spier- en zenuwslapte. Het advies was hen te sterken met gymnastiek, maar er waren voor hen vrijwel geen docenten en was er geen oefengelegenheid. De arts E. Angerstein zorgde voor de oplossing met zijn succesvolle handleiding *Hausfrauengymnastik für Frauen und Mädchen*. De inleiding gaf de doelstelling aan: de gezondheid van toekomende geslachten, de toekomst van een volk, hangt voor het grootste deel af van een gezonde opvoeding van meisjes, want een zwakke vrouw kan aandoeningen overdragen op volgende generaties. Van de twaalfde druk (1888) bewerkte de gymnastiekdocent L.D. Labberté een Nederlandse vertaling met als titel *Kamergymnastiek voor het vrouwelijk geslacht*.
Een tweede belangrijke uitgave was het werk van de Duitse arts D.G.M. Schreber, dat door F.A.C. Waitz in het Nederlands werd vertaald: *Geneeskundige kamergymnastiek uitvoerbaar zonder gereedschap of vreemde hulp en geschikt voor beiderlei kunnen en verschillende leeftijden.*
De huisgymnastiek sloeg aan en er volgden omstreeks 1900 vele herdrukken en diverse uitgaven. Zo was ook een klein maar praktisch en fraai geïllustreerd oefenboekje *Huis- en heilgymnastiek, zakboekje voor iedereen*, bewerkt door Jac. J. Meyerink veel in gebruik. Voor vrouwen was het een uitkomst, want voor hen was destijds slechts een beperkt aantal gymnastiekverenigingen toegankelijk, die bovendien een elitair ballotagesysteem hanteerden.

Doelstelling

De oorspronkelijke doelstelling van de meisjesgymnastiek, een gezond nageslacht, werd naar de achtergrond gedrongen door de propaganda die de Deense militair J.P. Müller omstreeks 1910 in diverse landen maakte voor zijn *Mijn systeem voor vrouwen; dagelijks 15 minuten aan de gezondheid gewijd* (Ned.vert. W.J.R. Roldanus, 1924). Het ging hem om de gezondheid voor de vrouw zélf. Müller gaf ondermeer oefeningen om haar te verlossen van het mode-corset en dit te vervangen door een goed ontwikkeld spiercorset, dat niet slijt, niet belemmert, altijd past en in gebruik sterker wordt. In Duitsland en ook elders overtrof Müller het succes van zijn voorgangers. In Nederland reageerden artsen als J.H.O. Reys, een groot voorstander van damesgymnastiek, gematigd positief. Niettemin werd het 'Mülleren' bij de Nederlandse vrouw een begrip.
In dezelfde periode stond ook de methode van de vrouwelijke arts Bess Mensendiek in de belangstelling. Haar *Functionele lichaamsoefeningen voor de vrouw en het*

kind was als thuisgymnastiek populair. Volgens haar was een juiste spiertonus essentieel voor gezondheid én schoonheid. Ze noemde haar methode een houdings- en bewegingstherapie.
In de jaren twintig kreeg sportbeoefening door vrouwen een nieuwe impuls. Amerikaanse filmsterren verschenen met hun sportieve outlook en sportattributen in tijdschriften, op ansichtkaarten en op posters. De zogenaamde 'athletic look' leidde tot de ontmoetingsgroet 'Wat zie je er goed uit' , maar van een fitnessbeweging onder de vrouwen was nog geen sprake.

Doelgroepgymnastiek bedoeld voor vrouwen

Na de Tweede Wereldoorlog richtte de gymnastiek- en sportbeweging zich op Amerika met de sporten basketbal, volleybal en honkbal en daarnaast ging de aandacht naar Scandinavie waar voorheen vanuit de Zweedse gymnastiek al zoveel impulsen waren gekomen.
In 1951 reisde gymnastiekdocente G.C.C. Markusse naar Zweden, waar zij in contact kwam met een stroming die in 1942 was gestart door Elly Lofstränd, die geheel vrijblijvend en zonder een verenigingsverband wekelijks gymnastiekles aan huisvrouwen gaf. Alleen al in Stockholm waren 150 groepen actief. Terug in Nederland hield Markusse een overtuigend referaat tijdens de jaarvergadering van de KVLO om deze voor huisvrouwengymnastiek (HVG) te interesseren. Er werd een commissie benoemd, bestaande uit de dames G.C.C. Markusse en J.M. Rikkels en de heren J.M.J. Korpershoek en L.D.E.J. Kramer. Deze ging voortvarend aan de slag en zo werd de KVLO het centrale orgaan voor propaganda en organisatie van de HVG. Het karakter van de lessen moest corrigerend en recreatief zijn, zonder kracht of wedstrijdelement en met een sterke sociale basis. De oefeningen waren in houding en beweging gericht op een fysiologisch verrichten van de huishoudelijke arbeid én op lichamelijk en geestelijk welbevinden. Huisvrouwengymnastiek paste uitstekend bij de naoorlogse bezinning op de toekomst van de lichamelijke opvoeding; sport en gymnastiek gingen zich richten op doelgroepen. Men sprak van school-, jeugd-, recreatie-, wedstrijd- en topsport, maar ook van kleuter- en bejaardengymnastiek.
Voor de praktische uitvoering van het huisvrouwenproject hield de KVLO oriëntatiedagen waar toekomstige cursusleidsters instructie kregen. De commissie deed ook onderzoek naar de beschikbaarheid van oefengelegenheid in de diverse gemeenten. Om geen financieel risico te lopen, berekende men nauwkeurig alle uitgaven, waarvan de aanschaf van pick-ups en grammofoonplaten een hoge post was. Het cursusgeld moest bescheiden zijn en mocht niemand ervan weerhouden deel te nemen. Toen het eerste experiment in Den Haag en Voorburg een succes bleek, nam de KVLO als centraal orgaan de leiding op zich. In Utrecht gaf Markusse zelf met meisjes van de stedelijke MMS demonstratielessen aan afgevaardigden van regionale afdelingen en kreeg de huisvrouwengymnastiek landelijke bekendheid.
In Den Haag werd propaganda gemaakt met folders bij de bakker en kruidenier en elders kregen scholieren formulieren mee voor moeder thuis.
In de jaren vijftig had men bij industrie en overheid bemerkt dat gymnastiek en spel als recreatie tijdens de werkpauze een beproefd middel was om arbeidsvreugde (én productie) te bevorderen. Zo zou nu ook in het huishouden deze gymnastiek de sleur doorbreken en gezondheid en levensvreugde brengen. De KVLO wilde nadrukkelijk alles in eigen hand houden; om concurrentie te vermijden werd geen contact opgenomen met gymnastiekclubs. De lessen werden in de ochtenduren gegeven en waren van een lage intensiteit. Om alles vrijblijvend en individueel te houden werd ook geen relatie aangegaan met huisvrouwenverenigingen. Wel was het voor enkele gymnastiekverenigingen binnen het NGV aanleiding om met een afdeling voor (getrouwde) vrouwen te beginnen, maar men moest dan lid van de vereniging zijn.
Kramer riep alle afdelingen van de KVLO op om zich voor de HVG in te zetten. In zijn artikel *De Vrouw en de Sport* gaf hij met een historische toelichting dank aan de voortgezette emancipatie. Na een enquête over de HVG schreef hij in 1955 enthousiast: *Wat een gelukkige gezinnen met zoveel tevreden huisvrouwen*.

Wordt vervolgd

Het nieuwe overdekte strand

Auteur: Martin Rippe
Vernieuwde uitgave: LMCG, Hippolytushoef

Het vernieuwde overdekte strand is een herziene uitgave van het populaire boek *Het overdekte strand* dat van dezelfde auteur in 1976 is verschenen. Daarna zijn er diverse herdrukken uitgegeven. Ik kon de geheel vernieuwde uitgave vergelijken met de 3e druk uit 1982, die ik nog in mijn boekenkast had staan. Wat als eerste opvalt, is de omvang. De uitgave uit de jaren tachtig telde al 312 pagina's, *Het nieuwe overdekte strand* is een lijvig boekwerk geworden van 472 bladzijden. De nieuwe uitgave, die levendig is geïllustreerd, is aangepast aan

de huidige tijd met nieuwe spelvormen en er wordt met name ruim aandacht besteed aan het spelen met groepen.
Martin Rippe met een levenslange ervaring in het zwemonderwijs, hij was onder andere 24 jaar zwemdocent aan het CIOS in Overveen/Haarlem, heeft zijn expertise en visie in deze herziene uitgave nog eens krachtig voor het voetlicht willen brengen. Dat de naam 'Het overdekte strand' is gehandhaafd is niet toevallig. In de inleiding benadrukt de auteur nogmaals dat de spontane spelsfeer, die je aan het strand aantreft, ook in het zwemonderwijs een belangrijke plaats verdient. "Spelen en plezier beleven in het water is de basis van het zwemonderwijs en de zwemsport. Creatief worden met de mogelijkheden. Ontdekken en vervolgens in allerlei andere situaties toepassen. Spelen en 'klooien' met water". Kortom: water is een geweldige speelplaats, waar veel te beleven valt.
Het boek heeft zes hoofdstukken: 'achtergrondinformatie', 'spelen met groepen', 'evenementen', 'materiaal& materiaalgebruik', 'waar is het terug te vinden' en 'diversen'.

In het inleidende hoofdstuk 'Achtergrondinformatie' wordt behalve aan de veranderende cultuur in de zwembaden ('tropische zwemparadijzen') ook veel aandacht besteed aan de veiligheid, met een beschrijving van de wettelijke kaders, veiligheidseisen in het zwembad en aansprakelijkheid. De methodiek is een belangrijke pagraaf in dit hoofdstuk, met daarin veel aandacht voor de 'open ended' benadering en creativiteit bij spelvormen in het water. Hoewel in de inleidende paragraaf van het hoofdstuk 'Achtergrondinformatie' wordt aangegeven dat er veel ondersteunende tekst is verdwenen, is dit nog steeds een lijvig hoofdstuk gebleven, waarin de visie van deze ervaren auteur op speels zwemonderwijs stevig doorklinkt. Dit hoofdstuk had wellicht wat beknopter gekund. Zeker gezien de doelgroep, de student, die meer visueel dan op geschreven tekst is gericht. Dit bezwaar wordt echter behoorlijk ondervangen door de levendige stijl, de vele 'praktijkdoorkijkjes', 'Loesje' tekstjes en verwijzingen naar websites.

De hoofdstukken 'Spelen met groepen' en 'Evenementen' vormen de kern van het boek. In 'Spelen met groepen' worden de spelvormen compact en duidelijk beschreven. Tweehonderd pagina's met een grote variatie aan spelvormen, waar lesgevers veel ideeën uit kunnen halen. Een kritiekpunt is wat mij betreft de ordening, die had wat mij betreft wel wat strakker gemogen. 'Spelenderwijs groepen maken' staat bijvoorbeeld in het midden van dit hoofdstuk, na onderwerpen als: spelen met een bal, drijven, duiken, estafettes en oversteken. Via het voorlaatste hoofdstuk is alles echter wel goed terug te vinden via een index per hoofdstuk en een alfabetische index.

In het hoofdstuk 'Evenementen' wordt ingegaan op de functie van een goed draaiboek, diverse organisatievormen (o.a. circuit, levend toto) en thema's (o.a. Sinterklaas, kerstmis). De organisatorische aspecten komen ook in het laatste inhoudelijke hoofdstuk over materiaal en materiaalgebruik uitgebreid aan de orde.

Het is verheugend dat met de hernieuwde uitgave van *Het nieuwe overdekte strand* dit standaardwerk weer voor studenten en vakcollega's beschikbaar is. Het zal zijn weg naar die doelgroepen wel weten te vinden.

Meer informatie is te vinden via *www.hetnieuweoverdektestrand.nl*
Chris Mooij

'Split the risk', lespakket voor het vmbo

ontwikkeld door PODIUM, in opdracht van Stichting Consument en Veiligheid.

Het lespakket maakt onderdeel uit van de meerjarencampagne 'Split the Risk'. Deze campagne wil jongeren laten beseffen dat er momenten zijn dat zij meer risico lopen en dat het belangrijk is gevaren te leren inschatten. Het startpunt was in 2008 met acht afleveringen van het televisieprogramma 'Reaction' op TMF. In elke aflevering stonden (risicovolle) situaties centraal in een drietal settings: Sport, de uitvoering van bepaalde beroepen en het dagelijks leven. Tevens werd toen een online videogame ontwikkeld (*www.splittherisk.nl*) waarmee een speler zijn alertheid en concentratievermogen kan testen.
Het onderwerp risicogedrag is voor alle leerlingen relevant. Zij krijgen zowel in hun toekomstige beroep als in hun dagelijks leven te maken met risicovolle situaties. De lessen kunnen worden uitgevoerd in de mentorlessen en in de lessen maatschappijleer en sluiten aan bij de kerndoelen van domein Mens en Natuur en Mens en Maatschappij. Vanwege de grote verschillen in vaardigheden en niveaus binnen de doelgroep bevat het lespakket wel voor elk onderdeel differentiatieaanwijzingen. Tevens wordt aansluiting gezocht bij andere vakken, daar het onderwerp

risicogedrag zowel een vak – als sectoroverschrijdend onderwerp is. Het pakket biedt mogelijkheden naar de mening van de samenstellers voor samenwerking met de biologieleraar en in de onderbouw met het vak bewegingsonderwijs.
Het lespakket bestaat uit een dvd voor klassikaal- en een cd voor individueel onderwijs op de computer, opdrachtkaarten, aantekenblad en analysekaarten. De leerlingen maken eerst een persoonlijkheidstest die hun eigen gedragskenmerken in kaart brengt. Daarna ervaren de leerlingen op een praktische en uitdagende manier hoe hun zintuigen, reactie- en inschattingsvermogen in risicovoller situaties werken. Tot slot analyseren de leerlingen gedetailleerde filmpjes met risicovolle situaties. Het pakket ziet er gelikt en aansprekend uit voor vmbo-leerlingen. Voor de docent bewegingsonderwijs biedt het lespakket geen meerwaarde op het gebied van het bewegen. Wel kan de docent LO samen met de mentor of de leraar maatschappijleer bij vmbo-groepen het risicogedrag in een les LO bespreekbaar maken, wat wellicht een waardevolle bijdrage kan leveren aan het groepsproces binnen de lessen bewegingsonderwijs.
Marianne van Bussel

ADVERTENTIE

Samen het plezier van bewegen beleven met Mission Olympic

De grootste jongeren schoolsportcompetitie van Nederland

Sporten is goed voor je gezondheid en het geeft een hoop plezier. Om middelbare scholieren naast de gymlessen meer in beweging te krijgen zijn NOC*NSF, de KVLO en Coca-Cola in 2003 de 'Mission Olympic schoolsportcompetitie' gestart. Ook in 2011 wordt deze competitie weer georganiseerd. De inschrijving hiervoor is op 22 september jl. van start gegaan. Alle docenten LO in het voortgezet onderwijs kunnen teams van hun school aanmelden voor deze geweldige competitie. *Door: Evert Minderaa*

Mission Olympic schoolsportcompetitie

Mission Olympic is de grootste schoolsportcompetitie voor en door scholen en leerlingen. Het is een jaarlijkse competitie tussen scholen in het voortgezet onderwijs waar jongeren elkaar regionaal en nationaal uitdagen om het nationale kampioenschap. Het doel van Mission Olympic is om jongeren tussen de 12 en 19 jaar binnen de schoolomgeving kennis te laten maken met diverse vormen van sport en het plezier van sporten met elkaar te laten ervaren. Op die manier worden ze gestimuleerd om naast de gymlessen actief te zijn in sport.
Elk jaar beleven circa 150.000 jongeren met elkaar het plezier van bewegen terwijl zij strijden om een plaats in de nationale finale in het Olympisch Stadion in Amsterdam. Een sportief en leuk platform waar 200 middelbare scholen, bijna één op de drie scholen, jaarlijks aan mee doen.

Aantal deelnemende scholen blijft groeien

Jan Rijpstra, voorzitter KVLO. *"De KVLO organiseert al sinds lange tijd de jaarlijkse nationale schoolsportcompetitie. Om het platform grootser en toegankelijker te maken voor meer jongeren zijn we in 2003 een samenwerking met NOC*NSF en Coca-Cola aangegaan. En met succes; in 2010 namen 200 scholen enthousiast deel aan Mission Olympic en dat aantal groeit nog steeds!"*

MISSION OLYMPIC

Opening

Ook de editie van Mission Olympic voor 2011 belooft weer een groots spektakel te worden. Van 22 september tot en met 31 oktober 2010 kunnen alle docenten LO van middelbare scholen teams inschrijven voor twintig sportdisciplines, waaronder: atletiek, basketbal, handbal, tennis, veldhockey, veldloop, veldvoetbal, volleybal en zwemmen.
In november worden de deelnemende scholen geografisch per sport ingedeeld en wordt dit door de KVLO aan alle deelnemende scholen bekend gemaakt. De scholen organiseren vervolgens zelf de regionale kampioenschappen van de Mission Olympic schoolsportcompetitie. Rond half april 2011 moeten alle regionale kampioenschappen zijn gespeeld en is bekend welke teams van welke scholen zich hebben geplaatst voor de grote 'Mission Olympic The School Final' in het Olympisch Stadion in Amsterdam.

Mission Olympic The School Final

Deze grote finale met 5000 finalisten wordt ieder jaar begin juni georganiseerd. Gedurende een dag vol sport, show en entertainment strijden zij om het nationale kampioenschap voor scholen. Motto van deze Olympische dag is plezier beleven met elkaar; 'deelnemen is net zo belangrijk als winnen'!

"Iedere school hoort hier bij te zijn"
Nicolien Sauerbreij, topsporter. "Afgelopen jaar ben ik bij de spectaculaire nationale finale van Mission Olympic in het Olympisch Stadion geweest. Het was geweldig om het enthousiasme en sportplezier van de duizenden kinderen gedurende de dag te beleven. Uiteindelijk voelde iedereen zich een echte kampioen. Mission Olympic is een geweldig sportplatform en ik vind dat iedere school hier bij hoort te zijn."

Inschrijven en deelnemen is eenvoudig

Docenten LO kunnen samen met leerlingen of de vakgroep één of meerdere teams samenstellen. Het is mogelijk om vanuit één school in meerdere sporten en met meerdere teams deel te nemen. Alleen docenten LO kunnen de teams aanmelden, dit kan via *www.kvloschoolsport.nl*. Op deze website vind je het Algemeen Reglement (o.a. met informatie over leeftijdscategorieën) en de reglementen per sport. *Let op: aanmelden kan tot en met 31 oktober 2010!*

Deelname aan Mission Olympic geeft de scholen ook de mogelijkheid om in te schrijven voor de wereldkampioenschappen georganiseerd door de Internationale Schoolsport Federatie (ISF). Kijk voor meer informatie hierover op *www.kvloschoolsport.nl en/of www.isfsports.org*.

Maak kans op een trendy clinic!

Onder de nieuwe scholen die zich voor de Mission Olympic schoolsportcompetitie 2011hebben aangemeld worden vijf Mission Olympic The Tour-pakketten verloot. Bij The Tour krijgen de leerlingen op de school, onder begeleiding van een professioneel team, een clinic/workshop van één uur in een trendy sport zoals basketball rythm of breakdance (maximaal 8 groepen van 30 leerlingen).

Totstandkoming teams en begeleiding

De Mission Olympic schoolsportcompetitie kent een breedtesport- en een selectiesport karakter. Dit betekent dat sommige teams tot stand komen nadat er binnen de school eerst een toernooi of sportdag heeft plaatsgevonden om een deelnemend team te verkrijgen. Andere teams komen tot stand op basis van selectie. Daarna volgen de interscholaire regionale kampioenschappen. De finalisten daarvan nemen deel aan Mission Olympic The School Final in Amsterdam.

Om mee te doen betaalt ieder team of iedere school vijftig euro inschrijfkosten en een opkomstborg van 200 euro. Daarnaast zijn er mogelijk organisatie- of reiskosten rondom de regionale kampioenschappen. Dit is afhankelijk van de manier waarop deze regionale kampioenschappen door de scholen zijn georganiseerd. Mocht een school de landelijke schoolsportfinale in Amsterdam bereiken, dan is het verstandig om rekening te houden met eventuele reiskosten naar Amsterdam.
Scholen die deelnemen aan Mission Olympic zijn verplicht de deelnemers te begeleiden tijdens zowel de regionale kampioenschappen als de The School Final in Amsterdam.

Docenten LO als ambassadeur voor Mission Olympic

Ben je enthousiast over Mission Olympic en wil je deze landelijke schoolsportcompetitie binnen de school onder de aandacht brengen, denk dan eens aan de volgende mogelijkheden:

- informeer de leerlingen en maak ze enthousiast voor Mission Olympic:
- vertel tijdens de gymles over Mission Olympic
- hang de Mission Olympic poster op. Iedere school heeft een aantal posters ontvangen
- vermeld het logo en informatie van Mission Olympic op de schoolwebsite en in andere communicatiemiddelen.

HANS DIJKHOFF

Olympische eed afleggen

Neemt jouw school al deel aan een lokale schoolsportcompetitie? Sluit dan aan bij Mission Olympic!
Om nog meer middelbare scholieren in beweging te krijgen en houden, is een van de doelstellingen van Mission Olympic om meer scholen te laten deelnemen. Zo kijken we of reeds bestaande scholencompetities zouden kunnen aansluiten bij de Mission Olympic schoolsportcompetitie. Om te bespreken of jouw scholencompetitie

Kicken!

zou kunnen aanhaken bij MO nodigen we je uit contact te leggen met Evert Minderaa van de KVLO, *missionolympic@kvlo.nl*. In dit kader zijn al resultaten geboekt o.a. in Amsterdam en Almere. Door mee te doen met Mission Olympic kun je je huidige competitie nog aantrekkelijker maken, want je kunt profiteren van alle extra's die Mission Olympic te bieden heeft zoals, kans maken op sportpakketten, kans maken op Mission Olympic The Tour, media exposure en natuurlijk deelname aan de grote nationale finale voor het nationale kampioenschap voor scholen op 10 juni a.s. in het Olympisch Stadion in Amsterdam.

Mocht je graag meer over Mission Olympic te weten willen komen, dan vind je een brochure op *www.missionolympic.nl* (bij 'docenten') of je kunt via *missionolympic@kvlo.nl* contact opnemen met Evert Minderaa van de KVLO .

Meer informatie

Op *www.missionolympic.nl* en *www.kvloschoolsport.n*l vind je meer informatie en beeldmateriaal van Mission Olympic.

Voor aanvullende vragen kun je mailen met Evert Minderaa van de KVLO via *missionolympic@kvlo.nl*.

Mission Olympic

Mission Olympic is de grootste landelijke schoolsportcompetitie van Nederland. Het doel is om jongeren in beweging te krijgen en hen het plezier van sporten met elkaar te laten beleven. Jaarlijks sporten circa 150.000 jongeren van ongeveer 200 middelbare scholen tegen elkaar om een plaats in de finale in het Olympisch stadion in Amsterdam. Gedurende een dag vol sport, show en entertainment strijden de 5000 finalisten om het nationale kampioenschap voor scholen.

Mission Olympic bestaat sinds 2003 en is een initiatief van NOC*NSF, de Koninklijke Vereniging van Leraren Lichamelijke Opvoeding (KVLO) en Coca-Cola. Voor meer informatie: www.missionolympic.nl of www.kvloschoolsport.nl of mail missionolympic@kvlo.nl.

ADVERTENTIE

De grote gratis catalogus

- Exclusieve producten uitsluitend bij SPORT-THIEME
- Meer dan 10.000 artikelen
- 3 maanden recht op teruggave
- Lage verzendkosten
- Minstens 3 jaar garantie

Nu bestellen:
Tel. 0297-807877
info@sport-thieme.nl

SPORT-THIEME®
Schoolsport · Sport in verenigingen · Fitness · Therapie

TRENOMAT SCHEIDINGSWANDEN

- Geluidsreductie en geluidsabsorptie in alle zaaldelen door akoestisch wandmateriaal!
- Ook voor renovatie en verbeteren van de akoestiek in bestaande accommodaties!

TRENOMAT
DE GRAAF EN VAN STIJN BV

De Graaf en van Stijn BV
Postbus 32
2420 AA Nieuwkoop
Tel: (0172) 57 97 20
Fax: (0172) 57 26 70
www.trenomat.nl
info@trenomat.nl

Al 40 jaar gespecialiseerd in nieuwbouw & onderhoud

KVLO peilt behoefte buitenschoolse schoolsportactiviteiten

Toegankelijkheid belangrijkste voorwaarde

Willen scholen binnen cluster 3 van het speciaal onderwijs deelnemen aan een sportactiviteit, dan is toegankelijkheid voor de leerlingen de belangrijkste voorwaarde. Deze conclusie trekt KVLO-stagiair Vincent Westerkamp in een recentelijk uitgevoerd onderzoek naar de behoefte van extern georganiseerde sportactiviteiten. Het onderzoek werd uitgevoerd in opdracht van KVLO en naar aanleiding van een paragraaf in de beleidsnotitie 2008-2012 en mede door de massale aanmelding van zogenaamde 'cluster 3-scholen' voor de jaarlijkse voetbaldag.

Door: Vincent Westerkamp

In het onderzoek komt verder naar voren dat atletiek, voetbal, judo, hockey en basketbal gezien worden als sporten die het meest voldoen aan de toegankelijkheidseis. Bijkomend voordeel is dat deze sporten ook kunnen rekenen op bovengemiddelde interesse bij de leerlingen zelf.
Voor het onderzoek zijn in totaal 162 cluster 3-scholen benaderd. Onder cluster 3 vallen scholen voor zeer moeilijk lerende kinderen, lichamelijk en meervoudig gehandicapte kinderen en langdurig zieke kinderen. De meerderheid van de respondenten geeft aan in het geval van een extern georganiseerde sportactiviteit geen voorkeur te hebben voor een team- of individuele sport. Zij die echter wel een voorkeur uitspreken, doen dat voornamelijk voor een teamsport als voetbal of hockey.
Een opvallend verschijnsel is dat een derde van alle cluster 3-scholen aangeeft dat er te weinig aanbod is van georganiseerde activiteiten. Behalve uitbreiding van het aanbod roepen deze scholen ook op voor aanpassing van het niveau.

Clinics

Overigens geeft een ruime meerderheid aan een clinic te verkiezen boven een sporttoernooi. Reden hiervoor is de mogelijkheid die een clinic leerlingen biedt met meerdere sporten tegelijk kennis te maken. Maar ook hier geldt dat de voorkeur voor wat betreft sporten uit blijft gaan naar atletiek, voetbal, hockey, judo en basketbal. Scholen die zich voor een toernooi uitspraken deden dat vanwege het spanningselement dat een toernooi een leerling biedt. Daarnaast verwachtten zij ook dat een toernooi in de beleving van een leerling tot veel plezier zal leiden.

Eveneens is gevraagd naar een aantal randvoorwaarden voor deelname aan extern georganiseerde sportactiviteiten. Opvallend was de keuze van Gehandicaptensport Nederland als meest geschikte partij om buitenschoolse sportactiviteiten te organiseren. Daarmee laat het kenniscentrum van de gehandicaptensport de KVLO achter zich.

Budget

Van zowel Gehandicaptensport Nederland en de KVLO, als ook van eventuele andere externe organisatoren wordt echter wel verwacht dat een toernooi wordt georganiseerd binnen een budget van € 3,40 per leerling. Daarnaast zijn scholen niet bereid langer dan een uur te reizen voor een toernooi of clinic. Een laatste aanbeveling is om een eventueel evenement op donderdag of vrijdag te laten plaatsvinden. Behalve de beschikbaarheid van een vakdocent op deze dagen speelt ook de aanwezigheid van voldoende begeleiding een belangrijke rol.

Correspondentie:

schoolsport@kvlo.nl

ADVERTENTIE

Nieuwe basketbalbelijning

De basketbalbond heeft besloten in navolging van de FIBA (Wereldbasketbalbond) de bucket en de 3-puntslijn aan te passen om de basketbalsport aantrekkelijker te maken. Deze wijziging gaat internationaal in per oktober 2010. Er zal wel wat aan de sportvloer moeten gebeuren. Een lijn erbij is zo gezet, maar deze wijziging houdt in dat een deel van de huidige belijning weg moet. En dat is ingrijpender.

Overgangsperiode

Aangepaste belijning is al in oktober 2010 van kracht.
Voor ingrijpende regelwijzigingen hanteren sportbonden veelal overgangsperiodes. Zo ook bij de aanpassing van de basketbalbelijning. In 2010 gaan FIBA en ULEB al met de nieuwe belijning spelen in de Europa Cup. De invoering van de nieuwe belijning in Nederland kent als deadline 1 oktober 2012. Deze overgangsperiode geeft alle binnensportaccommodaties de mogelijkheid om de belijning aan te passen.

Ambitie

Moet de belijning in elke sportaccommodatie aangepast worden? Nee, dat is afhankelijk van het wedstrijdniveau. Voor de Heren Eredivisie, Landelijke Competities en de NJK's is de nieuwe belijning verplicht per 1 oktober 2012. Voor rayoncompetities geldt een advies om de belijning per 1 oktober 2012 aangepast te hebben. Maakt er een basketbalclub gebruik van de accommodatie die de ambitie heeft om in de landelijke competitie te gaan spelen? Dan is het wellicht raadzaam de belijning voor 1 oktober 2012 aan te passen.

Nieuwbouw

Ook voor nieuwbouwaccommodaties geldt dat de nieuwe belijning per 1 oktober 2012 ingaat. Maar als u nu in een realisatietraject zit, laat dan de nieuwe belijning aanbrengen. Bij de realisatie van een nieuwe sporthal is het altijd wenselijk om de ambities te kennen van elke sportvereniging die er gebruik van gaat maken. Dat voorkomt onaangename verrassingen in de toekomst.

Wat moet er gebeuren

De nieuwe belijning is minder uitgebreid. Dat betekent dat er lijnen weg moeten in een bestaande hal. Neem daarvoor contact op met de leverancier van de sportvloer. Zij kunnen de belijning aanpassen. Veelal wordt de bestaande belijning in de kleur van de sportvloer gemaakt zodat deze, ondanks enig kleurverschil met de originele vloer, minder opvalt.

Communicatie

Maar hoe weet een gemeente of exploitant van een sportaccommodatie welke regels van toepassing zijn? Op de sites van de sportbonden staan regels vermeld en worden regelwijzigingen gecommuniceerd. Maar gelukkig krijgen ook de verenigingen bericht bij veranderingen. Zij weten over het algemeen precies op welk niveau ze spelen en of een regelwijziging van toepassing is op hun situatie. Zo kan er tijdig ingespeeld worden gevolgen van regelwijzigingen.
Als je met je school van een nieuw te bouwen accommodatie gebruik gaat maken, is het handig de belijning 'nieuwe stijl' mee te nemen.

Er is (sport)werk aan de winkel!

Veel collega's zijn op meerdere fronten actief. Voor de wat oudere collega's is misschien het sporten op maat voor 50-plussers een interessant gebied om daar stimulerend in te willen zijn. Deze groep heeft vaak sportervaring en wil die ook zo lang mogelijk benutten. Individuele (duur-) en duosporten zijn altijd mogelijk, maar bij team(spel)sporten ligt dat moeilijker. Sporten als je ouder wordt vereist maatwerk en een meer op beleving gerichte instelling. Afstemming op eigen mogelijkheden vereist: (1) zorgen voor een eigen optimale inspanning; (2) rekening houden met ieders sportniveau en (3) op verschillende manieren kunnen sporten (prestatief, om fit te blijven of goed samen te spelen). Het naar leeftijd samenbrengen van mensen die dat maatwerk willen, is een gat in de markt. Het past bij hun behoefte om dat vooral zelf te willen regelen en ontwikkelen. Wel zijn kartrekkers nodig die het geheel aanmoedigen. Sportorganisaties willen (zo is gebleken) graag meehelpen. Dat op maat werken en het stimuleren van dat meer zelfstandig regelen en coachen doe je zonder (A)LO-achtergrond niet zo gemakkelijk. Daarvoor zijn vakleraren LO als plaatselijke coördinatoren en begeleiders nodig.

Het sportaanbod staat naast een beweegaanbod dat de nadruk legt op het plezierig samen bewegen met niet al te veel inspanning en is gericht op de 70-plusser. Stichtingen Welzijn Ouderen of gemeentelijke afdelingen Sport en/of Welzijn organiseren dat samen met ondersteuning van provinciale sportservicecentra c.q. sportfederaties. Afstemming is nodig.
Op landelijk niveau, maar ieder zelfstandig opererend, is een club van oud-vakleraren LO actief: OLDACTION. Deze promoot dit zelfstandig, sportgericht en op maat werken. Zie hun site.

We zoeken naar nog meer collega's die deze opzet en aanpak vooral lokaal of regionaal willen ondersteunen. Interesse?
Schrijf, bel of mail naar Edwin Timmers, Van Pallandtlaan 28, 3853 EP Ermelo,
tel.: 034 155 4571 of *e.timmers6@chello.nl*.

Klootschieten als voorbeeld

AGENDA

Sympodium 'Ontmoeting op de mat'
De deelnemers krijgen inzichten in het toepassen van principes uit de vechtsport.
Datum: 2 november
Tijd: 9.30 tot 15.30 uur
Plaats: School of Human Movement& Sports op Windeheim te Zwolle.

Studiedag PO 'Kwaliteitsrijk bewegen in en om de school'
Groepsleerkrachten uit het BO in de provincie Friesland krijgen vernieuwde inzichten en praktische tips over bewegingsonderwijs aan jonge kinderen.
Datum: 10 november
Tijd: 13.30 tot 18.00 uur
Plaats: Sportstad Heerenveen.

7e Congres voor sportbestuurders 'De sport als werkgever'
Een congres waarin praktische kennis wordt geboden aan iedereen die actief is voor of betrokken bij sportvereniging.
Verdere informatie: *www.sportsmedia.nl*
Datum: 10 december
Tijd: 13.00 tot 20.45 uur
Plaats: Beurs-World Trade Center te Rotterdam.

Nationale Gezondheidsbeurs
Gezondheid heeft vele facetten; eten, drinken, hoe vaak sport je e.d. dit zie je terug op de interessante leerzame en leuke Nationale Gezondheidsbeurs.
Datum: 21 tot 23 januari 2011 in de Jaarbeurshallen te Utrecht
Informatie: *www.denationalegezondheidsbeurs.nl*

Studiedag Basislessen bewegingsonderwijs
Datum: 26 januari 2011
Tijd: 10.30 tot 16.45 uur
Plaats: ROC van Amsterdam, te Hilversum
Informatie: *www.in-bewegin.net / www.basislessen.nl*

AFDELINGEN

LEIDEN

Thema Trendsporten
Datum: 3 november
Tijd: 16.30 tot 22.15 uur
Programma: ronde 1: Dansen in het basisonderwijs; ronde 2: Dansen in het voorgezet onderwijs; ronde 3: Gym's'cool, een digitale tool voor vaksecties LO; van 21.30 tot 22.15 uur: uitwisselen van lesgeefervaringen voor startende docenten.

DE NOORDER

Noorderskireis 2011
Krokusvakantie 2011, Tauplitzalm Oostenrijk
Alles wordt geregeld: vervoer; les; materiaal; pas en volpension.
Verdere informatie: *www.noorderskireis.nl*

Het eeuwige hinken

Ik houd de media bij. Ook de berichtgeving over het Olympisch Plan lees ik met graagte. In het begin lyrische artikelen over het belang van…. Nu toch ook kritische beschouwingen die aangeven dat we misschien wel te hoog inzetten.
Ik denk dat het best goed is zo'n Olympische ambitie. Het kan een flinke 'boost' aan ons vak geven. Kinderen met een bepaalde aanleg kunnen al in een vroeg stadium worden gescout. Maarten van Bottenburg heeft een genuanceerde kijk op talentidentificatie en dat is maar goed ook. We moeten in ieder geval niet te vroeg selecteren, want het aantal afhakers onder de groep die al in een vroeg stadium een keuze voor een bepaalde sport heeft gemaakt, is groot. In dit verband is het ook wel aardig om het volgende aan te halen.
Erica Terpstra pleitte voor verplichte lessen op de basisscholen. Dat is heel mooi zou je zeggen. Maar volgens mij zijn die gymlessen allang verplicht; ze worden alleen soms niet gegeven. En daar zijn dan weer allemaal oorzaken voor aan te dragen. Een ervan is het ontbreken van een vakleerkracht. Dat is de aangewezen persoon om het vak op de kaart te zetten en de kwaliteit te waarborgen. Maar dan moeten die vakleerkrachten wel worden aangenomen door de scholen.
2004 was het laatste jaar dat pabo-afgestudeerden met hun diploma voor alle groepen mochten staan. Vanaf die tijd werd het deel LO niet meer gegeven, of leidde niet meer tot een bevoegdheid voor de groepen 3 t/m 8.
Op een basisschool bij mij in de buurt stond tot vorig jaar geen vakleerkracht. Toch is al enige jaren bekend dat nieuw personeel geen bevoegdheid meer heeft. Heeft de directie zitten slapen al die jaren? En dat terwijl in de media het belang van het vak keer op keer wordt genoemd, zie boven. Gelukkig is afgelopen schooljaar een vakleerkracht aangenomen.
Ook is op de pabo's een supplementopleiding gestart waarbij de bevoegdheid om les te geven aan de groepen 3 t/m 8 weer is te verkrijgen. Alhoewel ik heb begrepen dat er wel heel veel verschillen zitten tussen de diverse opleidingen. Ik hoop dat scholen bij de aanname van nieuwe collega's in ieder geval kijken of ze een LO-bevoegdheid hebben. Nog beter is het aannemen van een vakleerkracht die dan samen met de groepsleerkrachten een programma neer kan zetten dat kwaliteit heeft en recht doet aan alle kinderen.
En één van de doelen zou dan best kunnen zijn dat talenten gespot kunnen worden, prima. Als men denkt dat ons Olympisch niveau daar beter van wordt…..
Laten we echter ook de onderkant niet vergeten. Uiteindelijk is heel Nederland erbij gebaat dat zoveel mogelijk mensen een gezonde leefstijl hebben. Dat betekent dat een eenzijdige gerichtheid van het onderwijs op talenten daarop een averechts effect heeft. Kinderen die geen plezier in bewegen krijgen doordat ze steeds maar aan onmogelijke eisen moeten voldoen, limieten moeten halen waaraan ze toch niet kunnen voldoen, haken af. Op verjaardagen hoor ik vaak de verhalen van mensen die als laatste werden gekozen en zich enorm opgelaten voelden. Dat ontneemt je de lust om te bewegen wel.
Dan moet ik denken aan die opmerking van Jan Tamboer: 'de meeste activiteiten die we uitvoeren zijn eigenlijk zinloos, en sport behoort ook hiertoe. Maar van alle zinloze activiteiten is sport de meest leuke en dat maakt sport zo belangrijk!' '
Gelukkig weten de vakcollega's die werken met bijvoorbeeld het Basisdocument bewegingsonderwijs voor zowel BO en VO hoe ze met niveaus kunnen werken en kinderen die extra zorg nodig hebben eruit te pikken. Het zo nu en dan inbouwen van een wedstrijdelement kan geen kwaad; competitie is iets menselijks. Het moet alleen geen doel op zich worden.
We leiden kinderen tenslotte niet op voor de sportvereniging, maar om ze zelf een keuze te kunnen laten maken over hoe ze later blijven bewegen. En dat mag ook best buiten de georganiseerde sport om.
Je begint met een Olympisch plan en eventuele negatieve gevolgen en zo ben je beland bij de core business van ons vak: competenties meegeven voor blijvend bewegen. Ik hoop dat het aanstellen van een vakleerkracht op onze toeleveringsschool het plezier in bewegen en het beweegniveau van onze nieuwe leerlingen heeft doen stijgen. Ik ben benieuwd.

Mery Graal

Scholingen 2010-2011!

HANS DIJKHOFF

Studiedag Praktijkonderwijs (6)

Woensdag 1 december wordt bij De Baander, school voor praktijkonderwijs te Amersfoort, de 8e landelijke studiedag praktijkonderwijs georganiseerd. Het thema luidt: **'Bewegen is beïnvloeden?!'** De verschillende workshops die worden aangeboden zijn:

1. Beïnvloeding van gedrag; een Klasse(n) spel
2. De toekomst van LO in het PrO
3. Sportaanbod voor het onderwijs, een samenwerking tussen sport en onderwijs
4. Embedded-Fitness, beweegstimulering bij jongeren door 'beweeggaming'
5. Testjeleefstijl.nu, informeren en confronteren door leefstijltesten
6. Dubbel doel
7. De kracht van vechtsporten voor het praktijkonderwijs
8. Klimmen
9. Campagne 3+2

Ga voor het volledige programma en inschrijven naar de site *www.kvloscholing.nl*.

'Minder jong'

Op maandag 15 november organiseert de KVLO voor haar wat minder jonge leden (ongeveer 50+) een bijeenkomst. Tijdens deze bijeenkomst wordt informatie gegeven over de mogelijkheden en onmogelijkheden voor aanpassingen in je werk als je dit als zwaar ervaart. Welke aanknopingspunten geven bijvoorbeeld de Arbo-regelgeving en de CAO? Verder is er volop de gelegenheid om met elkaar ervaringen uit te wisselen over de factor leeftijd in relatie tot ons vak bewegingsonderwijs en dus van elkaar te kunnen leren. Leerkrachten uit zowel het primair-, voortgezet en middelbaar beroepsonderwijs zijn van harte welkom. Deze avond wordt georganiseerd door Jan Mol en Miriam Appelman.

17.30 - 18.00 uur	ontvangst met soep en broodjes
18.00 - 18.25 uur	aftrap door Jan Mol
18.25 - 18.40 uur	informatie over aanknopingspunten in regelgeving
18.40 - 19.10 uur	selfmanagement door Hans Mackaaij
19.10 - 19.50 uur	uitwisseling ervaringen
19.50 - 20.00 uur	samenvatting en vervolg?

Als je bij deze bijeenkomst aanwezig wilt zijn kun je je tot 10 november per mail aanmelden bij Corry Dijkstra; *corry.dijkstra@kvlo.nl* onder vermelding 'minder jong'.

Startbijeenkomst landelijke netwerken speciaal onderwijs

Op woensdag 10 november zal de eerste netwerkbijeenkomst van vakleerkrachten die werkzaam zijn in het speciaal onderwijs plaatsvinden.
De bijeenkomst vindt plaats op praktijkschool De Steiger in Lelystad van 15.00 tot 19.30 uur. Tijdens de bijeenkomst zullen collega's per cluster waarin zij werkzaam zijn uit één gaan om samen invulling te geven aan dit netwerk.
Op deze avond zal per cluster, worden besproken hoe het netwerk vorm gaat krijgen. Wie zitten er allemaal in, waar willen we het over hebben, hoe organiseren we ons, hoe gaan we communiceren, hoe vaak komen we bij elkaar en alles wat verder ter tafel komt. Tot nu toe hebben vele collega's zich al opgegeven. Wil jij toch nog aansluiten dan kan dit door je per mail aan te melden bij Corry Dijkstra *(corry.dijkstra@kvlo.nl)*.

Scholingen van afdelingen en opleidingsorganisaties

Op de webkalender staan veel interessante scholingen en evenementen. Zie de webkalender voor aankondigingen en informatie over scholingen en word lid van de bijna wekelijkse nieuwsbrief!

De puntenwaardering voor de KVLO-Registratie staat bij de studiedagen op deze scholingspagina's tussen haakjes vermeld

Digitaal KVLO-portfolio

Meer dan 1200 KVLO-leden zijn lid van het Initiële Register en waarschijnlijk hebben velen voldoende punten gehaald voor toelating in het Beroepsregister. Op *www.kvloregistratie.nl* is veel informatie over het Register en het portfolio te vinden. Vragen met betrekking tot de registratie kunnen gemaild worden naar *registratie@kvlo.nl*.

KVLO-agenda

Hieronder vind je een overzicht van evenementen, verenigingsbijeenkomsten, studiedagen, clinics, workshops en

congressen op het gebied van *Bewegen en Sport* en/of *onderwijs* voor de komende tijd. De v**etgedrukte** items zijn (mede) door de KVLO georganiseerd

November
2/11: Bewegen loont! Ontmoetingsdag Sport en Bewegen (NISB)
3/11: Vierde Zuid-Hollands sportcongres
3/11: Studieavond trendsporten (afd. Leiden)
10/11: Landelijke studiedag bewegingsonderwijs cluster 4 (inschrijving geopend!)
8+9/11: Basiscursus Sport & Beleid
10/11: Van start met BSM
10/11: Startbijeenkomst landelijke netwerken Speciaal Onderwijs
11/11: Studiedag Wanhopige jongeren (omgaan met zelfverwonding en suïcide)
15/11: Bijeenkomst voor wat minder jonge leden (ongeveer 50+)
16/11: achtste editie van het congres Sport, Wetenschap en Technologie
22/11: Nationale Balans Top 2010
24/11: Studiedag BO in Tilburg (6) (Inschrijving geopend)

December
2 tot 4/12: 6th ICCE Continental Coach Conference 2010
1/12: Studiedag praktijkonderwijs (6) (inschrijving geopend)
10/12 Thomas Oriëntatiedag 2011

Februari
15/2: Werkconferentie implementeren van Gezonde School en BRAVO binnen mbo

Maart
10/3: Studiedag BSM (vooraankondiging)
30/3: Studiedag speciaal onderwijs (vooraankondiging)

April
16/4: Nationale Sport Week 2011 (vooraankondiging)
28+29/4: Twentedagen 2011 (vooraankondiging)

Mei
25/5: Studiedag Het Jonge Kind (vooraankondiging)

Correspondentie:

registratie@kvlo.nl of astrid.vanderlinden@kvlo.nl

Uitgebreide informatie over alle scholingen/ evenementen? Zie de kalender op *www.kvlo.nl* Inschrijving of een verwijzing daarvoor via *www.kvloscholing.nl* en ook via de kalender op *www.kvlo.nl*

ADVERTENTE

(KVLO) Nieuws

Wintervergadering

De 148e wintervergadering vindt plaats op zaterdag 11 december 2010 in La Place, Hoog Catharijne te Utrecht.

Het programma

09.30 uur Ontvangst
10.00 uur Huishoudelijke vergadering deel I
12.00 uur Lunch
13.00 uur Huishoudelijke vergadering deel II
15.00 uur Afscheid met borrel van Baukje Zandstra als secretaris KVLO

Voorlopige agenda

1 Opening door voorzitter Jan Rijpstra.
2 Mededelingen; worden schriftelijk ter plekke uitgereikt.
3 Notulen extra ALV 24 maart en VV d.d. 28 mei 2010 (LO 7 pag. 19 e.v.).
4 Verkenning koers KVLO.
5 Begroting 2011.
De begroting 2011 ligt ter inzage bij de afdelingsbesturen.
6 GO-zaken.
7 Rondvraag.
Schriftelijke vragen zullen eerst worden behandeld.
8 Kennismaking/introductie Cees Klaassen, nieuwe directeur.
9 Sluiting.

Slechte akoestiek in gymzalen

'De slechte akoestiek in gymzalen is een landelijk probleem. Veel gemeenten en scholen leven de normen niet na'. Dit staat te lezen op diverse sites en was deze maand prominent in het nieuws door de actie van gymleerkrachten in Holten. Bij de KVLO komen met regelmaat klachten binnen over geluidsoverlast in gymzalen. Te veel decibellen, flutterecho's en te lange nagalmtijd maakt het werk van gymleraren hinderlijk en kan schade opleveren aan het gehoor. Uit voorbeelden en metingen blijkt dat diverse zalen niet of nauwelijks voldoen aan de normen zoals deze zijn gesteld in de Arbocatalogus VO en door ISA sport. De KVLO heeft (tot eind oktober) een meldpunt ingericht, waar veel klachten met betrekking tot slechte akoestiek op binnen zijn gekomen. De KVLO zal op basis van de meldingen vervolgstappen ondernemen.

Lawaaibelasting alle docenten

Uit de door TNO gehouden nationale enquête arbeidsomstandigheden (NEA 2008) blijkt dat 50,6 procent van de docenten zegt hard te moeten praten om zich verstaanbaar te maken. Dat is bijna twee maal zo veel als onder de overige werknemers in Nederland (26 procent). Op grond van de beschikbare gegevens is niet te achterhalen waarom zo veel docenten zeggen hard te moeten praten om zich verstaanbaar te maken. Arbo-VO verstuurt binnenkort een enquête naar 'RI&E-coördinatoren' om een beter beeld te krijgen van lawaaibelasting onder docenten. De uitkomsten van deze enquête kunnen aanleiding zijn om een uitgebreider onderzoek op te zetten naar de ernst van lawaaibelasting van docenten. Informeer uw RI&E-coördinator.

Jongeren bewegen nog steeds te weinig

Uit een onderzoek van TNO blijkt dat minder dan de helft van de Nederlandse jeugd de beweegnormen haalt. Jongeren zitten te veel en een relatief grote groep is zelfs geen enkele dag per week ten minste 60 minuten lichamelijk actief in sport of andere beweegvormen. Dit blijkt uit de nieuwste peiling van de TNO-Monitor Bewegen en Gezondheid, die gepubliceerd is in het Trendrapport Bewegen en Gezondheid 2008-2009. TNO pleit voor investering in een stimulerend beleid en maatregelen die een sportieve, actieve leefstijl bevorderen. NISB vindt het absoluut noodzakelijk dat bewegingsonderwijs weer boven op de agenda komt en alle BO, VO en mbo scholen verplicht zijn om meer en betere sportlessen te geven aan hun leerlingen.

Cursus 'van start met BSM'

Op woensdag 10 november van 15.00-19.00 uur vindt te Utrecht de cursus 'Van start met BSM' plaats. Je kunt je tot uiterlijk 1 november 2010 inschrijven. Kosten € 175 p.p. Deze cursus wordt gegeven door Eric Swinkels van de SLO en richt zich op docenten die nog niet met BSM begonnen zijn. Informatie over de cursus en over de functie en opzet van BSM-netwerken is te vinden op *www.bsm.slo.nl*

Hoe gaat het met uw schoolexamenprogramma BSM?

De kwaliteit van de schoolexamens staat regelmatig in de belangstelling. Van u als docent wordt verwacht, dat u kwalitatief goede schoolexamens afneemt. Eén van de aspecten die de kwaliteit van het schoolexamen bepalen is de samenstelling van het schoolexamenprogramma. SLO wil de inrichting van de schoolexamenprogramma's bij het vak BSM in kaart brengen door het afnemen van een digitale enquête. *Wilt u aan deze digitale enquête meewerken, ga dan naar http://www.slo.nl/kwaliteitSE.* Het invullen van de enquête duurt ongeveer 15 minuten. Nadat u de enquête heeft ingevuld krijgt u onmiddellijk te zien hoe uw antwoorden zich verhouden tot die van uw vakcollega's.

Contributie studenten

De contributie voor kandidaat-leden over de periode september 2010 t/m augustus 2011 bedraagt € 35,- en wordt eind oktober 2010 bij leden die hiervoor een machtiging hebben ingestuurd automatisch afgeschreven van hun rekening. Studenten die nog geen machtiging hebben ingestuurd ontvangen rond die tijd een acceptgirokaart. Wil je alsnog overgaan tot automatische incasso vraag dan door middel van het formulier op de website een machtigingskaart aan.

→ BRUGGEN SLAAN TUSSEN LICHAMELIJKE OPVOEDING EN JEUGDSPORT?

AAN DE SLAG MET BADMINTON

De badmintonsport is al menig jaar een Olympische sport en wordt op grote schaal beoefend binnen honderden verenigingen. Maar ook binnen het onderwijs neemt badminton een belangrijke plek in. Met de juiste materialen, die vele scholen al in bezit hebben, kunnen voor elk kind diverse leuke en uitdagende oefenvormen neergezet worden. Daardoor is de sport laagdrempelig en ideaal om op elk niveau binnen zowel het onderwijs als de vereniging beoefend te worden.

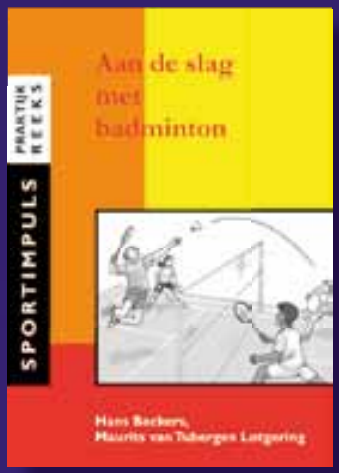
In Aan de slag met badminton worden bruggen geslagen tussen het bewegingsonderwijs op de basisschool en het voortgezet onderwijs, alsmede tussen het bewegingsonderwijs en de badmintonvereniging. Daarmee biedt het zowel docenten, trainers als studenten lichamelijke opvoeding een breed arsenaal aan oefenvormen en geeft het handige tips en trucs om de badmintonlessen nog aantrekkelijker te maken.

Doordat per leeftijdsgroep en per vaardigheidsniveau spel- en oefenvormen worden beschreven ontstaat voor de lezer een duidelijk herkenbare leerlijn. Daarnaast wordt in het laatste hoofdstuk aandacht besteed aan zaken als de spelregels en diverse toernooi- en wedstrijdvormen. Hierdoor is Aan de slag met badminton een ideaal boekwerk voor iedereen die meer wil weten van de sport en kinderen met nog meer plezier aan deze sport of dit spel wil laten deelnemen.

Hans Beckers is docent aan het CIOS Sittard/ Venlo en Fontys Sporthogeschool.

Maurits van Tubergen Lotgering is badmintontrainer en beleidsadviseur sport in de gemeente Haarlemmermeer.

AAN DE SLAG MET BADMINTON

ISBN: 978902335500
Prijs: € **14,90** incl. btw

Jan Luiting Fonds
In samenwerking met Arko Sports Media

Motorische Remedial Teaching

- ✔ Leerlingvolgsysteem
- ✔ Opstartcursus
- ✔ Basiscursus
- ✔ Vervolgcursus
- ✔ Kleine motoriek & schrijven

Tweejarige opleiding MRT

Nieuwe groepen starten in januari 2011 in Breda, Venlo en Drachten.

Informatie en inschrijven:
✔ stroesinbeweging@online.nl

Basislessen bewegings-onderwijs is vernieuwd

Zeer intensief en gedifferentieerd

(1e druk volledig uitverkocht).

'Deze methode geeft absoluut een kwaliteitsimpuls'

De Lichamelijke Opvoeding - augustus 2009

GRATIS De eerste twee lessen, inclusief werkbladen voor de kinderen, zijn gratis te downloaden via www.in-beweging.net.

Op de website www.basislessen.nl zijn filmpjes en verdiepingen van Basisles 1 te zien.

LANDELIJKE STUDIEDAG BASISLESSEN BEWEGINGSONDERWIJS

26-01-2011 | HILVERSUM

Hans Stroes, Wim van Gelder en Bastiaan Goedhart vormen samen 'Alles in Beweging'. Samen ontwikkelen zij cursussen en publicaties voor het bewegingsonderwijs. Daarnaast adviseren zij gemeenten, besturen en scholen op het gebied van bewegingsonderwijs, het inrichten van schoolpleinen en Motorische Remedial Teaching.

ALLES IN BEWEGING

Voor bestellingen en informatie, bel 0512 58 45 54 of kijk op www.in-beweging.net